

Anbjørg Lohn

Privat- og personarkiver i en digital samtid

Masteroppgave i Master i arkiv og dokumentasjonsforvaltning
Veileder: Veileder: Professor Lars Christian Jenssen
Mai 2022

Anbjørg Lohn

Privat- og personarkiver i en digital samtid

Masteroppgave i Master i arkiv og dokumentasjonsforvaltning
Veileder: Veileder: Professor Lars Christian Jenssen
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for lærerutdanning

Kunnskap for en bedre verden

Privat- og personarkiver i en digital samtid

Av: Anbjørg Lohn

Veileder: Professor Lars Christian Jenssen

Forord

Jeg ønsker først å takke min veileder Lars Christian Jenssen for god og kompetent veiledning. Veilederen min skal også ha takk for å ha holdt ut med e-poster og telefoner fra en student som ikke trodde at master var oppnåelig på et år. Jeg vil også takke ham for å se løsninger der jeg som oftest ser utfordringer med mastergradsarbeidet. Deretter vil jeg takke kjæresten, som har overlevd en del frustrasjon fra meg og holdt humøret mitt oppe gjennom hele prosessen. Jeg vil også rette en takk til mine tre informanter fagdirektør bevaringsverdivurdering og privatarkiver Anne Aune i Arkivverket, fungerende faglig leder Heidi Rohde Rafto i Skeivt arkiv, og pensjonist og tidligere leder av Privatarkivavdelingen i Riksarkivet Vilhelm Lange, for at de stilte opp og lot seg intervju og på denne måten bidro til å kaste nytt lys over temaene i denne oppgaven. Sist men ikke minst vil jeg takke min far som hjalp til med korrekturlesning og oppfriskning av språket mitt.

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar opp spørsmål om hvilke konsekvenser digitaliseringen har for vår forståelse av privatarkiv-begrepet. I hvilken grad har digitalisering som samfunnsfenomen ført til at vår tradisjonelle tenkning om privatarkiv kan oppfattes som utdatert? Jeg diskuterer spørsmålene ved å bruke både et teoretisk og empirisk rammeverk.

Oppgaven består av fire deler. Først forklarer jeg hovedspørsmålet mitt og dets vitenskapelige bakgrunn og relevant litteratur. Deretter fokuserer jeg på min forskningsmetode og teori. Jeg ser nærmere på min forståelse av begrepet privatarkiv, og jeg undersøker noen nyere, konseptuelle fenomener og aspekter som fellesskapsarkiv, begrepene dokumentasjon, informasjon og data, og forholdet mellom dokumentasjon og talehandlingsteori.

For det tredje tar denne oppgaven for seg temaer knyttet til digitalisering og arkiv og nasjonal politikk: Jeg diskuterer flere og ulike spørsmål, som digitaliseringens innvirkning på informasjonsflyten og oss som individer, og begrepene «digital kultur» og vårt digitale selvbilde. Videre diskuterer jeg sentrale elementer i norske myndigheters politikk for privatarkiv i forhold til det kanadiske totalarkiv-begrepet.

I den siste og oppsummerende delen av oppgaven slår jeg fast at begrepet privatarkiv har endret seg, og at mange eller de fleste av oss i dag går rundt med sine «privatarkiv i lomma».

Min argumentasjon berører to forskjellige, men tett sammenkoblede perspektiver. I snever forstand fungerer smarttelefonene våre som kartotek i og over livene våre, med mengder av informasjon om oss og livene våre samlet på ett sted. I et bredere perspektiv har digitalisering som samfunnsfenomen fått betydelig innvirkning på hele samfunnet vårt, fra hvordan vi utfører oppgaver i hverdagen, til hvordan vi presenterer oss selv gjennom sosiale medier og i tillegg i etableringen av en større variasjon eller bredde av «nye» typer arkiver, arkivinstitusjoner og arkivpraksiser. Arkivpolitikken norske myndigheter fører kan ikke sies å ha blitt fornyet i samme tempo, selv om det praktiske samarbeidet innenfor feltet er formalisert og utvidet.

Abstrakt

This master's thesis raises questions about the consequences of digitalization for our understanding of the concept of private archives. To what extent has digitalization as a societal phenomenon led to our traditional thinking about private archives being perceived as outdated? I discuss the questions using a combined theoretical and empirical framework.

The thesis consists of four parts. First, I explain my main research question and its scholarly background and relevant literature. Next, I focus upon my research method and theory. I look more closely at my understanding of the concept of private archives, and I examine some recent, conceptual phenomena and aspects such as community archives, the concepts of documentation, information and data, and the relationship between documentation and speech act theory.

Thirdly, this thesis deals with issues concerning digitalization and archives and national politics: I discuss several and different questions, such as the impact of digitalization on the flow of information and us as individuals, and the concepts of "digital culture" and our digital self-image. Furthermore, I discuss central elements in the Norwegian governments' policy for private archives in comparison to the Canadian concept of "total archives".

In the last and summarizing part of the thesis, I state that the concept of private archives has changed, and that many or most of us today walk around with our "private archives in our pockets".

My argument touches upon two different, however closely connected perspectives. In a narrow sense, our smartphones serve as indexes of our lives, with loads of information about us and our lives gathered in one place. In a broader perspective, digitalization as a societal phenomenon has had a profound impact on the whole of our society, from how we perform tasks in everyday life, to how we present ourselves through social media and, as well, in the establishment of a greater variety or breadth of "new" types of archives, archival institutions and archival practices. The archival policy pursued by Norwegian authorities cannot be said to have been renewed at the same pace, even though the practical co-operation within the field has been formalized and broadened.

Innhold

Forord.....	0
Sammendrag.....	2
Abstrakt.....	3
Del 1: Introduksjon.....	6
Problemstilling.....	7
Problemstillingens praktiske og teoretiske utgangspunkt.....	7
Litteraturgjennomgang.....	12
Del 2: Metode og teori.....	15
Metode.....	15
Teori.....	19
Definisjon av privatarkivbegrepet.....	19
Felleskapsarkivet.....	22
Begrepsdiskusjon om dokumentasjon, informasjon og data.....	24
Dokumentasjon og talehandlingsteori.....	26
Del 3: Digitaliseringen, arkivpolitikken og arkivene.....	30
Plassen til privatarkivene i dagens samfunn.....	30
Digitalisering som samfunnsfenomen.....	34
Sosioteknisk perspektiv på digitalisering.....	36
Digitaliseringens påvirkning på informasjonsflyten og oss som individ.....	38
Gjør automatiseringen oss mer effektive i arbeidslivet?.....	43
Skaper digitalisering som samfunnsfenomen et kontrollbehov i mennesket?.....	44
Er kulturen vår blitt digital?.....	46
Fører digitalisering som samfunnsfenomen til en anonymisering av internett?.....	49
Hvordan står det til med vårt digitale selvbylde?.....	52
Det kvantifiserte selvet.....	55
Arkivpolitikk gjennom tidene og i dag.....	59
SAMDOKs påvirkning på norsk arkivpolitikk.....	59
Den canadiske totalarkivtankegangen.....	64
Oss og dem- tankegangen i Canada.....	68
Arkivpolitiske linjer gjennom tiden.....	69

DOK 3901: Masteroppgave i arkiv og dokumentasjonsforvaltning
Kandidatnummer: 10001

Del 4: Konklusjon	81
Del 5: Referanseliste	90
Referanser.....	90
Vedlegg 1: Intervjuguide.....	94

Del 1: Introduksjon

Privatarkivbegrepet er mangfoldig, alt fra dokumenter på et arkivdepot til mobilen vi går rundt med i lommene våre. Privatarkivene er fulle av informasjon om oss og samfunnet vårt. Individets plass i privatarkivene er enten stor eller liten, ofte ut fra hvem og hva du arbeider med. Historiene privatarkivene forteller, sier noe om vårt samfunn og endringene som har funnet sted og påvirket livene til menneskene i samtiden. Vi kan relatere oss til disse historiene eller vende dem ryggen, uansett gir privatarkivene oss et mere nyansert bilde av virkeligheten. Det er dette som gjør arbeidet med privatarkiver spennende og variert.

Privatarkiv vil her som et utgangspunkt defineres ut ifra arkivloven, altså «arkiv som ikke er offentlig arkiv» (Arkivlova , 2018). Definisjonen til arkivlova er meget overordnet, senere i denne masteroppgaven drøfter jeg denne definisjonen nærmere. Deretter bruker jeg definisjonen til Lange, Mangset og Ødegaard som et utgangspunkt for å se nærmere på begrepet personarkiv. De definerer personarkiv som «Privatpersoner som har offentlige eller private verv, eller som på annen måte deltar aktivt i samfunnslivet kan skape omfattende privatarkiver som inneholder inngående og utgående korrespondanse, sakarkiver og spesialserier.» (Lange , Mangset , & Ødegaard , 2001, s. 19). Disse definisjonene springer ut av den tradisjonelle forståelsen av privatarkivbegrepet.

Nå eksisterer privatarkivene også i digital form, uten at dette later til å ha påvirket hvordan begrepet defineres eller forstås. Jeg er nære på nettopp dette - selve privatarkivbegrepets materialisering på den digitale arenaen i min drøfting av begrepsoppfatningen senere i denne teksten.

Arkiver er i dag noe annet enn det de var for hundre år siden. Digitaliseringen av samfunnet vårt har gjort at forståelsen av hvordan vi oppfatter privatarkiv, med fordel kan endres. Arkiver er, i det jeg vil kalle for en klassisk forståelse er «dokumentasjon som langtidsbevares for å sikre dokumentasjon om samfunnet som skal kunne brukes til å forstå samtid og fortid, og til å bevare og videreutvikle Norge som rettsstat og demokrati» (NOU 2019: 9 , s. 16). I dag forstår vi «dokumentasjon som informasjon som løpende bekrefter hvordan en virksomhet, organisasjon eller person har handlet utøvd myndighet eller utført tjenester og andre oppgaver. Dette omfatter blant annet prosesser, beslutninger handlinger med rettslige virkninger, samt vesentlige hendelser og forhold» (NOU 2019: 9 ,s. 16). Om vi går ut ifra denne definisjonen av dokumentasjon vil jeg hevde at smarttelefonene våre er fulle

av dokumentasjon, siden dette er dokumentasjon om samfunnet vårt, beslutninger vi tar, tjenester vi benytter oss av og livene våre.

Digitaliseringen har ført til at hver enkelt av oss er vår egen personlige arkivar i dagens samfunn. I dag er arkivmaterialet tilgjengelig i din egen bukselomme siden det er der du har smarttelefonen din. Opplysningene på din smarttelefon sier noe om hvordan du oppfatter samfunnet rundt deg, det er bare å sjekke hvilke apper du har, bilder du velger å ta, mennesker du snakker med og hva du velger å google. Alt dette er og blir en del av din personlige dagbok over livet ditt. Om man sammenlikner dette med definisjonen av personarkiv, vil jeg si at våre smarttelefoner faller innenfor. Vi som enkeltmenneske står fritt til å kassere, destruere eller ta vare på det vi måtte ønske av eget arkivmateriale. Grunnen til dette er at disse telefonene inneholder informasjon om oss i form av digitalt skapt dokumentasjon. Definisjonen av digitalt skapt dokumentasjon kommer jeg tilbake til senere i denne oppgaven. Privatarkivene i form av smarttelefonene våre sier noe om handlingene vi foretar oss i hverdagen vår.

Problemstilling

I denne oppgaven ser jeg nærmere på hvordan samfunnsfenomenet digitalisering påvirker privatarkivene. Jeg undersøker privatarkivbegrepet og hva vi mennesker velger å definere privatarkiver som. Jeg diskuterer om begrepsoppfatningen av privatarkiver har endret seg som følge av digitaliseringen. Jeg ser også på hvordan den norske privatarkivpolitikken har utviklet seg gjennom tiden, for å finne ut om dette har lagt føringer og preget hvordan vi ser på privatarkivet. Hovedproblemstillingen min i denne oppgaven er dermed: i hvilken grad kan digitaliseringen som samfunnsfenomen føre til at tenkningen rundt privatarkiv kan oppfattes som utdatert?

Problemstillingens praktiske og teoretiske utgangspunkt

Min forståelse av privatarkivbegrepet omfatter det digitale materialet på smarttelefonene våre. Dette materialet har ikke nødvendigvis formell arkivstatus nå i henhold til tradisjonelle definisjoner, men tjener uansett som dokumentasjon nå og kunne inngå i digital arkivsammenheng i fremtiden. Smarttelefonen er det vi bruker for å samhandle med andre mennesker gjennom kommunikasjon. Dette kan være på jobb eller på fritiden vår, for smarttelefonen er blitt integrert i livene våre. Mobilene våre samler eller, kan samle data om alt det vi velger å foreta oss i den digitale verden på en enhet, og skille mellom hva er offentlig og hva som er privat flyter stadig inn i hverandre. En av årsakene til dette slik jeg ser

det er at vi legger igjen såpass mange elektroniske spor som kan eller ikke kan bli til arkiver i fremtiden, også i et offentlig større arkiv eller større digitalarkiv, om en arkivar en dag finner det for godt å ta det inn i arkivet.

Grensen mellom arkiv og ikke arkiv, offentlig og privat blir mere tilslørt av det digitale som infiltrerer hverdagen vår i større og større grad. Min påstand er dermed: Digitaliseringen gjør at vi nå finner privatarkivene også i lomma på enkeltmennesket.

Mobilen vår inneholder også sosiale medier, og det er mulig å argumentere for at disse mediene også inneholder arkivfunksjonalitet. Alt dette er digitalt skapt materiale som ofte er dannet av enkeltindivider for enkeltindivider. Budskapet i sosiale medier har ofte en personlig appell til den som er mottageren.

Privatarkivene viser oss dobbeltheten i historieskrivingen vår. Et eksempel på dette er at privatarkivene etter kjente personer ofte blir tatt vare på, mens privatarkivene etter «vanlig» mennesker blir lettere glemt om man ikke har noen forbindelse eller profesjonell interesse av materialet. Digitaliseringen har også påvirket og fornyet vår oppfatning av privatarkivenes rolle og betydning. Det kommer til uttrykk i flere nye eller nesten-nye arkivfaglige bøker fra de siste ca. femten årene. En av disse bøkene er *I, Digital: Personal Collections in the Digital Era* fra 2011. Bidragene i denne boka kan ses som uttrykk for en ny type tenkning om hvordan samfunn og individer kan takle nye former for personlig dokumentasjon, og hvordan individer forvalter – og bedre kan forvalte – digital informasjon som del av samtidens liv. Et av utgangspunktene for boka er nettopp at enkeltmennesker i vårt eget århundre nå lever livene sine på måter som i økende grad formidles av digitale teknologier – digitale bilder og videoopptak, musikk, det sosiale nettet, e-post og andre daglige interaksjoner. Selv om denne medieringen byr på mange tekniske utfordringer for langsiktig bevaring, gir den også enestående muligheter for å dokumentere individers liv (Lee, 2011), (Cox, *Personal Archives and a New Archival Calling: Readings, Reflections and Ruminations*, 2009), og (Cox, *Archival anxiety and the vocational calling*, 2011).

En annen som har tanker om hvordan arbeidet med privatarkivmaterialet har endret seg som årsak av digitalisering som samfunnsfenomen, er tidligere arkivar ved det britiske nasjonalarkivet Louise Craven. I et litt nyere arbeide fra 2019 skriver Craven at:

«In the early years of the 21st century, the digital revolution took shape. It changed everything. The online world was of course in existence before then and e-mail before that, but it was not until further technical advances had been made and the coming of

the smartphone –incorporating phone, camera and computer – that members of the public became part and parcel of the new network of communication [...] Life in all its aspects was affected by this huge shift in cultural, epistemological and philosophical knowledge: the personal, the corporate, the press, the media all changed – some almost over -night, others more gradually» (Craven, 2019, s. 126).

I løpet av de nærmeste årene etter, fortsetter Craven, skulle det komme enda et skifte i arkivene:

«Never had it been easier for people to leave their own records to an archive (University of Illinois, 2014). Others began to add their own blogs and their own personal participatory information to complement archival holdings online. The presence of this information, which could reflect individuals' own experience or their own understanding of archival material, meant that people were also curating their own data (Everleigh, 2017) (Craven, 2019, s. 126).

En sentral forutsetning for denne nye oppfatningen er nettopp det jeg søker å antyde i oppgaven: et sammenbrudd i den tradisjonelle oppfatningen av privatarkiver og det skarpe skillet opp i mot offentlige arkiver.

Privatarkivene etter «vanlige mennesker» viser oss hva som er viktig for individet. For å oppsummere kan man si at privatarkivene er fugleperspektiv (makro) og froskeperspektiv (mikro) på samfunnet vi lever i.

Når digitalisering har endret oppfatningene våre rundt mange ting, gjør det også at vi må tenke nytt rundt begrepsforståelsen av privatarkiv? Jeg mener det, i det øyeblikket du kan ta med deg ditt eget «privat- og personarkiv» i lomma, er mye av det skarpe skillet mellom «offentlige arkiver» og «privatarkiver» men også mellom arkiver som er noe som er tatt til side for senere oppbevaring i depot og dokumentasjon og «aktive arkiver» og «dokumentasjon» på den andre siden en saga blott. Likevel er det, og bør det fortsatt være mulig å snakke om «records» og arkiv som noe annet og mer enn informasjon, som også arkivteoretikeren Geoffrey Yeo viser, og som jeg kommer tilbake til her i oppgaven.

Jeg har valgt bort å jobbe med næringslivsarkiver. Årsaken er at fokuset på min oppgave ville endret seg fra person til et fokus rettet mot næringsliv og organisasjon. Dette vil endre synspunktet i oppgaven min fra individnivå til å bli mer organisatorisk, med dette fokuset hadde jeg fort måtte operere i grenselandet mellom det private på den ene siden og det

offentlige på den andre. Jeg velger å fokusere på personarkiver siden dette gir et langt mer fargerikt bilde av hvordan enkeltmenneskene opplevde den verden de levde og eksisterte i, dette sier også noe om hvordan samfunnet ble oppfattet i det gitte tidsrommet. Mengden av arkivskapere er langt større i privat sektor enn i den offentlige forvaltningen. En av forskjellene er imidlertid at offentlig dokumentasjon er lovpålagt mens privat er frivillig. Retten til enkeltindividets egen historie er ofte bedre kartlagt i et privatarkiv. Et annet argument for å ikke fokusere på næringslivsarkiver er omfanget på masteroppgaven min, det ville blitt en mye lengre oppgave og dette vil heller ikke treffe temaet person- og privatarkiver. Etter min mening kan næringslivsarkiver godt være en egen masteroppgave innenfor temaet privatarkiver, for å kunne yte dette emne den fullstendige oppmerksomhet og rettferdighet jeg syns det fortjener.

Jeg har også valgt å delvis utelukke bevaringsverdivurdering av privatarkivmateriale i min masteroppgave. Årsaken til det er at det ikke direkte svarer på denne masteroppgavens problemstilling. Jeg kommer likevel noe i berøring med dette temaet i forbindelse med hvordan digitalisering har påvirket vårt syn på det som er bevaringsverdig privatarkivmateriale. Men hvordan man skal gjennomføre en bevaringsverdivurdering av privatarkivmaterialet vil jeg ikke direkte adressere som en egen problemstilling her. Jeg mener imidlertid at bevaringsverdivurdering av privatarkivmateriale er et tema som det finnes for lite forskning på, og at det derfor i årene fremover bør bli viet mer oppmerksomhet i form av bevilgninger og forskning.

Denne masteroppgaven beveger seg i feltet mellom digitalisering og samfunn, og i en gråsoner mellom det offentlige og det private. Digitaliseringen av samfunnet vårt er en bidragsyter til å gi alle en mulighet til å uttale seg ved hjelp av internett, det vil si de som har tilgang til internett, og teknologi og kompetanse til å kunne manøvrere rundt i den digitale verden. Digitaliseringen av Norge har skutt fart og befestet sin plass i norsk politikk, og ført til samfunnsdebatt fra århundreskifte og frem til i dag. I en stortingsmelding fra 2006 omtalte regjeringen nasjonale IKT-ressurser som såkalte digitale allmenninger som skulle være et fellesgode for alle (Meld. St. 17. (2006- 2007)). I en IKT-melding fra 2013 og igjen 2015 ble det talt om en digital agenda for Norge (Meld. St. 23 (2012-2013)) og (Meld. St. 27 (2015-2016)). Meldingene som ble presentert, tegnet et bilde av en aktiv satsning på IKT-politikk for Norge som en av de grunnleggende mekanismene i en gjennomgripende digitalisering av samfunnet. På kulturfeltet ble denne satsningen videreført blant annet gjennom egne digitaliseringsmeldinger. Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv ble

lansert våren 2009 (Meld. St. 24 (2008-2009)). Bevaring i vår tidsalder er vanskelig, det å sikre at alle blir inkludert i privatarkivmaterialet er en utfordring.

Når vi nevner bevaring, kommer vi i berøring med en annen beslektet tematikk, nemlig det privatarkivene ikke sier noe om: det som betegnes med uttrykket «stillheten i arkivene»- det som ikke finnes i arkivene. Det er en tematikk jeg adresserer gjennom minoritetsproblematikk knyttet til de som ikke blir hørt i storsamfunnet og inne i privatarkivene. Det finnes flere forskjellige former for utenforskap, en der mennesker ikke er inkludert med noens vitende og vilje, og en annen der mennesker på grunn av mangel på ressurser eller fordi de rett og slett faller utenfor de formelle definisjonene, ikke har fått muligheten eller sjansen til å bidra til arkivene. Derfor er det viktig å hele tiden tenke på hvem det er som ikke blir sett eller bevisst eller ubevisst ikke er med i privatarkivmaterialet.

Til grunn for mine tanker om hva som ligger i forståelsen av privatarkivmaterialet ligger også Records Continuum modellen, opprinnelig utviklet i 1990- årene i australske arkiv- og universitetsmiljøer og som særlig forbindes med Frank Upward. Han «ga» arkivmaterialet flere kontekster som dette kunne ses i sammenheng med (Shepherd & Yeo, 2003). Denne forståelsen gjør det enklere for oss i dag å se arkivmaterialet i flere sammenhenger uavhengig, av hvilken kontekst det er skapt inn i.

Forståelsen til Upward bygger på en sirkulær modell med forskjellige «lag» uten noen «hinne» i mellom. Årsaken til at jeg mener dette synet er viktig er fordi man her ser materialets videre samfunnsmessige betydninger utover den dokumentasjonsmessige som ligger innenfor den tradisjonelle livssyklusmodellen . I tillegg er Records Continuum-modellen også en påminnelse om at arkivene «lever videre» i samfunn og folk gjennom fortolkning og bruk i ulike sammenhenger, også altså etter at «arkivdanningsfasen» og overføring til depot har skjedd.

Det digitale skiftet satte preg på arkiv og arkivpolitikken og mer generelt også på hvordan vi som samfunn oppfattet arkiv. Internasjonalt og så etter hvert i Norge ga digitaliseringen i arkivfaglig sammenheng i 1990-årene seg utslag i nye grunnteoretiske retninger som altså avløste eller kom i tillegg til livssyklusmodellen, som «Records Continuum-modellen», postcustodialismen og diskurser om arkivvitenskapelige paradigmer. Utover i vårt eget århundre oppsto nye arkiv-former, som «community archives» og «participatory archives» (Upward, 2005), (Theimer, 2010), (Flinn, 2010) og (Cook , 2012).

Videre ønsker jeg å nevne de fire paradigmenes som arkivviteeren Terry Cook ved University of British Columbia har beskrevet: Bevis (eller dokumentasjon), minne, identitet og fellesskap, i forbindelse med ulike forståelser innen arkivvitenskapen. En som skriver utfyllende om disse paradigmenes er Foscarini, hun snakker om hvordan Cooks paradigmer la vekt på forskjellige faktorer, da knyttet til bevaring av arkiver på forskjellig tidspunkt i historien. Disse paradigmenes dreier seg om bevaringsverdivurdering- altså nærmere bestemt hva er det vi selv ønsker å dokumentere i den tidsperioden som paradigmenes knyttes til. Her ønsker man et kollektivt samfunnsminne av dokumentasjon i det tidsbildet som hvert av paradigmenes innfanger. Foscarini beskriver dette på en «altomfattende» og kanskje litt tung måte slik oversatt her:

«Hvordan arkivarene ser på seg selv og hvordan de oppfattes av samfunnet, hvordan de beskriver arkivarens og dokumentasjonens egenskaper og mål for dokumentasjonsforvaltningen, og deres deltagelse i bredere intellektuelle strømninger og andre samfunnssammenhenger, alle disse faktorene har direkte konsekvens for de ulike syn på det kontroversielle temaet bevaringsverdivurdering slik dette har utviklet seg gjennom tidene» (Foscarini, 2017, s. 108).

Alle de fire paradigmenes i arkivvitenskapen kan sies å ha en sameksistens i vårt komplekse samfunn.

De paradigmenes denne masteroppgaven berører er spørsmål knyttet til identitet og fellesskap. Årsaken til at jeg plasserer denne masteroppgaven innenfor Terry Cooks to siste paradigmer i arkivvitenskapen er at oppgaven berører tematikk knyttet til minoriteter, grupper som står utenfor felleskapet, og digitalisering er knyttet til vår identitet som mennesker. Mitt arbeid sier noe om vår identitet som mennesker og arkivarer, men også hvordan vi ønsker å forvalte felleskapet som vi er en del av ved å danne privatarkiver.

Litteraturgjennomgang

Avsnittet inneholder en litteraturgjennomgang av de arbeidene jeg bruker i min masteroppgave. Jeg starter teksten med å gi en definisjon av privatarkivbegrepet. Her bruker jeg boken som heter *Privatarkiver Bevaring og tilgjengeliggjøring* av Mangset, Lange og Ødegaard. Dette arbeidet handler om privatarkivarbeidet i Norge og hvordan dette har utviklet seg fra et ikke offentlig perspektiv. Arbeidet snakker om hvordan man ivaretar privatarkivene på en best mulig måte som arkivar, student eller ovenfor andre interesserte. Boken er skrevet i 2001 og bærer prege av alder. Privatarkivdefinisjonen i boken til Mangset, Lange og

Ødegaard bruker jeg til å sammenligne med min egen oppfattning av hvordan privatarkivet er blitt til smarttelefonen i lommen din.

Deretter er neste tematikk jeg tar opp fellesskapsarkivet, dette er egentlig en definisjon på tematikken i Terry Cooks fjerde paradigme: fellesskap. Teksten jeg bruker til å undersøke fellesskapsarkivet er Community archives av Rebeca Sheffield. Dette arbeidet tar opp i seg problematikken med hvem vi velger å danne arkiver fra og hvordan vi danner privatarkivmaterialet. Dette handler om digital representasjon og hvem som skal leve videre i vårt kollektive minne.

Videre bruker jeg arbeidet The appraisal of personal papers: a critical literature review som er skrevet av arkivteoretikeren Riva A. Pollard. Denne teksten omhandler plassen til privatarkivene i dagens samfunn. Arbeidet er fra 2001, samme år som *Privatarkiver bevaring og tilgjengeliggjøring*, men det har en annen tematikk. Arbeidet til Pollard diskuterer hvilken plass privatarkivene har i dagens samfunn gjennom å ta opp i seg problematikken med bevaringsverdivurdering som Jenkinson og Schellenberg har drøftet. Disse to teoretikerne snakker om hvordan bevaringsverdivurderingen blir preget av hvordan man oppfatter privatarkivbegrepet. Adrian Cunningham har også sin forståelse av privatarkivbegrepet som er tett opp til hvordan jeg har valgt å definere det. Cunningham er en forkjemper for inkludering i arkivet.

Etter dette bruker jeg Geoffrey Yeo sitt arbeid *Records, information and data-exploring the role of record-keeping in an information culture* til en begrepsdiskusjon om dokumentasjon, informasjon og data og videre til en diskusjon om dokumentasjon og talehandlingsteori. Arbeidet er fra 2018 så rent tidsmessig er dette ganske nytt. Denne boken knytter sammen dokumentasjon, informasjonsforvaltning, digitalisering, språk og kultur. Jeg bruker Yeos arbeid til å lage en begrepsdiskusjon om dokumentasjon, informasjon og data. Videre bruker jeg Yeo til å belyse sammenhengen mellom danning av privatarkiver, språk og dokumentasjon.

Valget om å bruke arbeidet til David Giaretta, *Advanced digital preservation* til min definisjon av begreper tok jeg for å klargjøre de begrepene som er mest tekniske i oppgaven min. Dette er begreper som brukes mest innenfor IT- sektoren. Denne boken ble skrevet i 2011, og tar opp problematikken med koblingene mellom digitalisering og IT.

Deretter bruker jeg Ask og Sørra, to forfattere som har skrevet utfyllende om digitaliseringsprosessen i sin bok *Digitalisering- samfunnsendring, brukerperspektiv og*

kritisk tenkning. Dette arbeidet er fra 2021 så kronologisk plassert er dette helt nytt. Jeg har valgt å bruke deres arbeid til å belyse problemstillingen digitalisering som samfunnsfenomen og hva dette gjør med samfunnet vi lever i. Jeg har brukt Ask og Sørras sosiotekniske perspektiv til å undersøke vårt forhold til smarttelefonen vår. Videre belyser jeg aspekter som bruk, tilgang, kulturuttrykk, og hvordan vi lar oss påvirke av teknologien som årsak av digitaliseringsprosessen som samfunnet vårt fortsatt står i. Alt dette har innvirkning på hvordan vi danner privatarkiver i en digital verden.

Etter dette velger jeg å bruke rapporten etter SAMDOK- prosjektet som ble etablert av Riksarkivaren i 2013 som et tverrfaglig samarbeidsprosjekt. Poenget med at jeg bruker denne rapporten er å belyse hvilken påvirkning dette prosjektet hadde på holdningene i arkivsektoren. Utslaget av SAMDOK- prosjektet ble at det kom en mye sterkere følelse av enhet i arkivsektoren. Det man også oppnådde med SAMDOK var å skape en struktur rundt praksiser innad i privatarkivsektoren, man fikk formalisert et ansvar som var praksis på en del steder. Alle partene innad i arkivsektoren var likeverdige.

Deretter ser jeg på totalarkivtankegangen i Canada, her bruker jeg et arbeid av Laura Miller fra 1998. Arbeidet heter «*Discharging our debt: the evolution of the total archives concept in english Canada*» og dreier seg om utviklingen av totalarkivtankegangen. Denne tankegangen handler først og fremst om at skille mellom offentlig og privatarkiv er borte i Canada. Arkivets hukommelse ble et kollektivt minne, der representasjon av alle var en viktig bestanddel av totalarkivtankegangen. Årsaken til dette var at samfunnet var meget fragmentert som gjorde det vanskelig å skape en følelse av en enhet. I dagens Canada er det fortsatt like viktig med ivaretagelse av ulike etniske grupper og inkludering.

Så til slutt i denne litteraturgjennomgangen bruker jeg to Norske offentlige utredninger for å granske arkivpolitiske trekk de siste førti årene. Jeg sammenligner NOU 1987: 35 *Samtidens arkiver- fremtidens kildegrunnlag- Arkivverkets presserende oppgaver* og NOU 2019: 9 *Fra kalveskinn til datasjø- Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver*. I disse to NOUene ser jeg på likhetstrekk og ulikheter for å undersøke om det finnes en utvikling av politikken på feltet privatarkiver.

Del 2: Metode og teori

Metode

I masteroppgaven gjør jeg bruk av dokumentstudier og dybdeintervjuer som mine primære metoder. Det teoretiske fundamentet består særlig av arbeider fra relevante arkivteoretikere innenfor segmentet av privatarkivteori. Datamaterialet som jeg gjør min forskning ut ifra, består av intervjuene med mine tre valgte informanter som på ett eller annet tidspunkt har jobbet innenfor privatarkivsektoren. I arbeidet med dette mener jeg å finne endringer som muligens har funnet sted i arbeidet med privatarkiver over tid.

Oppgaven min faller innenfor den kvalitative forskningsmetoden. Som hovedregel når det er snakk om kvalitativ forskning vil denne bli påvirket av konteksten forskningen gjennomføres i. Når jeg har valgt forskningsmetoden intervju vil informantene mine naturligvis påvirkes av intervjusituasjonen. Dette vil igjen påvirke min forskning, fremgangsmåten min som forsker vil påvirke den informasjonen jeg som forsker får. Dette er årsaken til valget jeg tok om å legge mine intervjuer tidlig i min forskningsprosess. I etterkant av intervjuene bygges teori og perspektivet i den empiriske analysen ut ifra datainnsamlingen som jeg gjorde tidligere i forskningsprosessen (Tjora, 2018, s. 15).

Jeg har valgt å bruke dokumentstudier for å etablere det teoretiske grunnlaget for denne masteroppgaven. Dokumentstudier kalles ofte «ikke påtrengende metoder», dette vil si at man genererer empiriske data uten at ikke forskende er involvert (Tjora, 2018, s. 182). Måten jeg velger å bruke dokumentstudier på, er at jeg sammenholder nye og gamle tanker om endringer i privatarkivsektoren forårsaket av digitalisering som samfunnsfenomen. Jeg ønsker å utforske tankegodset rund privatarkivbegrepet i dagens samfunn. Dokumentstudiene dreier seg om materiale som politiske og faglige dokumenter, som norske offentlige utredninger, rapporter og planer, blant dem også dokumenter som er utformet av arkivmyndighetene i Norge. Det teoretiske materialet er arbeider av ulike arkivteoretikere som har skrevet om privatarkivenes plass i samfunnet vårt før og nå. Det vil også være naturlig for meg å søke meg til arkivloven for å se hva denne sier om arbeidet med privatarkiver, med tanke på utviklingen av begrepet.

Årsaken til at jeg valgte å bruke dybdeintervju er at jeg ønsker å studere informantenes meninger, holdninger og erfaringer (Tjora, 2018, s. 114). Som forsker vil jeg se på informantenes forhold til endring i tenkemåte rundt feltet privatarkiv som har rotfeste i digitaliseringen som et samfunnsfenomen. Dersom man skulle stille som informant i

mastergradsarbeidet mitt stilte jeg ett krav, det var at de jeg snakket med skulle ha noen års erfaring som arkivar. Grunnen til at jeg stilte dette kravet var at for å kunne si noe om utviklingen av privatarkivfeltet er det nødvendig å ha jobbet i noen år, om man ikke har forsket på eller studert utviklingen av privatarkivfelt på andre måter. Det viktigste for meg var at informantene hadde en opplevelse av, og erfaring med privatarkivsektoren.

Målet med dybdeintervju er å skape en relativt fri samtale som kretser rundt noen temaer som forskeren har bestemt på forhånd (Tjora, 2018, s. 113). I intervjuene mine skapte jeg spørsmålene med nyttige innspill fra min veileder underveis i prosessen. I prosessen med å utforme spørsmålene mine var innspill fra andre enn meg selv vesentlig, fordi man tenker ikke likt i måten å oppfatte forskjellige typer utsagn på. I sum handler dette om hva jeg som student ønsker å finne ut av i mitt forskningsprosjekt.

Poenget med å bruke dybdeintervju i forskningssammenheng er å gi informanten anledning til å reflektere over egne erfaringer og meninger knyttet til det aktuelle temaet for forskningen (Tjora, 2018, s. 113). Målet er å finne ut av hva informantene mener om den ulike tematikken spørsmålene mine tar opp. Jeg har forsøkt å la spørsmålsstillingene som ligger til grunn for intervjuene være åpne. På denne måten har informanten muligheten til å gå i dybden på det informanten ønsker å fortelle. Dette var noe jeg forsøkte å etterstrebe på best mulig vis, det får være opp til informantene mine å dømme om jeg fikk dette til. I løpet av intervjusituasjonen kunne det også hende at informanten kom inn på temaer som jeg som intervjuer og forsker på forhånd ikke har tenkt på, som har vist seg å være viktig for informanten og forskningen (Tjora, 2018, s. 114).

Jeg gjennomførte dybdeintervjuene digitalt på grunn av smittesituasjonen med Covid 19- pandemien. Som et teoretisk rammeverk for intervju som forskningsmetode brukte jeg Aksel Tjoras bok: *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3 utgaven fra 2018). Jeg gjennomførte 3 intervjuer. Her var målet å få en kvinne og en mann til å stille som informanter. Informanter er det begrepet som brukes om en person som svarer på spørsmål i kvalitative intervjuer som i dagligtale også omtales som mine intervjuobjekter (Tjora, 2018, s. 259). Egentlig burde jeg også ha en ikke- binær person, altså en person som ikke forholder seg til kjønn for å få et enda bedre utvalg, men å finne dette kan by på vanskeligheter.

Det jeg håpet å få ut av intervjuene er å høre hva informantene mener om utviklingen av feltet privatarkiv og om det har skjedd en endring i tenkemåten rundt privatarkiver som følge av digitaliseringen i samfunnet.

De formelle kravene som stilles til intervju som forskningsmetode gjøres som forberedelser i forkant av selve intervjuet med informantene. Kravene er at man skal utforme skriftlig datahåndteringsplan, risikovurdering, informasjonsskriv og søke Norsk senter for forskningsdata om godkjenning til å drive med forskning. Grunnen til at man søker om denne godkjenningen er at man skal håndtere personopplysninger, og skal man gjøre dette skal Norsk senter for forskningsdata ha beskjed, siden man har med personsensitive data å gjøre, dette er personvern i praksis.

Datahåndteringsplanen skal gi et svar på hvordan jeg skal ivareta dataene i forskningsprosjektet på en god, sikker og etisk måte. Risikovurderingen handler om å forebygge uønskede hendelser eller mangler ved behandlingen av personopplysningene som kan ha konsekvenser for forskningsdeltakerne. Informasjonsskrivet til informantene skal opplyse om hva formålet med mitt masterprosjekt er. Formålet med mitt mastergradsprosjekt er å finne ut av om det er en endring i begrepsoppfatningen av privatarkiv. Når jeg utformet informasjonsskrivet tok jeg utgangspunkt i en mal som Norsk senter for forskningsdata har på sine nettsider og tilpasset denne til mitt prosjekt før informasjonsskrivet ble tilsendt mine informanter. Hensikten med informasjonsskrivet som informantene skal undertegne i forkant av intervjuene er informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for dem. Måten jeg gjør dette på vil være at informantene gir et muntlig samtykke til at de har lest og forstått informasjonsskrivet før vi setter i gang med intervjuet.

I forkant av intervjusituasjonen skaffet jeg en båndopptager og lastet ned universitetet i Oslos diktafonapp som var koblet opp mot deres nettskjemaløsning, for å sikkert kunne ta opptak av intervjuene med mine informanter. Denne appen er koblet opp imot en nettskjemaløsning som UIO har for kryptert lagring av forskningsdata. Ved å ha en digital og en analog båndopptager fungerte dette som en ekstra sikring om en av opptakerne skulle streike under intervjuene med mine informanter. Utformingen av spørsmålene til informantene ble også gjort i forkant i form av en intervjuguide. Spørsmålene er å finne i vedlegg 1: intervjuguide i denne oppgaven.

Informantene i masteroppgaven min valgte jeg ut på grunnlag av at de hadde jobbet i privatarkivsektoren for en lengre periode. Alle informantene stilte til de planlagte intervjuene mine. Mine tre informanter var fagdirektør bevaringsverdivurdering og privatarkiver Anne Aune i Arkivverket, fungerende faglig leder Heidi Rohde Rafto i Skeivt arkiv, og pensjonist og tidligere leder av Privatarkivavdelingen i Riksarkivet Vilhelm Lange. Intervjuene med

informantene mine var i januar i 2022, det viste seg å være hensiktsmessig å legge informasjonsinnsamlingen tidlig fordi dette viste meg hvordan jeg skulle fokusere videre i masterarbeidet. Alle mine informanter godtok informasjonsskrivet og gjennomførte intervjuene.

Når jeg valgte dybdeintervju som metode tok jeg opptak av alle samtaler med en lydopptaker. Grunnen til at jeg valgte å bruke lydopptaker var at jeg ønsket å transkribere intervjuene med informantene (Tjora, 2018, s. 173). Jeg valgte å gjøre transkripsjonen nøyaktig, og jeg brukte en del tid på dette arbeidet. Årsaken til den høye detaljeringsgraden på transkripsjonen er at nyansene og usikkerheten som ligger i hvordan informantene ordlegger seg kommer tydelig frem nettopp ved å være nøyaktig. Transkripsjonen min er så ordrett som mulig, hvordan jeg som forsker velger å bruke dette i mitt arbeid kommer an på hvordan det passer tematisk inn. Selve transkripsjonen er på bokmål, men denne bærer stadig preg av muntlig språk siden jeg valgte å holde transkriberingen så langt opp til intervjuet som mulig. Muntlig og skriftlig språk er forskjellig, derfor blir transkripsjonen mer muntlig enn skriftlig (Tjora, 2018, s. 174).

I etterkant av transkripsjonene var jobben min som forsker å kode intervjuene etter det jeg ønsket å finne ut av. Jeg valgte å kode intervjuene manuelt for hånd, ved hjelp av markeringstusjer med forskjellige farger. Med kodeordene mener jeg temaer som går igjen gjennom intervjuene, og det man egentlig gjør er å lete etter et mønster i intervjuene.

De etiske hensyn man må ta når man jobber med metoden dybdeintervjuer, inkluderer oppmerksomhet fra min side om at informanten ikke skal komme til skade av opplysningene hen kan tenkes å gi fra seg (Tjora, 2018, s. 175). For mine informanter var ikke noen av opplysningene de ga fra seg skadelige, så langt jeg kan se. Informantene mine hadde også når som helst mulighet til å trekke seg fra mastergradsprosjektet eller avslutte intervjuet på hvilket som helst tidspunkt. Ingen av informantene avbrøt intervjuet og heller ingen av informantene har trukket seg fra prosjektet.

Teori

Definisjon av privatarkivbegrepet

Her vil jeg gi en definisjon av privatarkivbegrepet i min masteroppgave. Jeg sammenligner teorien med mine tanker om fenomenet privatarkiver. Videre undersøker jeg også hva andre mennesker sier om privatarkiver, i dette tilfelle blir dette meningene til informantene i interjuene.

Begrepet privatarkiv kan gjerne vekke assosiasjoner til støv og minner fra en svunnen tid hos noen, man tenker gjerne på arkivdepotene eller arkivinstitusjonene når man snakker om dette begrepet til en tilfeldig forbipasserende på gata. Ifølge arkivterminologien er et arkivdepot et sted der dokumentasjonen plasseres når den ikke lengre brukes av den eller de som har skapt dokumentasjonen (Fonnes, 2017, s. 44). Definisjonen av en arkivskaper er en «administrativ enhet eller en person som skaper arkiv som et ledd i sin virksomhet, en arkivskaper kan være et offentlig organ, en bedrift, en institusjon en stiftelse, en person eller et fellesskap av flere personer eller enheter (eller en del av en slik enhet)» (Lange , Mangset , & Ødegaard , 2001, s. 316). Årsaken til at jeg ønsker å trekke definisjonen av arkivskaper ned på individs- og grupperingsnivå, handler om at vi danner vår egen sannhet eller virkelighet ved hjelp av dokumentasjonen vi velger å skape i vår hverdag. Jeg tenker at alt det vi som individ skaper har en eller annen form for verdi for noen enten denne er kortvarig eller langvarig. Om denne verdien er viktig nok til å bli tatt inn i privatarkivet er en annen sak.

Privatarkivene er knyttet til fortiden og er i praksis historie. Når historie er knyttet til begrepet så betyr ikke dette nødvendigvis eldre historie, dette kan også være hendelser av nyere dato. Historiebegrepet kan bli sett på i den konteksten at alle skaper sin egen historie, derfor kan alle fortelle om sitt eget liv. Privatarkivene kan sees på som den dokumentasjon vi velger å bevare fra og gjennom et helt liv, uavhengig av om dokumentasjonen er skapt fysisk eller digitalt. I dag har vi muligheten til selv å dokumentere våre egne liv i den grad vi ønsker det. De fleste av oss i dag har en mobiltelefon som vi kan bruke til å dokumentere og skaffe oss informasjon om hva vi måtte ønske. Våre smarttelefoner inneholder store mengder data om hva vi bruker telefonene til. Vi kan ta notater og ha søkelogger på en og samme maskin. I praksis så kan man bruke mobilen som et historisk arkiv fordi mobilene våre logger alt vi foretar oss.

Smarttelefonen er i praksis en liten datamaskin. Ditt privatarkiv finnes på mobilen din som du går rundt med i lommen din. Ved å se på mobilen til den som sitter ved siden av deg på bussen til jobben kan du finne ut mye om livet til tilfeldige medpassasjerer.

Ikke alt av informasjon som mobilen din inneholder er arkivverdig, men det er en liten mulighet for at i en fremtid så kan noe av informasjonen bli det. I praksis går vi rundt med historiske data og potensielt arkivverdig informasjon på oss i det daglige. Et eksempel på dette kan være søkeloggen på din mobiltelefon. Denne loggen er full av informasjon om hva du interesserer deg for, og hva du oppsøker informasjon om. I denne loggen kan det være verdifull informasjon som kan tjene til arkivformål på et senere tidspunkt. Informasjonen på mobilen din sier mye om den som skapte materialet, altså mennesket som skapte denne informasjonen gjennom livet sitt. En av årsakene til at jeg mener at privatarkivmaterialet finnes i lommene våre på mobilen, er informasjonsmengden på enhetene som ligger der. Her kan man ta et så enkelt eksempel som at mobilen din måler hvor aktiv du har vært i løpet av en dag, eller at Googlemaps forteller deg hvor du er og finner veien for deg. De ulike appene dine lagrer og benytter seg av data om deg og dine handlinger på nett.

Lange, Mangset og Ødegård påpeker i sin bok omhandlende privatarkivmaterialet, at dette er en uensartet gruppe arkiver (Lange , Mangset , & Ødegaard , 2001, s. 316). Dette utsagnet stemmer overens med min forståelse; privatarkiver er ikke på noen måte en homogen gruppe. Noe av grunnen ligger i at de som har skapt materialet sjelden er like.

Begrepet privatarkiv defineres ved privatpersoner som har offentlige eller private verv, eller som på annen måte deltar aktivt i samfunnslivet, kan skape omfattende privatarkiver som inneholder inngående og utgående korrespondanse, sakarkiv, og spesialserier (Lange , Mangset , & Ødegaard , 2001, s. 316). I denne definisjonen ligger det en forutsetning om at de ulike samfunnsaktørene skal ha en stilling i samfunnet og en plass i samfunnet. Dette tenker jeg at man ikke må sette som en forutsetning for å være en del av privatarkivene. Man skal kunne være en del av samfunnet uten at man må gjøre en ekstra innsats for å være tilstede i vårt kollektive minne. Derfor mener jeg at privatarkivene må speile vårt hverdagslige liv gjennom at man tar et utvalg av befolkningen inn i arkivene. Dette kan gjøres gjennom crowdsourcing eller fokusgrupper. Og derfor mener jeg at vi trenger en noe videre definisjon av privatarkivbegrepet.

Når jeg i denne oppgaven omtaler privatarkivbegrepet, avgrenser jeg meg til området privat- og personarkiver innenfor det mangslungne feltet privatarkiver, og har holdt

næringslivs- og organisasjonsarkiver utfør denne oppgaven. Slik jeg bruker privatarkivbegrepet her kan en definisjon forsøksvis formuleres slik: Privatarkiver skapes av privatpersoner og kan bestå av en mengde av sporene vi etterlater oss etter fysiske eller digitale handlinger.

Privatarkivbegrepet har en nær sammenheng med samling. Begrepet samling kan være ulike typer arkiver som tilfeldig eller ikke tilfeldig er sammensatt i en arkivdanningsprosess (Lange , Mangset , & Ødegaard , 2001, s. 20). En samling kan være hva som helst og handle om hva som helst fra spesialinteresse, tema, sak, person eller noe helt annet. Man kan samle helt ut ifra sine egne preferanser og logikk, som ikke er logisk for andre enn den som selv samler. Samlingen kan bestå av dokumenter (fotografier, kart, trykksaker, og annet) som enten er fjernet eller kopiert fra de enkelte arkivene som de opprinnelig har tilhørt (Lange , Mangset , & Ødegaard , 2001, s. 20). Samlingen din kan også være digital, man kan om man ønsker det, samle på digital kunst og tegninger. Å samle på en digital plattform er også meget vanlig i tid, når en del av livene våre foregår der. Samlingsbegrepet ligger i grenselandet mellom museumssektoren og privatarkiver. Derfor er det naturlig å ta med en definisjon av dette begrepet når man diskuterer begrepsoppfatningen av privatarkiv.

Her er det viktig å huske på at Lange, Mangset og Ødegaards definisjon på privatarkiver utelukker materiale fra aktører som ikke har verv eller deltar aktivt i samfunnslivet. De som står utenfor, slik som minoritetsaktører eller mennesker som er utenfor fellesskapet som samfunnet vårt er, kan gjerne ha fysiske eller digitale spor etter handlinger som kan tenkes å være arkivverdige. Privatarkivene kan være store eller små, men som oftest er privatarkivene mindre enn de offentlige arkivene. Privatarkivmaterialet er ofte etterlatte papirer, dette materialet er ofte ikke dannet gjennom noen systematisk arkivdanningsprosess, et privatarkiv kan ofte inneholde arkiver fra andre arkivskapere enn den som skapte arkivet, som vil si at arkivet kommer fra en annen proveniens (Lange , Mangset , & Ødegaard , 2001, s. 20). Denne definisjonen i dette tilfelle handler kun om fysisk skapt dokumentasjon, derfor blir denne definisjonen for snever. Årsaken til at denne definisjonen blir for begrenset er fordi prosessen med arkivdanning i dag også er digital. Dokumentasjonen som er digitalt skapt er annerledes fra den fysiske dokumentasjonen, fordi den er skapt på andre måter, og er mer flyktig. Digital dokumentasjon er vanskeligere å forvalte siden den endrer seg over tid når det er snakk om langtidsbevaring.

Noe av den samme grunnforståelsen av privatarkiv går igjen hos mine informanter, selv om det også er forskjellige aspekter ved privatarkivene som betones. For en av informantene betyr privatarkiv organisasjonsarkiver og enkeltpersoner sine arkiver. Det er mange små arkiver som har noen få sider med brev, eller noen egenproduserte plakater, og også veldig store arkiver over mange hyllemeter. Informanten understreker at privatarkivmaterialet har like stor verdi uansett om privatarkivmaterialet de får inn i samlingene sine er store eller små. Depotinstitusjonen har arkiver som er små, dette er veldig annerledes fra en del større arkiveiere (Informant. 1, 22).

En annen informant understreker privatarkivenes funksjon, og at de er en helt naturlig del av arbeidet med å sikre en helhetlig samfunnsdokumentasjon. Skal samfunnet ha en målsetting om å sikre helhetlig samfunnsdokumentasjon, så må man også jobbe med å få inn privatarkiver (Informant. 2, 87). For å kunnskap om feltet er man også avhengig av statistikk over de privatarkivene som finnes. Arbeidet med en slik statistikk har vært en viktig del av det å få kunnskap om privatarkivarbeidet. Ved hjelp av statistikken kan vi jobbe mer kunnskapsbasert, i forhold til å finne ut av hva vi har og hvor vi har huller i vår arkivbestand (Informant. 2, 87).

En tredje informant påpeker at privatarkivbegrepet endret seg gjennom årene informantene jobbet med dette. De erfaringene informantene fikk, endret synet til informantene. Til å begynne med så vil de fleste oppfatte privatarkivene som helt privat dokumentasjon og bilder som folk har liggende hjemme og tar vare på. Så etterhvert skjønner man jo at det er mer enn som så, arkiver dannes som følge av en virksomhet som fører brev med seg inn og ut av virksomheten. Men selv om oppfatningen av hva som er privatarkiv ble utvidet, er det fortsatt tale om privatarkiv, arkiv med og om det private og det personlige (Informant. 3, 44). Privatarkivene kan også romme uttrykk for det opposisjonelle som man ellers ikke finner ved å bare lete i offentlige arkiver og offentlige papirer (Informant. 3, 50). Informanten ser på privatarkivene som en motvekt og et supplement til det offentlige Norge (Informant. 3, 52).

Fellesskapsarkivet

På bakgrunn av min definisjon av privatarkivbegrepet ønsker jeg å se på hvordan forståelsen av dette begrepet preger vårt kollektive minne som privatarkivene er en del av. Digitaliseringsprosessen har ført til at eksistensen av mindre felleskap og nettverk blir mere synlig for storsamfunnet gjennom privatarkivene. Dette fører igjen til at man får mer variasjon

i danningen av privatarkiver. Man kan ende opp med å få andre typer arkiver som går på kryss og tvers av det man kjenner til fra før av, skille mellom offentlig og privat kan ende opp med å bli helt utvasket.

Her er det naturlig å bringe inn det engelske begrepet *community archives* som Sheffield omtaler i sitt arbeid: *Community archives*. Der skriver hun om samfunnets arkiver som dette begrepet er oversatt med på norsk, jeg velger å kalle dette fellesskapsarkivet etter Terry Cooks fjerde arkivparadigme. Årsaken til at jeg velger å benevne begrepet på denne måten er at jeg mener at fellesskap er mere dekkende for vår kollektive samfunn, fordi de forteller den komplekse historien om fellesskapet. Privatarkivmaterialet som kommer fra denne typen aktiviteter forteller egentlig en historie om hvem fellesskapet er.

Historien som privatarkivene forteller er vitnesbyrd på individers og grupper av individer sine aktiviteter. Minnene i privatarkivene våre er viktige for vår følelse av identitet knyttet til fellesskapet vi som individ er en del av. Begrepet fellesskapsarkiver kan bli beskrevet som lokalhistoriske museum, lokalhistoriske foreninger, etnokulturelle samlinger, religiøse og spirituelle arkiver, ressursentre, sports- og fritidsklubber, og aktivistarkiver. Arkivene etter aktivister inneholder ofte materiale relatert til sosial rettighetskamp for menneskerettigheter (Sheffield, 2017, s. 351). Aktivistarkiver er viktige for den helhetlige forståelsen av privatarkivene og grupperingene i Norge og internasjonalt. Årsaken til dette er at aktivistarkivene ofte speiler tendensene i samfunnsutviklingen vår, siden privatarkiver er vitnesbyrd etter hvordan mennesker forstår verden. I Norge og internasjonalt kan man se en trend som har fokus på individet og ulike grupperinger sin plass i samfunnet i form av behovet for annerkjennelse.

Noen eksempler på privatarkivmateriale som finnes etter internasjonale aktivistbevegelser er Black Lives Matter og Me Too. Black Lives Matters-bevegelsen hadde sitt utspring i politivold mot melatoninrike mennesker i USA, senere ble bevegelsen verdensomspennende, kjempende mot rasisme og undertrykking av melatoninrike mennesker. Black Lives Matters ble skapt i 2013 da 17 åringen Trayvon Martin ble myrdet av en politimann som ble frifunnet, da startet bevegelsen for alvor på sosiale medier (Black Lives Matters, 2022). Et resultat av denne bevegelsen i Norge er boken: *Håndbok for unge antirasister* forfattet av Tinashe Williamson. Den setter søkelyset på en offentlig dialog om temaet rasisme og diskriminering i dagens samfunn (Cappelen Damm, 2022). Me Too bevegelsen ble dannet i 2017 som en aksjon i sosiale medier. Videre utviklet dette seg til en

kampanje som fokuserte på at kvinner delte sine historier om overgrep og seksuell trakassering i sosiale medier med emneknaggen #MeToo (Orgeret , 2020). Hovedpoenget med Me Too bevegelsen var å sette søkelys på at seksuell trakassering i fra overordnede i arbeidslivet og andre lignede maktposisjoner. Ringvirkningene av denne kampanjen var lavere terskel for nedslag på seksuell trakassering i arbeidslivet og for å si ifra om denne typen trakassering (Orgeret , 2020). Dette er hendelser av nyere dato som har preget enkeltindividet og samfunnet vårt og som parallelt i Norge og internasjonalt påvirker innholdet i privatarkivene våre.

Fellesskapsarkivene er vitnesbyrd etter aktivitetene menneskene gjør. Disse arkivene er hukommelsen til fellesskapet, denne historien til samfunnet bør ideelt sett inneholde perspektivene til alle de forskjellige gruppene samfunnet vårt består av. Derfor er det viktig å inkludere minoritetene og de ulike etniske gruppene i arkivene. Fellesskapsarkiver er bilde av oss som samfunn, hvem vil vi huske og hvem vil vi glemme.

Begrepsdiskusjon om dokumentasjon, informasjon og data

Videre i teoridelen fortsetter jeg med en begrepsdiskusjon som omhandler data, informasjon og dokumentasjon. Årsaken til at jeg valgte å diskutere nettopp disse begrepene i dokumentasjonsforvaltningssammenheng er at de kan ses på som hjørnesteiner i det å holde på med forvaltning i nåtidens digitaliserte samfunn. Til å diskutere disse begrepene vil jeg bruke en av arkivunderviserne ved London University College, Geoffrey Yeo. Jeg drøfter grenseområdene mellom dokumentasjonsforvaltning og informasjonsforvaltning. Gjennom å bruke arkivteoretikeren Geoffrey Yeos tanker undersøker jeg hva som skal til for at man velger å kalle noe for arkivmateriale. Hva som blir tatt inn i arkivet er bestemmende for hvilket inntrykk man får av materialet i privatarkivet og samfunnet som valgte å bevare akkurat dette arkivmaterialet.

Dokumentasjon kan forstås som et bevis for noe som har skjedd. Dokumentasjon kan oppfattes som en representasjon som noe som står eller antas å stå for noe. Dette kan være i form av språk, bilder, fortellinger eller notasjoner blant annet (Yeo, 2018, s. 129). Om man trekker dokumentasjonsbegrepet langt nok, kan man argumentere slik som Jørgen H. Marthinsen gjør i sin bok Arkivteori en innføring. Der skriver han om at tagging og runesteiner er dokumentasjon (Marthinsen , 2012). Dokumentasjon og representasjon går egentlig hånd i hånd, men helt det samme er det ikke. Formålet med de to begrepene

representasjon og dokumentasjon er å hjelpe oss å forstå materialet, den sosiale verden vi lever i, og aspekter av menneskelig atferd (Yeo, 2018, s. 130). Dokumentasjon er «dokumenter som stadfester eller beviser, det vil si dokumentere at bestemte handlinger har funnet sted (Lange , Mangset , & Ødegaard , 2001, s. 318).

Dokumentasjonsbegrepet blir representasjoner av hendelser, og representasjonen blir sett på som et bevis på at en hendelse har funnet sted. Her er det altså snakk om dokumentasjon i betydningen bevis, det vil si et fysisk eller immaterielt minne om noe som har hent. Dokumentasjon er ikke annet enn vedvarende representasjoner fordi de har kapasitet til å holde ut omstendighetene som fører til deres skapelse. Her snakker Yeo først og fremst om dokumentasjonens evne til bestandighet og tilstedeværelse. Med dette tenker jeg på evnen dokumentasjonen har til å være verdifull i mange forskjellige sammenhenger, og dette viser seg også ved at bruken av dokumentasjonen har mange forskjellige kontekster (Yeo, 2018, s. 130).

Dokumentasjon forstått som representasjon er ikke perfekt, men brukes som et relikvie etter tidligere handlinger eller hendelser for å huske en forgangen tid. Hvordan vi forstår dokumentasjonen varierer fordi tiden vi lever i er veldig omskiftelig. Et eksempel på at tidene skifter er krigen i Ukraina. For noen år siden var det utenkelig med krig i Europa, mens i dag i 2022 er dette virkeligheten vi lever i. Når det er krig og konflikt søker de som er den angripende part å ødelegge landet man invaderer sin kultur for å kunne skape en ny identitet, splitte det nasjonale fellesskapet og bryte ned samfunnet, derfor er dokumentasjonen i fare. Funksjonen til dokumentasjonen er knyttet til det opprinnelige formålet den ble skapt for, men formålet kan endre seg med tidens gang. Det samme gjelder også for samfunnet, egentlig kan man si at hvordan vi velger å bruke dokumentasjonen skifter i takt med tiden som går (Yeo, 2018, s. 131).

Ingen dokumentasjon er lik; et eksempel på dette kan være nettopp fotografier som en nøyaktig representasjon av en del av virkeligheten på det nøyaktig gitte tidspunktet. Ved første øyekast kan man tenke at et fotografi er objektivt, men da glemmer man at den som tok bilde har valgt ut motivet og hvordan det skulle fotograferes. Det er egentlig snakk om mange valg, blant annet knyttet til spørsmål om hvilken informasjon man ønsker å vektlegge i framstillingen. Fotografiet forteller først og fremst hva man ønsker å vise frem et bilde av og, hvordan man oppfatter virkeligheten, dette er egentlig en liten opptegnelse over en hendelse (Yeo, 2018, s. 132). Hvordan vår virkelighetsoppfatning skapes avhenger av hvilken

informasjon vi har og hvordan vi velger å tolke denne informasjonen inn i vår sosiale kontekst. For å forstå hvordan informasjon preger en oppfatning må vi først gå nærmere inn på å definere selve begrepet. Informasjon handler om enhver type kunnskap som kan utveksles. I en utveksling er kunnskapen representert ved data (Giaretta, 2011, s. 13). Et eksempel på en meget teknisk forståelse av begrepet er en streng med bit-sekvenser, altså dataene er ledsaget av en beskrivelse av hvordan man skal tolke strengen med bits som tall som representerer temperaturobservasjoner målt i grader celsius (Giaretta, 2011, s. 14). Her kan man også si at informasjonen er alle de små bitene som danner et fotografi. Men ikke alle fotografier og ikke all dokumentasjon er ikonisk (Yeo, 2018, s. 133). Dokumentasjon og representasjoner kan dukke opp i form av ritualer og seremonier, dette kan forstås som danning av arkiver (Yeo, 2018, s. 133). Når man ser på arkivdanningsprosessen i en større sammenheng utkrystalliserer det seg et mønster, som egentlig vitner om at privatarkivene skapes i alle sammenhenger av livet. Når det er et minne man ønsker å bevare, noe man ønsker å bevise eller noe man ønsker å bruke ved en senere anledning, alt dette men også mye, mye mer er årsaker til å skape dokumentasjon i vår samtid. Prosessen ved å skape disse øyeblikkene vi ønsker å huske, finner sted i vår hverdag. Når man tar et bilde ved hjelp av mobiltelefonen er dette nok til å skape informasjon som i sin tur kan bli brukt som data. Definisjonen av begrepet data er altså en gjenfortolkning av informasjon på en formalisert måte egnet for kommunikasjon, tolkning eller behandling. Noen eksempler på data inkluderer en sekvens med bits, en tabell med tall, tegnene på en side, innspillingen av lyder skapt av en person som snakker, eller en stein fra månen (Giaretta, 2011, s. 14). Alt som er informasjon kan også bli brukt som data om man skal undersøke noe, eller skaffe seg kunnskap om noe.

Dokumentasjon og talehandlingsteori

I forlengelsen av denne diskusjonen om dokumentasjon, informasjon og data, ønsker jeg også å drøfte sammenhengen mellom dokumentasjon og talehandlingsteori. Bakgrunnen er at såkalte talehandlingene kan sees som forstadiet til det som skaper dokumentasjon, og dermed de handlingene som kan oppfattes som bevaringsverdige. Jeg går også noe nøyere inn på teori om dokumentasjon, da ser jeg på de mer tekniske aspektet ved denne. Det finnes også flere måter å se dokumentasjonsbegrepet på: det digitale uttrykket i dag er gjerne mer enn det «ene» som vi vanligvis legger i digitalisering. Enkelte av våre handlinger kan bli til dokumentasjon, dette blir i neste omgang til informasjon, som igjen kan tolkes som et objekt. Samfunnet kan også enes om at enkelte objekter kan fungere som representasjoner og dokumentasjon (Yeo, 2018, s. 133).

Når vi i denne sammenhengen snakker om objekter vil det si å tillegge gjenstander, ting, digitale objekter eller ulik dokumentasjon betydning som gjør dem verdt å bevare for samfunnet.

Definisjonen av «digitalt objekt» er et objekt sammensatt av et sett med bit-sekvenser (Giaretta, 2011, s. 14). I denne sammenhengen er det viktig å definere den digitale virkeligheten vi lever i, fordi det er som oftest her arkivene skapes i dagens samfunn. I dag som for tusen år siden dreier det seg om tegn og ord, bare at i dag er de lagt inn på maskinlesbare sekvenser. Mennesker har siden tidenes morgen brukt tegn og ord, som i dag kan brukes til å skape en representasjon på eksterne enheter. Ord brukes til å skape tekst, som programmer som Word og andre skrivesystemer legger inn til bruk for fremtidig referanser. Det typiske eksempelet på dokumentasjon i det 21- århundre består gjerne av analog skrift på papir (Yeo, 2018, s. 133).

Den digitale verden har ført til at man nå også må tenke på dokumentasjon som digitalt skapt og i sin tur forvaltet. Dokumentasjonen skal hele tiden gjenspeile handlinger på det tidspunktet da dokumentasjonen ble skapt (Yeo, 2018, s. 133). Poenget videre er at dokumentasjon vil bli forstått på flere måter, og få ny verdi gjennom livet som dokumentasjon, alt handler om de miljøene som dokumentasjon dannes i (Yeo, 2018, s. 134).

For bedre å kunne forstå representasjon og dokumentasjon må man undersøke teorien om talehandlinger utviklet av filosofene John Langshaw Austin og John Searle. Talehandlingsteori (på engelsk speech acts) dreier seg om måten mennesker velger å bruke språket på, nærmere bestemt hvordan de gjør ting med ord, denne teorien kom Austin med i 1962. Dette handler i bunn og grunn om rettigheten til å uttrykke seg som menneske og hvordan dette kommer til sin rett. Teorien bak talehandlinger er lite kjent i arkivverdenen, dette er en disiplin som i stor grad fokuserer på skrevne tekster. Språk er enten skriftlig eller muntlig, og betraktes informativt, utsagnene vi kommer med om verden kan betraktes som informasjon. Meningen med talehandlingsteori er å utfordre antagelsen om at den primære funksjonen til språket er å representere eller overføre informasjon eller antatte fakta (Yeo, 2018, s. 135).

Et annet aspekt med tale som Austin bemerker er evnen til å tale eller skrive som også vil si å utføre en handling, i likhet med å gi en ordre eller forplikte seg til en avtale. Når vi forplikter oss til å gjennomføre noe kommer dette til uttrykk gjennom språket vårt. Austin mener at utførte handlinger kan kalles «ytringer», dette er karakteristisk for det som kalles

formidlingsinstrumenter og annen juridisk dokumentasjon. Et eksempel på et slikt formidlingsinstrument er et testament. Her skriver testator hvem hen ønsker å testamentere sine eiendeler til, og ordlyden i testamentet vil være preget av det språket testator bruker. Det språket som avdøde testator brukte er altså avgjørende for hvordan arven blir fordelt. For arkivarer som er kjent med studier i diplomatikk, altså det å studere gamle tekster fra middelalderen og senere, handler dette egentlig om spørsmål knyttet til autentisitet. Austin tar også for seg preformative ytringer. Som eksempel trekker han frem utsagnet: Jeg erklærer deg skyldig eller; Jeg kaller dette skipet «Dronning Elisabeth», «Jeg lover» og «Jeg beklager». Denne typen ytringer kan være muntlige eller skriftlige. I det vestlige samfunnet vi har rundt oss, vil det å be om en unnskyldning være å sende informasjon om en unnskyldning på e-post skriftlig til noen vi har fornærmet, men det er også å gjennomføre handlingen å be om unnskyldning muntlig (Yeo, 2018, s. 135). Her gjør man altså to handlinger samtidig ved å uttale noen av de ovennevnte utsagnene. Handlingene våre er autentiske for oss i øyeblikket fordi vi utfører dem og sier at vi skal utføre dem. Men i etterkant av et handlingsforløp kan det være noen spørsmål om hva det var som egentlig foregikk. Det er her dokumentasjonen kommer inn som et bevis på hva som egentlig fant sted på det gitte tidspunktet. Når man diskuterer autentisitet er dette i mange sammenhenger å granske diplomatikken, altså hvordan dokumentasjonen oppstod, i hvilken kontekst og hvorfor man skapte den i utgangspunktet. Dokumentasjon er ikke upartisk eller på noen måte uberørt av menneskelige synspunkter, den påvirkes av verden rundt og menneskene i den.

Påvirkningskraften i dokumentasjon er absolutt tilstede i samfunnet vårt. Det fremgår klart om man velger å se talehandlingsteori i sammenheng med sosiale handlinger som samfunnet vårt har. Dokumentasjon som følge av sosiale handlinger oppstår ofte i forbindelse med å generere rettigheter, ansvar og forpliktelser, dokumentasjonen fører også til kommersive og deklorative handlinger. Kommersiv talehandlingsteori som Yeo snakker om, sier noe om grunnlaget du legger for en fremtidig gjerning (NDLA, 2019). Mens en deklarativ talehandlingsteori dreier seg om plikter, ansvar, rettigheter, privilegier, tillatelser og autorisasjoner av ulike slag. Noen eksempler på slike forpliktelser ifølge Yeo er et løfte foretatt i en e- post om å besøke en syk venn, eller en traktat signert av en regjering. Prinsippet bak disse forpliktelsene er det samme. Det blir store eller små konsekvenser dersom man ikke overholder forpliktelsene, man har med andre ord brutt en avtale. Når man ser på deklarativ dokumentasjon på et makronivå skaper også institusjonelle enheter som

universiteter og forretningsselskaper etablering av rettigheter og makt, som disse institusjonene utøver over andre (Yeo, 2018, s. 150).

Dokumentasjon tilknyttet talehandlinger som sosiale handlinger forblir plassert i en handlingskontekst. Arkivet tolkes alltid i forbindelse med mange kontekster, det finnes mange forskingsfelt og ulike områder hvor dokumentasjon spiller en viktig rolle. Arkivet forteller oss om valg, handlinger, arrangementer, meninger, politiske standpunkt, religion og forretningsdokumentasjon. Beslutningene knyttet til hva som blir dokumentasjon og arkiver er knyttet til menneskelige handlinger, vurderinger, og tanker. Dokumentasjon er knyttet til identiteten som menneskene har skapt, arkivene representerer en aktiv del av interaksjon med sosiale organisasjoner, dokumentasjonen er en integrert del av de handlingene vi gjør. Arkivene er mer enn informasjonsorienterte, dokumentasjonen skapes ved koordinering av menneskelig atferd, etablering av rettigheter, ansvar, skape sosiale relasjoner, og arkivene handler om å forme verden slik vi ønsker å ha den. Slik ønsker vi å forme vårt daglige liv ved å organisere dokumentasjonen slik som det er tjenlig for oss å ha samfunnet vårt. Representasjoner av dokumentasjon er former for handlinger utført i spesielle kulturelle omgivelser. Dokumentasjon er alltid et spørsmål om sosial handling, siden dette har en innvirkning på hvordan denne dokumentasjonens kontekst blir skapt i. Dokumentasjon er egentlig et spørsmål om hva som er nødvendig for oss å ha og hva vi ønsker å bevare i samfunnet vårt (Yeo, 2018, ss. 151- 152).

Poenget med å trekke frem talehandlingsteori er altså å vise at handlinger og skapelse av dokumentasjon er «små» prosesser som vi mennesker utfører mange ganger hver eneste dag. Alle disse handlingene som fører til dokumentasjon er ikke alle like viktige for privatarkivformålet, men de kan like fullt tilhøre det vi kaller vitnesbyrdet om våre levde liv.

Del 3: Digitaliseringen, arkivpolitikken og arkivene

Hoveddelen av min masteroppgave er innrettet mot temaer som digitalisering som samfunnsfenomen, arkivpolitikk og arkivene. Her vil jeg også benytte meg av intervjuene med informantene mine for å underbygge eller avkrefte tematikken som oppgaven min tar opp.

Aller først vil jeg diskutere plassen til privatarkivene i vårt samfunn, inkludert synet på privat- og personarkivene. Til denne drøftingen vil jeg bruke arbeidet til Pollard: *The appraisal of personal papers: a critical literature review*. Deretter undersøker jeg digitalisering som samfunnsfenomen. Her tar jeg utgangspunkt i arbeidet til Ask og Sørre: *Digitaliseringssamfunnsendring, brukerperspektiv og kritisk tenkning*. I denne delen av oppgaven redegjør jeg for digitaliseringen som samfunnsfenomen og hvordan denne har påvirket samfunnet vårt.

Til sist i denne delen tar jeg for meg den norske arkivpolitikken på feltet privatarkiver. Jeg starter her redegjørelse om SAMDOK- prosjektet som hadde stor betydning for privatarkivarbeidet. Videre fortsetter delen med den canadiske arkivtankegangen. Tankegodset her går ut på at man ikke skal ha noe skille mellom offentlig og privatarkiver. På slutten av delen om arkivpolitikk er det en sammenfatning av de to NOU-ene, den ene er fra NOU 1987: 35 *Samtidens arkiver- fremtidens kildegrunnlag- Arkivverkets presserende oppgaver* og den andre er fra NOU 2019: 9 *Fra kalveskinn til datasjø- Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver*. Med bakgrunn i NOUene foretar jeg en sammenligning av trekkene i arkivvitenskapen gjennom historien for å undersøke om det har skjedd en utvikling på dette feltet.

Plassen til privatarkivene i dagens samfunn

En av de mer autorative tekster om privatarkiv og forholdet mellom disse og de offentlige arkivene ble skrevet av arkivar Riva A. Pollard, arkivar ved Chicago Public Library for drøyt 20 år siden. Utgangspunktet hennes er definisjonen av privatarkiv som: «de private dokumentene som er samlet av eller tilhørte en person» (Pollard , 2001, s. 136). Dette ligger tett opp til dagens allmenne forståelse av privatarkivbegrepet, som vi forstår begrepet i norsk sammenheng. Når vi sammenligner privatarkivene med mobiltelefonen, så vil vi finne ganske mange likhetstrekk. Dette er fordi mobiltelefonene våre er den kilden til dokumentasjon vi bruker mest i hverdagslivet vårt. Thomas Hylland Eriksen nevner i boken *Appens planet hvordan smart telefonen forandret verden*, at flyktninger bruker smarttelefonen sin som privatarkiv og museum (Eriksen , 2021, s. 69). Ved at mobiltelefonen fungerer som arkiv og

museum for mennesker på flukt, genererer dette dokumentasjon gjennom handlinger i hverdagslivet i praksis.

Society of American Archivists har utarbeidet en veileder for bedre å klargjøre hva som kan forstås som privatarkiver. Her kommer de med eksempler på hva som kan være privatarkivmateriale, slik som brev, memoarer, minner, dagbøker, fotografier, merkede filmer, videoer og lydbånd, egentlig alt som kan forstås som viktige ledetråder til en fortid (Pollard , 2001, s. 136). Alt dette materialet sier noe om din identitet, og historien til deg og til de rundt deg, men også samfunnet og nasjonen som du lever i. Informasjonen dette privatarkivmaterialet ga om deg og ditt var i alle tilfeller unikt fordi alle skaper sitt eget unike liv. Dokumentene gjennom brev, dagbøker, notater og visuelle produkter fra nyere tid er historien om trender i samfunnet og individets liv i dette samfunnet (Pollard , 2001, s. 137). Denne informasjonen er i neste omgang verdifull fordi forskere og andre som er opptatt av samfunnsutvikling, kan studere dette i ettertid. Privatarkivene forteller oss mye om et samfunn, og har vært et område som mange i dagens samfunn ikke legger vekt på.

Når man skal utarbeide en tilstandsrapport på arbeidet med privatarkiver ute i sektoren vil man finne at det på langt nær står bra til med disse arkivene. I arkivsektoren har det gjerne vært slik at arkivene etter myndigheter og offentlige bedrifter har vært det som man ønsket å ta vare på mens privatarkivene har blitt grovt nedprioritert, ofte har de blitt oversett (Pollard , 2001, s. 137).

Verket *Manual for Arrangement and Description of Archives* skrevet av Muller, Feith, og Fruin i 1898 beskrev arkivet som «hele skriftlige dokumenter, tegninger og trykksaker». Deretter fortalte verket at arkivet ble definert som dokumentasjon som var offisielt mottatt eller produsert av et administrativt organ eller av dette organets tjenestemenn. Denne beskrivelsen forstår jeg som beskrivelsen av et offentlig arkiv. Terry Cook mente at beskrivelsen til Muller, Feith, og Fruin avviste privat- og personarkiver som arkivarenes ansvarsområde, dette var istedenfor bibliotekarenes ansvar (Pollard , 2001, s. 137). Privatarkivene var ikke det offentliges ansvar, og dette var den meningen det var best oppslutning om på den tiden. Utgivelsen av *A Manual of Archival Administration* av Sir Hilary Jenkinson understrekte at arkivmaterialet var noe som primært stammet fra statlig eller i hvert fall offentlig forvaltning som tilhørte myndighetene. Holdningen til Jenkinson var avvisende til bevaring av privatarkiver. Grunnen var at han så på historisk dokumentasjon som et supplement til det egentlige beviset, om man skulle bevare privatarkivmaterialet måtte

det være til sekundærformål mente han (Pollard , 2001, s. 138). Jenkinsons oppfatning av arkivmaterialet var at materialet skulle være bevis for myndighetenes aktiviteter.

Denne oppfatningen er etter mitt syn for snever. Det samme er dagens tolkning av privatarkivbegrepet. Man utelater her en meget viktig del av samfunnet, nemlig hvordan samfunnet oppfattes av innbyggerne upåvirket av hva myndighetspersoner måtte mene. Når vi ser nærmere på meningene til Jenkinson om arkivmateriale går hans definisjon ut på at «sant arkivmaterialet krever at materialet er skapt som årsak av en administrativ eller en transaksjonsmessig handling» (Pollard , 2001, s. 138). Fordi denne dokumentasjonen er blitt skapt som ledd i en virksomhet som dagens lov om arkiv fremholder som sin definisjon på hva arkiver sier i §2b. (Arkivlova, 2018). Dagens definisjon av arkiver er etter min mening litt for snever fordi det finnes også handlinger som kan være arkivverdige, for eksempel en publikasjon i sosiale medier. Dette er også et bevis for noe som er gjort eller noe som noen har ment og som har blitt slettet i etterkant.

Når man ser på hva som ble oppfattet som dokumentasjon på transaksjon eller aktivitet, kommer man inn på hvilken av disse bevisene man ønsker å bevare. Dette spørsmålet handler om bevaringsverdivurdering. Den som først undersøkte dette nærmere i arkivverden var arkivteoretikeren T. R. Schellenberg. Grunnen til at han tok opp dette spørsmålet var at «befolkningsøkningen hadde fått regjeringen til å ønske å spare penger, mye dokumentasjon var dyrt å forvalte». Forslaget til bevaringsverdivurdering som Schellenberg hadde var testing av dokumentasjonens bevis- og informasjonsverdi. Konseptet til Schellenberg er i dag forstått som primær- og sekundærverdi til arkivmaterialet når man gjennomfører en verdivurdering. Primærverdien tar utgangspunkt i årsakene til at dokumentasjonen opprinnelig ble skapt. Sekundærverdien er den verdien arkivmaterialet har når det går ut av ordinær bruk, forskning er et klassisk eksempel på når arkivmaterialet har en sekundærverdi. I det videre arbeidet forble det en vedvarende utfordring at verdivurdering av privatarkiver var forsømt eller oversett i faglitteraturen. Det oppstod derfor et skille mellom myndighets- og bedriftsarkiver og det man oppfattet som privatarkiver. Pollard hevder at dette var en av grunnene til at arkivarene kom i tvil om jobben deres også bestod i å ivareta privatarkivdokumentasjon (Pollard , 2001, s. 139).

Når dette skillet oppstod gjorde det også at det kulturelle aspektet ved yrket ble mindre. En annen som deler dette synet er Adrian Cunningham. Han mente at i prosessen med å finne en «organisatorisk ansvarlighet» kan den historiske og kulturelle verdien

dokumentasjon har, ha gått tapt. Cunningham mente at når bedrifter er nærsynte i synet på dokumentasjon og hva dette blir forstått som, så har dette en innvirkning på hva dagens arkivteoretikere mener om privatarkivbegrepet. Han sier videre at bevisenes natur ekskluderer ikke-organisatorisk materiale, som vil si dagbøker eller annet privatarkivmateriale, om materialet er dokumentasjon er for Cunningham definert av deres beviselige egenskaper (Pollard , 2001, s. 140). Cunningham mener altså at om noe er dokumentasjon eller ikke, går på materialets autentisitet, fordi da kan man bevise at noe er ekte.

Utviklingen av privatarkivområdet har på mange måter aldri kommet skikkelig i gang før de siste årene. Når man ser på utvikling av privatarkivområdet i forbindelse med faglitteraturen så er denne mangelfull. Spørsmålene som faglitteraturen ikke besvarer handler om mennesker i samfunnet som skal være mål for anskaffelse av papirer, og hvilken dokumentasjon som bør beholdes. Hvem er det egentlig som skal bli bevart i samfunnets arkiver? Hvordan man skal gjøre denne utvelgelsen knyttet til privatarkivene er fortsatt i dagens samfunn utfordrende. Når vi vender oss mot litteraturen så ser vi to måter å drive med verdivurdering på. Den første måten å drive med verdivurdering på er forskningsinteresse, mens den andre grunnen handler om hva man velger å ta inn i samlingen i et arkiv man har (Pollard , 2001, s. 140). Det man unngår å diskutere i forbindelse med verdivurdering er hva som egentlig ligger til grunn for denne vurderingen og problemer som dukker opp i tilknytning til dette (Pollard , 2001, s. 141). Utsagnet adresserer egentlig godt hva som er kjernen i denne problematikken: man har ikke nok teoretisk kunnskap til å ta tak i disse utfordringene på en ordentlig måte.

Digitalisering som samfunnsfenomen

Når jeg nå har drøftet plassen til privatarkivene i vårt samfunn, vil jeg her redegjøre generelt for samfunnsfenomenet digitalisering, deretter kommer en definisjon av digitaliseringsbegrepet. Etter dette ser jeg nærmere på hvordan teknologi påvirker oss gjennom Ask og Sørrias sosiotekniske perspektiv. Videre ser jeg på hvordan vi bruker teknologien og hvordan dette har innvirkning på hvordan vi danner og bruker arkiver. Deretter går jeg videre med å beskrive hvordan automatiseringen av samfunnet vårt har påvirket danningen av arkiver. Internett er fullt av digitale spor som kan oppfattes som vårt eget digitale privatarkiv, og som blir generert gjennom store mengder data. Disse datamengdene kan brukes til overvåking av noen selv om dette ikke er formålet med innhenting. Informasjonen på nett kan være arkivverdig. Det neste jeg drøfter er hvor mye av kulturen vår som er blitt digital. Så gransker jeg om digitaliseringen fører til et behov for å være anonym på internett. Til slutt i denne delen ser jeg hvordan det står til med vårt digitale selvbilde, hvordan vi selv velger å gi uttrykk for privatarkivmaterialet vårt. Underveis i denne delen tar jeg opp intervjumaterialet, og holder dette opp mot teorien jeg har funnet.

Tenkningen om privatarkiv kan i mine øyne ses på som en nøkkel til hvordan vi forvalter vår dokumentariske arv. Forvaltningen av denne arven skjer i våre dager digitalt. Digitaliseringen som samfunnsfenomen påvirker oss som enkeltindivider. Vi ønsker at handlinger, prosesser og beslutninger skal gå stadig fortere i vårt automatiserte samfunn. Kontakt opprettes hyppigere mellom enkeltmennesker, landegrenser er ikke lenger noe hinder for kontakt. Sosiale medier er vi på hver dag og vi blir stadig mere sosiokulturelle og multikulturelle, ved at alle, eller de fleste, nå må sies å ha en stemme uavhengig av etnisitet, nasjonalitet, religion, minoritet, legning, kjønn eller ikke kjønn.

Vårt samfunn er gjennomdigitalisert. Et eksempel på dette er vår skattemelding. Myndighetene har digitale løsninger for innsending av opplysninger som de trenger. Du som individ kan enkelt sende inn disse opplysningene på smarttelefonen via Altinn, offentlige myndigheters tjeneste for innhenting av informasjon fra innbyggerne.

Internett har også spilt sin rolle i digitaliseringen siden mange av de prosessene som gjøres digitalt er koblet opp mot nettet på en eller annen måte. Som individer har vi tilgang til nettet gjennom smarttelefonene våre. Dokumentasjon som sendes inn på disse løsningene er ofte digitalt skapt, men hva betyr egentlig dette begrepet? Digitalt skapt dokumentasjon vil si dokumentasjon som er skapt i et digitalt format, noen eksempler på dette er websider, epost,

digitale fotografier, og elektronisk dokumentasjon (Yale University, 2021). Smarttelefonene våre er fulle av digitalt skapt dokumentasjon, og ikke all informasjonen her er arkivverdig. Informasjonen som mobiletelefonen til de fleste av oss gir, er hva vi interesserer oss for, hvem vi snakker med, hvilke bilder vi velger å ta, og hvilke apper vi har, og sikkert mye mer også. Mobiltelefonen er en oversikt over livet vårt som vi bærer rundt på i vår egen bukselomme. Noe av denne informasjonen kan være eller er arkivverdig, fordi den sier noe om handlinger, aktiviteten og livet vårt.

Jeg vil definere privatarkiv på mobil som en oversikt over handlingene vi fyller hverdagen vår med, små og store beslutninger som hva vi velger å kjøpe, ta bilde av eller søke opp på nettet.

Alle skal med! (Arbeiderpartiet, 2021), i en viss grad kan man bruke dette valgkamputsagnet for å beskrive idealet for arkivene. Det gjelder kanskje særlig arbeidet med privatarkivene, fordi disse arkivene gir et bilde av livet til enkeltmennesker med forskjellige skjebner. Arkivene våre skal blant annet også gjenspeile minoriteter og andre grupper i samfunnet, og hvordan samfunnet vårt er i dag. Grupper som er i mindretall har mye lettere for å uttrykke sin mening gjennom digitaliseringsprosessen av samfunnet vårt. Dette fører til at minoriteter og andre undertrykte grupper plutselig får mulighet til å bidra til mangfoldet på sosiale medier som årsak av digitaliseringen. Dette betyr at også arkivene påvirkes av digitaliseringen. Samfunnet, mennesket og privatarkivet er i kontinuerlig endring hele tiden. Digitaliseringen gjør at de valgene vi tar om sletting og bevaring, er en del av hverdagen fordi vi aktivt må trykke på slett på smarttelefon eller PC.

Digitalisering som et samfunnsfenomen har endret oppfatningene våre rundt mange forhold og fenomener. Gjør det også at vi må tenke nytt rundt begrepsforståelsen av privatarkiv? Jeg er tilbøyelig til å mene at en endring av dette begrepet er på sin plass fordi digitaliseringen medfører en kontinuerlig endringsprosess.

For å forstå denne endringen i begrepsforståelsen rundt begrepet privatarkiv må vi se nærmere på begrepet og fenomenet «digitalisering». Slik det fremstilles går det gjerne ut på å kunne takle endringer og omstilling til det digitale. Ordet «samfunnsfenomen» oppfatter jeg som en faktor eller hendelse som preger samfunnet vi lever i på den ene eller andre måten og som kan skape en varig endring, (Tjønneland, 2019). Digitalisering som samfunnsfenomen fører nettopp til en varig endring i livene våre. Samfunnet vårt er gjennomdigitalisert, Norge er et av de landene som bruker digitalisering hyppigst. Vi og våre skandinaviske naboland har

store deler av tjenestene våre digitalt, og tilgangen på digital teknologi gir en sterk digital infrastruktur (Ask & Søråa, 2021, s. 39).

Internett fører til at vi som individer også har tilgang på enorme informasjonsmengder, de er bare et par tastetrykk unna i hverdagen vår. Digitaliseringen gjør denne kontinuerlige strømmen av inntrykk og kunnskap mulig helt inn på våre egne soverom. Men hva går egentlig dette begrepet ut på? For å analysere digitaliseringen vil jeg benytte meg av arbeidet til Kristine Ask og Roger A. Søråa, *Digitalisering samfunnsendring, brukerperspektiv og kritisk tenkning*. Jeg konsentrerer meg om særlig fire eller fem aspekter ved digitaliseringen som alle gir utslag av ulik styrke og type i privat- og personarkiv, og i tenkningen om disse. Det er det sosiotekniske perspektivet, spørsmålet om digitaliseringens påvirkning til informasjonsflyt- og oss som individer; spørsmålet om digitaliseringen gjør oss mere effektive i arbeidslivet.

Ark og Søråa beskriver digitalisering som

[...] sosiale og teknologiske endringer knyttet til utvikling, innføring og/ eller bruk av digital teknologi. Digitalisering innebærer både teknologisk endring i form av digitisering (der verden oversettes til et maskinlesbart format) og sosial endring der samfunn, grupper og individer omorganiseres rundt og med ny teknologi. (Ask & Søråa, 2021, s. 33)

Sosioteknisk perspektiv på digitalisering

Hovedpoenget i definisjonen til Ask og Søråa dreier seg om at digitaliseringen endrer kulturen vår ved hjelp av det teknologiske. Konkret betyr dette at digitaliseringen gir oss som mennesker en annen hverdag. Vi bruker teknologien til å endre samfunnet vårt, dette gjør det viktig å se på fordelene og ulempene digitaliseringen utløser. For å granske disse forskjellene nærmere ønsker jeg å trekke frem enda en av begrepsdefinisjonene til Ask og Søråa nemlig «sosioteknisk perspektiv». Det sosiotekniske perspektivet handler om forholdet mellom teknologi og samfunn, og dette forholdet er gjensidig (Ask & Søråa, 2021, s. 46).

Digitaliseringen er en prosess, i det sosiotekniske perspektivet rettes oppmerksomheten rundt det som skjer underveis i denne prosessen, hva som endres, hvordan det endres, hvem som skaper endringen, og hva som forblir likt- og endringer som ikke var planlagt (Ask & Søråa, 2021, s. 22).

I det sosiotekniske perspektivet står teknologi og samfunn i gjensidig påvirkning til hverandre. Denne gjensidigheten kommer klart frem i bruken av mobiltelefonen. Hvordan

teknologien er designet påvirker hvordan vi som enkeltindivid velger å bruke mobilen i hverdagen vår. Internett-algoritmene oppfatter hva vi sist så på og denne aktiviteten lagres inne på din søkelogg. Plutselig får du opp et tilnærmet likt bilde av den jakken du vurderte å kjøpe i går på din favoritt nettbutikk. Algoritmene på internett påvirker du hele tiden til å vise deg som individ den informasjonen du søker etter. Om man ser på måten vi som enkeltindivid søker etter informasjon på i dag og sammenligner dette med å bare ha biblioteket der man bodde som informasjonskilde, vil man finne en betydelig endring i måten å gå frem på. Denne forandringen i metode kalles sosioteknisk perspektiv siden å søke etter informasjon har endret måten samfunnet vårt tenker på. I dag er informasjon bare et par tastetrykk unna, nede i lommen eller vesken din.

Covid-19-pandemien førte til en endring i måten å bruke teknologi på. Noen eksempler på endringene som pandemien tvang fram, var å finne i måten å bruke digitale verktøy på.

Informantene mine har flere perspektiver på hvilken forandring pandemien førte med seg. En av informantene mener at koronapandemien fikk stor betydning for digitalisering som samfunnsfenomen, fordi alle ble kastet ut i en digital hverdag. Mye av det sosiale på jobben ble gjennomført digitalt og da skjedde det en stor forandring. Det som tidligere kanskje var unntaket at man kunne ha digitale møter, som ble sett på som ikke like bra eller litt komplisert, har nå blitt normalen. Informanten opplevde at pandemien skapte nye muligheter, dette fikk informantene selv erfare gjennom et møte med 19 forskjellige representanter fra 19 forskjellige land, verden over, som jobber med formidling av skeiv historie. Videre tenker informantene at man ikke hadde hatt muligheten til å danne en slik komite for noen år siden, mens i dag er det å ha digitale møter så innarbeidet og naturlig, så man plutselig kan gjøre det (Informant. 1, 110). Muligheten til å ha digitale møter har gjort at vi har skapt et nytt fagmiljø (Informant. 1, 112). Informanten tenker at det ville vært lenge til en slik sammenslutning hadde blitt dannet om det ikke hadde vært for den offensive digitaliseringen. Noen blant oss i samfunnet er langt fremme på å være komfortable med å bruke digitale verktøy, mens for mange var det på grunn av pandemien at det digitale ble et vanlig verktøy å benytte seg av (Informant. 1, 114). Digitaliseringen som følge av pandemien har ført til at vi har fått et nytt kunnskapsnettverk. Plutselig så fikk vi muligheten til å bygge internasjonale kontakter, det ble mye lettere og mye mere tilgjengelig. Vi fikk muligheten til å ha kollegaer som jobber med det samme som oss som jobber helt andre steder i verden (Informant. 1, 116). Informanten mente at man hadde dette aspektet fra tidligere også, men

det var på et annet vis, nå traff det mye bedre enn før. Pandemien førte til at det ble mye mindre komplisert, og det opplevdes som mindre formelt enn tidligere (Informant, 1, 118).

En av mine andre informanter mente at året som har gått med koronapandemi har påvirket synet vårt på digitalisering som samfunnsfenomen, på den måten at nå ser vi relevansen av det tydeligere enn før. Informanten var i prosessen med å finne ut av hva vi skal bevare av fysisk og digitalt arkivmateriale. Prosessen med å sette ned et nytt bevaringsutvalg er nå avsluttet, og nå starter utvalget arbeidet med å finne ut av hva vi skal ta vare på i samfunnet vårt. Informanten stilte videre spørsmål om vi bare kan kaste det fysiske arkivmaterialet og om dette ikke har noen verdi i det hele tatt når alt er digitalt? Informanten mener at arkivmaterialet er en levning av papir fra en liten periode i vår historie. Videre synes informanten at det er viktig å bevare papiret fordi det vil ha en kvalitet som levning. I året som har gått er det nødvendigvis satt fokus på det materialet som er digitalt skapt fordi vi var nødt til det i måten vi samhandlet med ulike institusjoner på. Det digitalt skapte materialet har en dobbeltbetydning, i forhold til at man har den digitale versjonen av materialet samtidig som man har den fysiske eller flere digitale kopier av dokumentasjonen. Vi er inne i en spesiell tid nå, med dagens situasjon med pandemi og alt det digitalt skapte materialet. Informanten lurer videre på hva som kommer på andre siden av denne pandemien og hva slags behov det er da, for å møtes fysisk, som man ikke ser i dag? (Informant. 2, 225- 227).

Den siste informanten tenker at pandemien fører til stengte kinoer, operaer og Riksarkivets lesesal. Publikumstjenesten i Riksarkivet har også blitt påvirket av pandemien, men dette har ikke noe med digitalisering å gjøre (Informant. 3, 131). Informanten tenker at fysisk bevaring er viktig å ivareta for man vet aldri om en generasjon eller to hva vi vil tenke om måten vi gjør ting på i dag. De nærmeste generasjonene vil se store hull i vår arkivbestand når de ser på materialet fra vår digitale tidsalder (Informant. 3, 143).

Digitaliseringens påvirkning på informasjonsflyten og oss som individ

I denne delen av oppgaven ser jeg på digitaliseringens forming av livene våre. Prosessen digitalisering virker inn på hva og hvordan vi velger å skape privatarkivmaterialet vårt. Når informasjonen er så lett tilgjengelig som det den er i dagens samfunn, kan den også lettere påvirkes av mange parter. Ulike miljøer kan skape sin egen sannhet som mange enkeltindivider kan tro er sant. Alle som er involvert i slike miljøer kan kalles aktører. En aktør kan også være noe annet enn et menneske, som for eksempel kjøretøy, ideer, politikk, og nettsider (Ask & Søråa, 2021, s. 52). Et begrep som brukes om denne type miljø kan være

et aktørnettverk. Den akademiske definisjonen på aktørnettverk er at en rekke aktører på ulike nivåer fungerer sammen i et nettverk, teknologien trenger ikke å være på nett, men teknologier fungerer som de gjør fordi de inngår i bestemte nettverk av både mennesker, andre teknologier, kunnskaper og fenomener (Ask & Søråa, 2021, s. 47). Hvordan du bruker mobilen, sosiale medier og teknologi påvirker hvilke aktører du kommer i kontakt med innad i ditt aktørnettverk. Eksempler på aktører vi kan møte i denne situasjonen kan være andre brukere av sosiale medier, mobiltelefonen, reklame og algoritmer. Aktørnettverket kan brukes til å spre den type informasjon som avsender ønsker å spre, slik kan man danne konspirasjonsteorier om det er det man ønsker, med hauger av falsk informasjon blandet inn.

Brukere av teknologi inkluderer hele vårt samfunn om vi ser stort på det, i samfunnet vårt er vi i større eller mindre grad brukere av teknologi. Domestiseringsteori handler om å temme teknologien for at vi som mennesker skal bli kjent med den. Derfor er det viktig at brukeren blir ivaretatt på en god måte, folk må like å bruke teknologien. Brukere er passive og brukere er aktive, aktivitetsnivået henger sammen med individets egen innstilling til teknologi. Det aktive brukerperspektivet går ut på at brukeren lager sitt eget samspill mellom teknologi og andre mennesker (Ask & Søråa, 2021, s. 62). I brukerperspektivet også kalt domestisering bestemmer samspillet mellom bruker og teknologi hvordan man velger å bruke teknologi. Fokuset i domestisering er på hvordan individer eller grupper lager aktørnettverk av teknologier, meninger og handlinger i eget liv gjennom temmingsprosessen og spesielt i hverdagen i jobb og hjem (Ask & Søråa, 2021, s. 63). Brukerperspektiv kan altså forklares som en måte å temme teknologien på ut fra forestillingen om at individer bruker teknologi på den måten som passer dem best. Det samme kan bli sagt om arkivene, vi bruker dem til å finne den informasjonen vi har behov for eller ønsker å søke mer kunnskap om.

Informantene gav eksempler på hvordan arkivene brukes ute i arkivsektoren: brukergruppene til Skeivt arkiv er forskere, journalister, forfattere, filmskapere, kunstnere, studenter, lærere og noen skoleelever. Det er også tidligere aktivister, eller aktivister som ønsker å se på eller bruke sitt eget materiale, eller kanskje skrive noe selv ut ifra materialet på Skeivt arkiv, mens andre kommer for å bruke sitt eget materiale som de har donert til arkivet (Informant. 1, 26).

Informanten fremholder at digitaliseringsprosessen av samfunnet vårt har vært viktig for tilgjengeligheten til den delen av privatarkivmateriale som man ønsker å tilgjengeliggjøre

for offentligheten. I dag kan man sitte i sin egen stue og se på privatarkivmateriale innenfor rammen av hjemmets komfort på smarttelefonen eller PC-en (Informant. 1, 108).

Den andre informanten forteller at digitaliseringen har ført til en endring i oppfatning av hva som er personarkiver fordi nå må man innhente samtykke for å kunne høste dokumentasjon fra sosiale medier og automatisk generert dokumentasjon. Sosiale medier eksisterte ikke før i tiden, dokumentasjon som skapes digitalt er krevende å arbeide med fordi det er mer å passe på. Når man må ha samtykke for å høste dokumentasjon er det enklere å høste dokumentasjon fra folk som er myndighetspersoner. Derfor har Arkivverket valgt å høste de sosiale mediene til stortingspolitikken, for der har det vært enkelt å få samtykke. Man har fått et samtykke fra enkelt institusjonene der, og derfor kan man bevare slike ting som Sylvi Listhaug sin Twitter- melding som hun valgte å slette i etterkant (Informant. 2, 165).

Informanten tenker at digitaliseringen ikke gjør oss mere klar over eksistensen til privatarkiv, grunnen til dette er fordi folk ikke skjønner hva det er (Informant. 2, 183). Informanten forteller at om man spør noen om de har et privatarkiv vil svaret på dette spørsmålet bli nei. Om man spør noen om dokumenter som man av ulike årsaker bevarer, og om dette ikke kan forstås som et privatarkiv vil svaret bli ja. Informanten tenker at begrepet privatarkiv har en annen forståelse, enn det man gjør når man hele tiden dokumenterer sitt liv ved å ytre seg på ulike forum, det å dokumentere skriftlig, på lyd, på bilder og på andre medier. Alt dette oppfatter ikke den vanlige personen i gata som privatarkiv, begrepet oppfattes ikke slik. Informanten stiller spørsmål ved om vi bruker riktige begreper i møte med hva vi ønsker å dokumentere. Videre er informanten undersøkende og spørrende til hvordan vi velger å bruke de begrepene man har i fremtiden. Informanten er usikker på om vi fanger inn begrepet privatarkiv på riktig måte med dagens forståelse, informanten lurer på om folk egentlig forstår begrepet, for ofte er det slik at når de hører begrepet privatarkiv så tenker de på brev (Informant. 2, 185).

Digitaliseringen gjør oss nødvendigvis ikke mere klar over eksistensen av privatarkiv (Informant. 2, 189). Når ting er digitale tenker man ikke nødvendigvis på dem som privatarkiv. Det man må gjøre er å jobbe med begrepene og forståelsen av hva som er privatarkiv, det tror informanten blir viktig i fremtiden (Informant. 2, 191).

Videre tenker informanten at digitaliseringen påvirker bruken av privatarkivmaterialet vårt, og digitaliseringen har ført til bedret tilgjengelighet. Det må tenkes nytt rundt den

tradisjonelle formidlingen på grunn av digitaliseringen (Informant. 2, 201). Å koble ulike typer data vil åpne for nye muligheter til å bruke privatarkivmateriale på både i offentlig og privat sektor. Informanten ser på måten vi bruker privatarkiver på i dagens samfunn som veldig tradisjonell. Arkivverket ønsker å bli bedre som formidler på nye plattformer (Informant. 2, 203).

Publikum, også kjent som den vanlige mannen i gata, er på plattformer som Instagram, Snapchat, Facebook, TikTok, og sikkert også mange andre sosiale medier. Dette gjør at de som sitter som forvaltere av vår dokumentariske arv må tenke nytt på fronten publikumstjeneste, mener informanten (Informant. 2, 211). Folk i dagens samfunn er lettere tilgjengelig enn det vi var for 20 år siden. Dette fører til at innstillingen til Arkivverket må bli mer løsningsorientert. Informanten er på sin side usikker på hvordan dette skal løses praktisk (Informant. 2, 215-217). Informanten ser at tilgang til arkivmateriale gjør at bruken av digitalarkivet går oppover, dette er førøvrig Norges største digitalarkiv med flere millioner brukere hvert år (Informant. 2, 219). Refleksjonene til informanten går i retning av at digitalarkivmateriale krever mer av oss med tanke på formidling, man bør satse på sosiale medier i dette arbeidet (Informant. 2, 221-223).

Brukerperspektivet og tilgjengeligheten påvirker også danningen av privatarkivmateriale. Privatarkivet som eksisterer hos hver enkelt av oss på våre mobiltelefoner, dannes på den måten som er mest logisk og organiseres etter den logikken som individet finner mest praktisk for seg selv. Siden privatarkivet finnes på mobilene våre er bruken av dette i tråd med domestiseringsteorien. Fordi vi som mennesker bruker privatarkivet i tråd med det behovet vi har der og da, altså om du ønsker informasjon om noe og søker på dette på nettet logges dette i nettleserloggen din. Tilgangen på arkivmateriale er utslagsgivende for videre bruk av privatarkivmateriale.

Teknologi har både gode og dårlige sider, derfor er det viktig å ha med seg det kritiske blikket. Dette handler om at digitaliseringen gjør oss som mennesker mer klar over hvordan vi påvirkes. Digitaliseringen av samfunnet vårt er ikke nødvendigvis bare positivt. En av informantene hadde noen tanker om dette: Hvem er det som skal se det digitaliserte arkivmateriale? Hvem skal ha eierskapet til det digitaliserte materialet, er det Riksarkivet som bestemmer, som har bukta og begge endene? Eller blir det lagt begrensninger fra arkivskaper på hva som skal brukes. Dette er punkter som er viktig å ha klarhet i før arkivmateriale blir klargjort digitalisert og lagt ut på internett. Når man legger ut klausulert

arkivmateriale er det viktig at ikke alle som har tilgang til en PC kan få tak i dette materialet. Da er det ganske viktig at de betingelsene man jobber med er klare (Informant. 3, 127).

Informanten tenker videre at digitaliseringen har hatt innvirkning på vår bruk av arkivmateriale, fordi det offentlige Arkivverket legger ut materialet på digitalarkivet. Arkivverket har utgjort en forskjell på hvordan folk velger å bruke arkivene, for nå kan man få opp arkivene i sin egen stue. Men om man bruker privatarkivene mer, det varierer i hvilken grad institusjonene greier og kan legge ut materialet på nett. Et eksempel på et privatarkiv som ligger ute på nett som informanten har sett, er privatarkivene etter kronprins Olavs adjutant. Disse privatarkivene bestod av adjutant Nikolai Østgård og hans kones brevveksling under krigen (Informant. 3, 119). Informanten tenker at et viktig aspekt med digitaliseringsprosessen er å bruke tid på å diskutere betingelsene for bruk av privatarkivmateriale. Man bør bruke en del tid på å diskutere avleveringsavtaler som man inngår med parter nå man mottar arkivene for oppbevaring (Informant. 3, 125).

Dette handler om å kunne se de verdiene som formidles gjennom teknologiens design og funksjonalitet, og se hvordan slike verdier gjøres til grenser for hvem som kan delta, og på hvilken premisser (Ask & Søråa, 2021, s. 94). Et spørsmål som er viktig å stille i denne sammenhengen er hvilket formål har teknologien og er denne teknologien tilpasset mine behov som bruker av den. Fagbegrepet er script, som er forestillinger om bruk, brukere og verden som er skrevet inn i teknologien (Ask & Søråa, 2021, s. 86). Teknologi tilpasses oss på ulikt grunnlag fordi det er en forskjell i hva produsentene setter som en standard innstilling, fordi de ønsker å normere en måte å bruke teknologien på (Ask & Søråa, 2021, s. 94).

Teknologien gir oss muligheter og ulemper, ved å ta stilling til å bruke eller ikke bruke den. Valgene vi tar knyttet til bruken er knyttet til hvilken innstilling vi som brukere har til teknologiens påvirkning på livet vårt. Her dreier det seg først og fremst om å forutse bruksområdet til teknologien, hva er det egentlig teknologien er egnet til? Hva er formålet med teknologien og hvorfor har vi den egentlig? Dette er spørsmål som er verdifulle å stille om man vil til bunnen av hvorfor og hvordan vi velger å bruke teknologien som omgir oss. Dette forklarer også hvorfor digitalisering som samfunnsfenomen har så stor gjennomslagskraft, årsaken er at teknologien tilpasser seg oss gjennom måten vi velger å bruke den på.

Maktuttrykket og verdien som vi mennesker tillegger teknologien kan føre til diskriminering, fordi kodene algoritmene er oppbygd av kan ha bevisste eller ubevisste

diskriminerende holdninger. Også andre grupperinger kan bli diskriminert ved at teknologien skaper begrensninger for brukergrupper. Slike begrensninger fører til utfordringer med å danne privatarkivmateriale.

Teknologi har en sentral plass i dagens samfunn, det virker inn på hele livet til menneskene i samfunnet, avgjørende for hvordan den oppfattes er ofte måten den er skapt på. Det digitale skille vises i kjønn, sosiale klasser, men også mange andre faktorer. Skille gir forandringer, dette kan føre til diskriminering. Noen punkter her kan være sexistiske chatbots, universell utforming, minoritetsdiskriminering, heteronormativitet, kjønnskapitalisme og rasistiske algoritmer (Ask & Søråa, 2021, s. 100). Dette er noen eksempler på områder der digitaliseringen bidrar til utenforskap. Dette utenforskapet er også en del av vår digitale verden, fordi dette fører til nye grupper som også krever sin plass i privatarkivene. Fordi fellesskapet utenfor majoriteten er viktig å få med for å vise samfunnets mangfold, om man velger bevisst utelatelse av enkelte grupper da ekskluderer man bevisst enkelte grupper. Dette skaper en skjev balanse i bilde av samfunnet vi sitter igjen med i ettertid.

Gjør automatiseringen oss mer effektive i arbeidslivet ?

Etter at jeg har redegjort for digitaliseringens innvirkning på informasjonsflyten og på oss som individ vil jeg ta for meg spørsmålet om digitaliseringen gjør oss effektive i arbeidslivet. Mennesket må ha noe å fordrive tiden sin med, dette har gjennom tiden vært betraktet som arbeid. I dagens samfunn er jobben vår tett knyttet opp i mot vår identitet som individ. Det digitale skiftet har også naturlig nok påvirket måten vi jobber på i veldig stor grad, slik som det har påvirket individet og samfunnet vårt ellers. Måten å jobbe på er endret, fordi kompetansen vi har er mer rettet mot ett spesifikt område innenfor arbeidslivet. Robotiseringen tar over de oppgavene som er rutinepregede og lett kan automatiseres bort, oppgavene som vi mennesker gjør krever stadig mer kompleksitet (Ask & Søråa, 2021, s. 147).

Ansvarsforholdet mellom mennesket og teknologien er forandret, grensene våre for kontroll og tillit er flyttet, vi er medlemmer i kundeklubber som har informasjon om hva vi kjøper. Vi kjøper og deretter betaler for ting fordi det er normalen, vi bytter penger mot varer. Om vi velger å unnlate å betale, får dette negative konsekvenser for oss. Om man velger å se på det med et lite nyansert blikk kan man si at digitalisering egentlig er overvåking og kontroll av innbyggere satt i system. Ta eksempelvis at du bruker en app som en av matvarebutikkene tilbyr. Her overvåkes det du kjøper, så får du i neste omgang et tilbud på

det du som forbruker og individ velger å kjøpe mye av. Fint, tenker du, nå kan jeg spare penger på dette produktet. Det du derimot ikke tenker over er at inne på den appen finnes det data om dine forbruksvaner. Disse dataene kan forstås som et personarkiv fordi dette egentlig er et register over dine transaksjoner som forbruker. På denne måten kan man ved å lese kvitteringene dine finne mønster i dine forbruksvaner. Ut ifra disse dataene kan man enkelt finne ut av hvordan kostholdet og deretter livet til en person er, ut ifra dette datagrunnlaget. Egentlig så kan man hente ut ganske store mengder med informasjon fra tilsynelatende uskyldige data. Arbeidsoppgavene våre endrer seg mer enn noe annet og maskinene endrer bare måten å jobbe og tenke på, at det nå er andre egenskaper og nye måter å tilnærme seg problemstillinger på.

Skaper digitalisering som samfunnsfenomen et kontrollbehov i mennesket?

Spørsmålet om digitalisering og effektivisering kan om man velger å se på det med perspektivet til en person som er meget kritisk til digitalisering som samfunnsfenomen ses på som et spørsmål om overvåking og kontroll. Når man ser på digitaliseringsprosessen i dette lyset kan ordene til forfatteren George Orwell, «storebror ser deg» være nærliggende å tenke på. At mobiltelefonen vår fungerer som vårt privatarkiv gjør muligheten for kontroll meget tilgjengelig. Kontrollbehovet hos mennesket understøttes kraftig som årsak av digitaliseringen, dette gir muligheter for kontroll, sporing og styring på en helt annen måte en før (Ask & Søråa, 2021, s. 164). Skaper stadig mer digitalisering et overvåkingssamfunn? Når vi laster ned en app på telefonen vår, er det da slik at vi samtidig må godkjenne mekanismer som gjør overvåking unngåelig? Disse vilkårene er jo frivillige som Ask og Søråa påpeker, ved å snakke om at uansett hva vi velger å gjøre som en vanlig samfunnsborger setter vi igjen digitale spor. Et slikt spor er all form for elektronisk informasjon som skapes gjennom bruk av internett og kan knyttes til en konkret person, bruker, elektronisk verktøy, hendelse eller sted. Ved å bruke de elektroniske sporene med tilhørende metadata kan man finne ut ganske mye om et individs egne preferanser, slike ting som kjønn, aldersgruppe, interesser og sikkert også mye, mye annet. Når dette er sagt, så er vi også ganske aktive med tanke på å fylle opp nettet med informasjon om oss selv. Grunnen til dette er at vi alle spiller hovedrollen i eget liv. Det vi gjør da kalles å lage aktive spor, som vil si det vi legger ut selv på nettet (Ask & Søråa, 2021, s. 166).

Her er Facebook, Instagram, Tik Tok, og Snapchat noen områder der vi selv er vår egen redaktør. Virkeligheten på sosiale medier er det vi som redigerer slik vi ønsker å ha den. Vi skaper vårt eget privatarkiv ved å foreta verdivurdering på hva vi velger å poste.

Mennesker flest tenker ikke på at det er det vi gjør når vi bestemmer hva som skal ut på nett og hva som skal være privat. Men om man ser sosiale medier i en arkivsammenheng er det nettopp det vi velger, vi gjør et bevist eller ubevist utvalg i hvordan vi ønsker å fremstille oss selv.

Det vi derimot ikke ber om er den informasjonen enkelte henter ut fra våre kontoer på sosiale medier. Denne informasjonen er passive spor, de handler om den informasjonen vi ikke har råderett over selv, denne informasjonen skapes og sendes, i mange tilfeller lagres automatisk gjennom bruk av digital teknologi (Ask & Søråa, 2021, s. 166). Dette gjør at vi enklere kan bli offer for tilpasset reklame rettet direkte mot oss gjennom cookies, også kalt informasjonskapsler, som alle ulike nettsider har. Dette er en liten tekstfil som lastes ned og lagres på brukerens elektroniske hjelpemidler når brukeren åpner en nettside (Datatilsynet, 2019). Disse filene kan eksempelvis inneholde informasjon om hva du bruker nettstedet til. Formålet med informasjonskapslene er at det tillater nettstedet å drive med tilpasset markedsføring mot deg som forbruker ved å ta vare på informasjon om dine kjøp og hva du klikker på, som nyhetssaker eller artikler, som i neste omgang tilpasses deg spesielt. Når dine digitale spor granskes, kan den som står for granskningen finne ut det meste om hva du som person har foretatt deg.

For å finne store mengder informasjon trengs mye data. Stordata er begrepet som brukes for å beskrive hvordan store mengder data analyseres for å finne sammenhenger, mønstre og trender som mennesker bare kan drømme om å oppdage (Ask & Søråa, 2021, s. 167). Når maskinen gjør en prediktiv analyse, som vil si å fremsette en påstand om at et utfall kommer til å ende på den ene eller andre måten, gjøres dette på bakgrunn av analysene som gjøres ved hjelp av stordata.

Mobilen vår kan enkelt brukes til overvåking om det er det brukeren av telefonen ønsker. I verden av i dag er det enkelt nok å overvåke naboen eller en annen i din nærmeste sirkel. Det som stopper oss fra dette er i noen grad lovverk og eget moralsk kompass. Kunnskap om overvåking og digitale overvåkingsmekanismer finnes på nett for den som vet å lete og ikke minst vet hva man leter etter. Samfunnet vårt er et overvåkingssamfunn, alt vi gjør på nett gjør spørsmålet om sikkerheten knyttet til vårt personvern som Ask og Søråa stiller veldig relevant i vår tid. Tilgangen på denne typen opplysninger er det mange som kunne ønske seg eller trenge, men det er viktig for vår følelse av trygghet at de som har tilgang på denne typen opplysninger er begrenset. Mye av de opplysningene som hentes inn i

overvåking er utenfor kontroll, det er nesten slik at skal vi benytte oss av samfunnets goder må man være en del av denne overvåkingen. Når vi sier ja til å bruke digital teknologi gir vi samtidig opp litt av vår rett til å være anonym fordi mobilen din ber deg om å krysse av for at du er enig i telefonleverandørens vilkår, etter en oppdatering eller når du tar den i bruk den første gangen. Mobilene våre er et klassisk eksempel på hvordan overvåking er blitt enkelt å gjennomføre for oss i dag. Når vi bruker elektroniske hjelpemidler vil det være viktig å huske på at teknologien ikke kommer uten noen haker, det blir lettere å nå oss også gjennom overvåking. Vi blir lettere å nå, både ved påvirkning og kontakt ved å bruke teknologien.

Er kulturen vår blitt digital?

På bakgrunn av vår stadige avhengighet av teknologi, har dette ført til at kulturen vår er blitt digital? Svaret på det er utvilsomt ja, samfunnsfenomenet digitalisering påvirker vår kultur, det har gjort noe med hvordan vi velger å skape og dele vår kultur med andre. Delingen som internett har skapt gjør at kulturen er lettere å uttrykke og når mange flere mennesker enn den ellers ville gjort. Mobiltelefonen som de fleste av oss går rundt med i lomma gjør den digitale kulturen tilgjengelig for oss. Kulturen viser seg også frem ved hvordan vi velger å utfordre etablerte ideer om hvem som kan produsere kulturen, og selve uttrykket for kultur, nærmere bestemt hvordan kulturen vår skal se ut, fordi den skapes ved digital teknologi. Det å velge hvilken kultur som kommer til uttrykk er egentlig en oppgave som alle i samfunnet kan ha en innvirkning på, fordi alle kan være bidragsytere på sin måte ved hjelp av å bruke teknologi og ha tilgang på teknologi. Digitaliseringen har gjort kulturuttrykk raskere, lettere, og billigere å skape, internett har revolusjonert måten å dele kulturuttrykk på, det går fort, vi bare trykker på send (Ask & Søråa, 2021, s. 185).

Kulturen i dag er preget av en vilje til å dele vår kunnskap med andre. Deltagende kulturer er fagbegrepet, det handler om å skape og dele det man produserer med andre. Når man deler får man ofte tilbakemeldinger av det positive slaget, og i sum gir dette en oppmuntring til kreativitet. Teknologien og internett gjør det vanskelig å skille mellom bruker og skaper, det blir mye mer utvasket enn før. Årsaken til dette er at kommunikasjon og evnen til å skape er blitt enklere. Vi kan bruke internett til å skaffe oss kunnskap, kommunikasjon, være del av et fellesskap og teknologi. Fellesskapet som dannes er en form for demokratisk deltagelse (Ask & Søråa, 2021, s. 188).

Denne deltagelsen handler om å være en del av et sosialt fellesskap, eksempelvis skjer dette ved deltagelse i forum, sosiale medier, kommentarfelt og andre former for sosial

deltagelse på nettet. En form for deltagelse i fellesskapet kan være crowdsourcing (på norsk kalt nettdugnad). Dette oppstår når en større gruppe mennesker skal løse en større oppgave sammen på frivillig basis (Ask & Søråa, 2021, s. 202). Formen for deltagelse virker positivt inn på fellesskapet og bidra til at individet føler seg nyttig, samtidig som samfunnsnyten er stor om slike fellesskap blir brukt på riktig måte. Denne deltagelsen handler om å være en del av eller å gi en respons til en offentlighet. Det man gjør i den digitale verden er like offentlig som det vi velger å gjøre i den virkelige verden. Et viktig poeng her er at teknologien endrer måten vi velger å se på grenseovergangen mellom det offentlig og det private (Ask & Søråa, 2021, s. 190). Det private og det offentlige er blitt en side av samme sak, grunnen til det er at når man trykker «publiser» må man samtidig ta stilling til om dette er noe man ønsker å dele med verden eller ikke. Om svaret på dette er nei så er det naturlig å tenke over om dette er noe du ønsker å dele med noen, dine aller nærmeste venner eller om du vil ha det for deg selv. Om vi tar en ordentlig generalisering og forenkling kan vi si at om du legger ut noe på internett blir det liggende, og tilhørere alle. Men hva skjer egentlig med oppfatningen rundt privatarkiv dersom alt som ligger ute på nett oppfattes som offentlig? Grensen for hva som er offentlig blir flyttet såpass mye i dagens samfunn fordi våre private bilder deles på internett om man ønsker det selv. Vi kan til en viss grad bestemme hva vi velger å legge ut om oss selv som skal være offentlig. Når vi selv sitter og gjør vår egen bevaringsverdivurdering som det heter på fagspråket, mener jeg at vi selv sitter som forvalter av vårt eget privatarkiv på mobiltelefonen vår. Vi bestemmer selv i hvor stor grad vi ønsker å dele informasjon med andre og hva vi publiserer i sosiale medier.

Jeg spurte informantene mine om deres tanker om digitaliseringsprosessens innvirkning på privatarkivene våre. En av informantene mente at arkiver i vår digitaliserte verden er spennende, en forståelse kan være at det vi alle produserer av bilder, tekst og hva det måtte være, kan oppfattes som et privatarkiv. Det foregår en del nå for tiden i verden på digitaliseringsfronten, og det man velger å laste opp på sosiale medier gir man som oftest fra seg eiendomsretten til. Dette er problematisk, da de store selskapene Facebook og Instagram eier bildene når vi laster bildene opp på deres plattformer. Man velger å godta det på en måte, fordi vi synes det er så fint å dele ting. Informanten tenker kanskje vi som samfunn vil få en bevissthet rundt det å dele ting på internett fremover. Bevisstheten tenker informanten at vil komme med en ny generasjon som er vokst opp med sosiale medier (Informant. 1, 59- 61). Informanten uttrykker videre at det er viktig med et godt personvern, for å verne individer mot å få spredt sine opplysninger. Fotojuss er et eksempel når det gjelder å kontrollere hvordan

bilder deles. Man har for eksempel bilder som hadde vært veldig fine å dele. Personvern er setter ofte en stopper for å dele bilder, den som er avbildet skal godkjenne at bildet publiseres på ulike plattformer. Ofte kan man stå i et dilemma, er dette en stor folkemengde avbildet i offentligheten kan det kanskje være greit å publisere. Balansegangen mellom personvern og formidling er viktig å ha i tankene når man jobber innenfor blant annet arkiv, bibliotek, media eller museumssektoren. Det finnes retningslinjer og brosjyrer som omhandler temaet med det er ikke noe fasit på hvordan man skal ivareta dette, her finnes det ingen fasit men bare dilemmaer (Informant. 1, 67).

Digitaliseringen og internett har skapt en endring i måten vi mennesker velger å tenke på oss selv på. Nå går vi rundt og tenker over hvilken måte som er best å fremstille oss selv på, om vi bruker sosiale medier. Virkeligheten vår har blitt delt inn i flere lag, hvordan vi velger å fremstille oss selv på sosiale medier, og hvordan vi ser ut i det virkelige livet vårt. Et klassisk eksempel på disse to forskjellige virkelighetene er hvordan vi som mennesker fremstiller oss selv i vår hverdag på Instagram mot det som faktisk er vår hverdag. Bildene på våre Instagramprofiler er hvordan vi ønsker å fremstå, her er ofte virkeligheten en eneste lang dans på roser, mens det i virkeligheten består av langt flere nyanser enn det vi fremstiller det som på Instagram. Vi mennesker velger å legge ut de beste bildene av oss selv på Instagram, dette er med på å bygge opp et u-autentisk ideal som ikke har rot i virkeligheten (Ask & Søraa, 2021, s. 210). Mens det som er tungt og vanskelig nevnes ikke med mindre man er ute etter å hente sympati eller ønsker å utgjøre en forskjell fra det perfekte bilde. Privatarkivet vårt burde inneholde alle aspekter av livet etter min mening, livet er mer enn bare en dans på roser. Sosiale medier gjør vårt tenkte privatarkivmateriale mer unyansert, fordi det vanligvis er bare de emosjonene som er den ytre kanten av følelsesspektret vårt som vises frem for offentligheten gjennom disse mediene.

Om vi ser på hvilket inntrykk informantene mine har av privatarkivene våre, viser disse oppfatningene et mangfold. En av informantene mente at oppfatningen om hva som er personarkiv har endret seg som følge av digitaliseringen ved at vi nå må kreve samtykke for å kunne hente inn privatarkivmateriale. Alt arbeidet vi gjør som man gjorde med privatarkiver i etterkant, må nå gjøres i forkant som årsak av digitaliseringen. De personene man høster privatarkiv fra må da ha tillit til at vi forvalter dette på en korrekt måte (Informant. 2,167). På mangt et vis har personvernet også styrket arbeidet med privatarkiver. Arkivinstitusjoner er en av de aktørene som har hjemmel i den nye personopplysningsloven til å ta vare på personopplysninger til sekundærformål til allmennhetens interesse. Dette har ført til en kraftig

bevisstgjøring av de som jobber med arkiver med henblikk på at man må ha hjemmel, og at man må vite hvilket ansvar man har når man forvalter personopplysninger. Man må ha en god infrastruktur for å få styrket bevisstheten rundt verdien av privatarkivarbeidet (Informant. 2, 235).

En annen informant opplever at privatarkivbegrepet blir mer komplekst på grunn av digitaliseringen (Informant. 3, 105). Informanten tenker videre at for den enkelte private arkivskaper som kan være en person, en virksomhet eller privat forening så består forskjellen i det hverdagslige i at vi bruker digitale verktøy for å sende og motta brev. Digitaliseringen har ført til at fokuset vårt er flyttet fra å bevare fysisk til å bevare digitalt. Digitalt materiale har vist seg å være noe mer flyktig enn det fysiske. Så her må man være påpasselig med å lagre arkivmaterialet på en plattform med nødvendig bestandighet. Informanten tenker at i veldig mange tilfeller går digitalt materiale tapt fordi man ikke tenker på å ta vare på dette i samme grad som det fysiske materialet (Informant. 3, 107). Informanten fortsetter med å si at det selvfølgelig er andre ting ved det digitale materialet også. Om man tar vare på PC-en som man bruker, så ligger materialet der inntil PC-en enten havner på gjenvinninga eller den skjærer seg av en eller annen årsak. Bevaring av digitalt skapt materiale har etter informantens hode både fordeler og fallgruver (Informant. 3, 109).

Fører digitalisering som samfunnsfenomen til en anonymisering av internett?

Kulturen vår er blitt digitalisert. Fører dette til at behovet for anonymitet blir forsterket fordi vi deler så mye av privatarkivmaterialet vårt offentlig? Det er mange som tenker at muligheten til anonymitet på internett oppfattes som viktig. Rettigheten til å være fri på internett fremholdes som det viktigste argumentet for anonymitet på internett. Selv om man velger å være anonym på nett, velger man seg gjerne et alias, fordi man ikke ønsker å forholde seg til ansvar eller konsekvenser for sine handlinger på internett (Ask & Søråa, 2021, s. 212). Følelsen av å være fri og kunne mene det man ønsker og tilhøre et samfunn online man selv føler seg hjemme i er en viktig motivator for mange til å velge å delta og være anonym. Et annet viktig argument for å ha et anonymt alias kan være om man lever i et land med et autoritært styresett slik at det er ulovlig å ha en annen legning enn heterofil, tilhøre en gruppe menneskerettighetsaktivister, eller en annen gruppering som regime i disse landene er imot. Selv om man ønsker anonymitet online så kan man ønske å tilhøre et fellesskap av

mennesker som tenker likt som det man selv gjør. Årsaken til dette er å finne i psykologien siden mennesker er flokkdyr.

Kravet om anonymitet forandret seg når sosiale medier kom. Hensikten med sosiale medier var å danne et nettverk av mennesker som man vet hvem er og har møtt. Det ble normen å kjenne i virkeligheten de man valgte å legge til som venner på sosiale medier. Denne kombinasjonen gjorde at mennesker lettere kunne danne nettverk med venners venner og andre som finnes i din bekjentskapskrets. Mark Zuckerbergs plattform Facebook var de som virkelig satte identitet på sosiale medier på dagsorden, det viste seg at dette primært var økonomisk motivert. Markedsføring var hovedmotivet for endringen i policyen om å være anonym, det ble mye enklere å tilpasse reklame mot en spesifikk person enn et pseudonym på nettet. Grunnleggeren av nettforumet 4chan mente at man mistet et viktig aspekt i form av at kreativiteten og måter å kommunisere på blir borte når man mister muligheten for anonymitet (Ask & Søråa, 2021, s. 213). Anonymiteten på 4chan er ikke alltid like bra fordi det gjør at man som individ våger å gjøre og si mer og dette kan være skadelig for andre. Anonymiteten og identiteten vår handler i bunn og grunn om hvem vi velger å være. Trekk som identifiserer hvem vi er, handlinger som vi velger å gjennomføre, og hvordan vi oppfattes, dette er det mange ulike sosiologer har kommet frem til (Ask & Søråa, 2021, s. 214). Hva vi som mennesker velger å identifiserer oss selv som er viktig for oss. Om vi ikke blir anerkjent for vår identitet gjør dette at vi søker oss til miljøer og mennesker som forstår oss likt som det vi ønsker å bli forstått som. Dette er en ikke uvesentlig faktor når vi skal velge om vi skal være anonym eller ikke. Kort forklart handler dette om retten til å være hvem man vil.

Rettigheten til å være anonym er viktig for ivaretagelse av privatlivets fred. Det å være et individ uten å måtte vise sin identitet er viktig, fordi man må få lov å ha ytringsfrihet uten å bli truet på livet for å ha en politisk ukorrekt mening eller bli rammet av cancel kultur. Cancel culture, eller kanseleringskultur på norsk, vil si å ha en bevisst strategi hvor en person eller en gruppe nektes å slippe til i den offentlige debatten (Wikipedia, 2021). Dette blir som om man skulle utelate en gruppe totalt fra arkivene. Man tar rett og slett ut mennesker og grupper man ikke er enig med og later som om de ikke eksisterer. Dette mener jeg er farlig fordi det er en trussel mot ytringsfriheten og demokratiet, ved at uønskede holdninger ekskluderes. De som på den annen side har disse holdningene føler seg ekskludert fra samfunnet, og dette fører til at samfunnet polariseres. Enkeltindivider og grupperinger blir stadig mer sentrerte i sine egne ekkokammer, dette fører igjen til et skarpere debattklima der vi står stadig lengre fra hverandre.

Et eksempel på utenforskap i samfunnet er NRK- serien *Gutter mot verden*. Serien tar opp det å være ung mann som havner utfor samfunnet, og hvem eller hva det er som har skylden for dette (Giæver, 2021). Seriens gjennomgangstema er hvilken holdninger de som står utenfor samfunnet møter. Måten vi møter mennesker og holdningene våre på har mye å si for om man er innenfor eller utenfor fellesskapet. Å være utenfor de etablerte normene i samfunnet vårt skaper gjerne en særskilt bevissthet rundt det å skape og ha et arkiv. Et eksempel vi har på dette i Norge er Tone Hellesunds arbeid med Skeivt arkiv i Bergen. Her fikk man ikke støtte fra Riksarkivet under etableringen av dette arkivet.

La oss se litt nærmere på arbeidet med dannelsen av et privatarkiv for minoriteter. Noen av informantene mine fortalte litt om dette arbeidet. Informanten fortalte at Skeivt arkiv har hatt enorm nytte av ressurspersoner som Tone Hellesund. Hun hadde kontakt med Kim Friele, som har vært viktig for LGBTQ+- bevegelsen i Norge. Hellesund inviterte Friele til arrangementer og kom godt overens med henne. Kim Friele var ikke en person som alle kunne komme godt overens med, årsaken til dette kan tenkes å være den motstanden Friele møtte i sitt arbeid for rettighetene til de homofile og lesbiske på den tiden det var ulovlig å ha en annen legning enn heterofil. Men Kim fikk tillit til Tone og hun bestemte seg for å donere hele sitt privatarkiv til Skeivt arkiv, eller til universitet i Bergen som Skeivt arkiv ligger innunder. Tone hadde en ide, et ønske om å skape et skeivt arkiv. Kim Frieles privatarkiv ble staten på Skeivt arkiv (Informant. 1, 33).

En annen av informantene mente at det som er viktigst med privatarkivbestanden i Norge er å ha et mangfold, og at man har et sterkt blick på hvilke grupper som man ikke greier å dokumentere. Man må sikre privatarkivene fra de viktigste private institusjonene i Norge, slike som de store private bedriftene, de store organisasjonene, og de store institusjonene. Et eksempel på en slik institusjon er nettopp arbeidet til Tone Hellesund med Skeivt arkiv, hun utfordret Arkivverket på å ta vare på denne typen dokumentasjon. Tone Hellesund så viktigheten i dette, men Arkivverket var ikke interessert på dette tidspunktet (Informant. 2, 91). Hennes strategi ble å etablere Skeivt arkiv, selv om hennes ønske var at dette skulle være noe de klassiske arkivinstitusjonene skulle gjøre. Det informanten tar med seg videre fra Tone Hellesund er å ha et blick for hvor våre blindspots er. Hva skal man gjøre med disse? Dette tenker informanten at man også kan bruke utviklingsmidler til (Informant. 2, 93). Veldig ofte er det slik at de store statsinstitusjonene ikke har legitimitet blant smalere grupper, man har ikke tiltro til at de store institusjonene ivaretar deres interesse. Informanten ser ingen åpenbare blindspots hos Arkivverket unntatt at man i liten grad har

greid å fange det multikulturelle Norge (Informant. 2, 99). Årsaken til dette tenker informanten ligger i at man ikke har hatt en tradisjon for å ta inn arkiver før de er tjue år gamle, dette er noe som har vokst seg frem. Videre forteller informanten at det har vært initiativer i Oslo for å samle inn multikulturelle arkiver, og at man må jobbe helt annerledes for å få inn denne typen arkiver (Informant. 2, 101). Den som jobbet med innsamling av multikulturelle arkiver var Ellen Rødsjø som jobbet i Oslo byarkiv. Når man skal jobbe med denne typen innsamling må man jobbe annerledes enn det man er vant til når man samler inn andre arkiver. Disse arkivene har ikke nødvendigvis legitimitet, så det må det jobbes veldig mye med i prosessen med innsamling. De som innehar arkivmaterialet må ha lyst til at det skal bli samlet inn.

I Norge har man en tradisjonell skriftlig kultur, dette er noe Arkivverket har diskutert opp mot samisk arkiv, fordi man måtte finne ut av hvordan man skulle fange opp den muntlige tradisjonen. Det har vært en liten åpning for at man kan ta vare på lyd og bilder, det har vært den tradisjonelle arkivinstitusjonen sine oppgaver. Man må være åpen for å ha et mangfold av ytringsmåter, uttrykksmåter, og der har man enda et stykke igjen å gå i Arkivverket (Informant. 2, 103).

Holdningen til Arkivverket til skeivt arkivmateriale i dag er helt annerledes enn det man møtte tidligere som skeiv. I vår tid er det 50 år siden det var ulovlig å være skeiv, straffelovens paragraf 213 forbød sex mellom menn (Universitetsbiblioteket i Bergen, Skeivt Arkiv, 2021). Arkivverket har inngått et samarbeid med skeivt arkiv om arkivmaterialet så dette kan bli digitalisert og tilgjengelig for flere (Arkivverket, 2019). Holdningen til Arkivverket har gått fra fornektelse til omfavning av den skeive historien. Å ha en annen legning i dag er så godt som normalisert, det som sitter igjen er gamle holdninger. Blant unge er forskjellige legninger og kjønnsidentiteter blitt mere normalisert. Den livslange kampen som Kim Friele kjempet for de skeives rettigheter var ikke forgjeves, hennes arkiv ble innlemmet i Skeivt arkiv i 2013 (Jessen, 2021) og (SKEIVT ARKIV, 2021).

Hvordan står det til med vårt digitale selvbylde?

Privatarkivmaterialet som dannes digitalt er ofte delt i to deler: man har en side som er for offentligheten mens man har en annen for de nærmeste som er helt privat. Dette gjør at privatarkivmateriale blir delt i to, det får to dimensjoner. En dimensjon som fremstår som ekte for offentligheten, og en annen dimensjon som er hvordan handler om det vi ønsker å skjule for offentligheten. Jeg vil utdype dette nærmere nedenfor.

Retten til å være seg selv uavhengig om man er anonym eller ikke er viktig. Så hvordan står det til med vårt digitale selvbylde? Hvordan vi som individ skaper vårt digitale selvbylde på internett sier noe om hvordan vi oppfatter oss selv i en digital sammenheng. Hvordan ønsker vi å fremstå og hva ønsker vi at andre skal se oss som i vår digitalt skapte virkelighet? Det å ta en selfie sier noe om hvordan vi selv ønsker å bli oppfattet, dette er et uttrykk for menneskers identitet (Ask & Søråa, 2021, s. 216). Selfien formidler noe om hvordan vi ønsker å kommunisere, om hva vi ønsker å bli oppfattet som. Fordi måten bilde tas på, stedet vi velger å ta selfien på, hvilke vinkler man velger når bilde tas, alt dette er faktorer som sier noe om hvilke elementer som den som tok selfien bevisst eller ubevisst tenkte på. Spørsmålet om autentisitet som Ask og Søråa stiller er viktig fordi da vet man om man sitter med et virkelig eller iscenesatt bilde av virkeligheten. Dette kan i noen tilfeller si noe om hvilken versjon man foretrekker. Instagram er et klassisk eksempel på et bilde av den iscenesatte virkeligheten, her legger vi ut kun det vi ønsker å se. Årsaken til dette er at vi ønsker å vise frem de beste bildene av oss selv, når bildene er ute i offentligheten som faktisk er tilfelle på sosiale medier. Her er vi som mennesker vår egen redaktør, og bestemmer selv hvordan vi vil fremstå foran blikkene til andre. Her kan vi dele vår egen solskinnshistorie om livet vårt om vi skulle ønske det. Instagram kan også fungere som vårt eget privatarkiv over positive minner. Vi gjør en aktiv verdivurdering når vi bestemmer oss for hva vi ønsker å dele med verden og ikke.

Innenfor rammene av vår digitale virkelighet har vi også influensere, de er internettkjendiser. Dette er mennesker som lever av å gjøre livet sitt interessant for andre å se på. En influencer kan være hvem som helst som ønsker, det eneste kravet er at du må være forberedt på å dele livet ditt med offentligheten (Ask & Søråa, 2021, s. 219). For å bli influencer bør du ha noe som folk blir opphengt i, en type x-faktor som mennesker legger merke til. Publikum må finne akkurat deg spennende, den private sfæren til en influencer kan være noe annerledes enn for et vanlig menneske. Årsaken til dette er at deres privatliv kan være det andre mennesker vil lese om. Privatlivet til en influencer kan med andre ord være en inntektskilde fordi det kan brukes i en kommersiell sammenheng. Livet til en influencer foregår i det virkelig liv og på sosiale medier. Derfor blir deres privatarkivmateriale ofte delt inn i to deler, vi har den offentlige delen som alle kan se, og som er full av reklame og oppdateringer på livet generelt. Så har man den private delen som bare de nærmeste vennene, familien og kjæresten får se. Skille for de fleste influensere går ofte på de hendelsene som er av privat karakter som brudd og relasjoner til andre mennesker, men det finnes også de som

poster om dette på sosiale medier. En av de mest kjente influenserene i vår tid er Sofie Elise Isaksen. Hun er en bedrift samtidig som hun er en privatperson, hun var en av de som stod frem som en av Norges første influensere. Livet hennes har mang en gang tapetsert forsiden på VG og Se og hør. Sofie Elise er et eksempel på at grensegangene mellom offentlighet og privatlivet ikke alltid er klare, og derfor blir hennes privatarkiv heller ikke preget av et skille. Man kan si at smarttelefonen til Isaksen vil da være hennes arbeidsplass samtidig som det også er hennes privatarkiv.

Influensere kan også være kjente for å være spesielt flinke innenfor andre fagfelt som skjønnhet, humor, trening, matlaging og mote. En influencer bør også være god på å samarbeide med folk fordi mye av jobben deres består av å kommunisere og knytte kontakter gjennom markedsføring og andre kampanjer (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2018). Influensere kommer fra et vanlig liv, og kan være noen som du kjenner fra din omgangskrets. I teorien handler det egentlig om å opprette en konto på sosiale medier og i hvor stor grad den når ut til andre. Spørsmålet om autenticitet knyttet til influenseren (om det de fremstiller seg som er ekte eller om meningene deres er kjøpt og betalt) er viktig å ha i bakhodet når man taster i vei rundt på sosiale medier (Ask & Søråa, 2021, s. 220). Balansegangen mellom å fremstå som ekte eller miste seg selv opp i det som er merkevaren influencer er utfordrende. Årsaken er at balansegangen mellom å være seg selv og å skulle reklamere samtidig som man har troverdighet er en tynn linje og balansere på. Troverdighet og kildekritikk er en av de avgjørende egenskapene for å kunne navigerer rundt i informasjonshavet som internett egentlig er. Derfor blir det å ha privatarkiver desto viktigere i nåtiden, de er bidragsyttere til at samfunnet vårt har det nyanserte bilde der alle stemmer inkluderes.

Noen andre som må balanserer på knivseggen mellom sitt virkelige selv og det vervet de har tatt på seg å representere er politikere. Grensene mellom privatarkivet deres og det som er offentlig er ikke alltid like klare for alle å oppdage. Både politikerne og influenserne lever i en gråsoner mellom offentligheten på den ene siden og privatlivet på den andre siden. En av informantene mine omtaler politikerarkiver som meget variert. Det var ulikt hvordan politikere og statsråder valgte å danne arkiver, noe av materialet var privat mens annet materiale var politisk. Når man tar inn privatarkiver er det en typisk situasjon at en stortingsrepresentant eller en statsråd skal rydde kontoret sitt, denne representanten skal slutte, gi seg på stortinget, eller har hatt en periode i regjeringen og skal nå gi seg med det. Så tar de kontakt med Riksarkivet, og varsler fra om at det har kartonger med arkivmaterialet

klart til henting. Da er det gjerne tale om et kontorarkiv fra politikerens periode i politikken. Disse arkivene inneholder gjerne ikke gamle kjærlighetsbrev eller julekort, eller den slags type materiale. Problemet med denne typen materiale er at disse arkivene ofte er oppfylt med dokumenter som man finner i offentlige arkiver også. Det hender at politikerne har tatt vare på eksemplarer av offentlige utredninger og den slags, da står man i fare for å få et stort utvalg, hvor vi kan ta vare på det hele i forbindelse med den bestemte politiker. Når dette skjer så ser vi ikke så tydelig hva arkivbestanden består av, politikerne skjønner ofte ikke forskjell på hva som er masseprodusert og hva som er unikt. Det som finnes i disse politikerarkivene har ofte politikerne fått, i kraft av jobben de gjør. Denne typen arkiv er typisk politikerarkiver, kan man si (Informant. 3, 74). Dette arkivmaterialet bestod ofte av en samling med arkiver som ikke var deres egne, men som ofte var bevaringsverdige fordi de hadde skrevet noe bakpå dem, ofte var dette politikernes egne kommentarer og refleksjoner rundt dokumentasjonen. Dette synes informantene var bevaringsverdig, selv om man står i fare for å få to eksemplarer av enkelte typer dokumentasjon (Informant. 3, 79). Hovedutfordringen med å bevare politikerarkiver var når man fikk to versjoner av enkelte typer dokumentasjon (Informant. 3, 81).

En annen av informantene fortalte at politikerarkiver var viktige å bevare som dokumentasjon på politiske prosesser, selv om disse ofte er godt dokumentert både i offentlige arkiver, mediene og andre privatarkiver. Den informasjonen vi får fra privatarkivene til politikerne bør man stille seg kildekritisk til, det å bruke personarkiver som kilde kan være ganske krevende (Informant. 2, 129). Det er et stort ansvar man har som arkivar å velge ut hvilke stemmer som skal bli involvert. Informanten tenker alltid hundre år frem i tid når man bevarer et arkiv. Så for eksempel det å klausulere et arkiv synes informantene ikke er så vanskelig, da tenker informantene at arkivet er klausulert i tjuen år framover i tid. Informanten mener at på dette området har arkivarene ting å lære av arkeologenes tilnæringsmåte, når arkeologene snakker om tildekning. I de tilfellene mener informantene at der hvor noe er tildekket ligger det der i femhundre år til, for å passe på at man ikke ødelegger ved å avdekke noe man ikke er klar for å se enda (Informant, 2, 131).

Det kvantifiserte selvet

Vi og teknologien vokser sammen, og vi kan bruke de målingene teknologien gir oss til å utrette ulike formål.

Ask og Søråa trekker frem begrepet det kvantifiserte selvet skapt av Lupton, som går ut på å bruke digital teknologi og måling av seg selv for i neste rekke å utvikle seg selv. Poenget med dette er hele tiden å kunne forbedre seg selv gjennom å se på disse målingene. Her logger man det meste man foretar seg som er målbart i håp om å kunne bli en bedre versjon av seg selv. Egentlig fungerer dette som en forlengelse av oss selv, siden målingene skaper en forbindelse mellom oss og teknologien (Ask & Søråa, 2021, s. 221). Hvordan man velger å bruke denne typen teknologi handler om hva brukerne av teknologien ønsker å forbedre ved å bruke den. Det mest nærliggende eksempelet på bruk av denne teknologien er trening (Ask & Søråa, 2021, s. 222). Her ønsker brukeren å oppnå et mål, så derfor er denne teknologien bra å bruke til denne type aktivitet, om man eksempelvis ønsker å bli i bedre form.

Den digitale selvforståelsen dreier seg i bunn og grunn om et samarbeid mellom oss og teknologien. Vi bruker teknologien og den bruker oss i retur, dette er en vekselvirkning som gjør at vi skaper et forhold til teknologien. Forholdet vi har til teknologien viser seg i forholdet vi har til mobiltelefonen vår. Vi bruker mobilen som en forlenget versjon av oss selv, til å holde kontakt med venner, ta bilder av oss selv, utrykke oss på nettet, ringe ulike kontakter, kjøpe ting, søke jobb, skaffe oss bolig og mange andre ting. Om man har mobilen til et menneske kan man finne store mengder med informasjon, veldig mye om livet til den som er eier av telefonen. Det sosiale nettverket er på mobilen, dette her er kartoteket over livet ditt. Privatarkivet finnes i loggen på telefonen din, i tidsstemplet på bildene dine og dine kontoer på sosiale medier. Når vi har sosiale medier gjør dette også at privatarkivbegrepet bør utvides. Informantene mine mente at digitaliseringen og sosiale medier som kom med dette kan bidra til å skape en endring i oppfatningen av privatarkivbegrepet. Dette treffer kjernen i problemstillingen min i denne masteroppgaven.

Informanten mente at digitalisering som samfunnsfenomen har endret oppfatningen av hva privatarkiver er, fordi folk uttrykker seg på nye måter på sosiale medier, slik som Twitter, Instagram, Facebook og alle disse nye kanalene. Informanten opplever det som vanskelig med alle disse nye mediene, fordi i disse foraene og mediene uttrykker folk seg med skrift: det som tidligere var muntlig blir i dag skrevet ned i sosiale medier. Dette gjør at man med privatarkiver kan fange de nye uttryksmåtene. Men hvilken dokumentasjon er det man skal fange i sosiale medier? Er den mer flyktig enn før? Hva er det vi skal fange? Hvordan skal man håndtere det? Måten Arkivverket fanger dokumentasjonen på har forandret seg veldig mye, man er helt i startfasen her så man er usikker på hvordan dokumentasjonsfangst

på sosiale medier utvikles fremover. Men Arkivverket har satt i gang et innhøstingsprosjekt av sosiale medier for stortingspolitikere (Informant. 2, 163). Informanten forteller at man kanskje tror at digitalt skapt privatarkivmateriale på sosiale medier bare er delvis offentlig, men det er offentlig fordi det publiseres på en offentlig plattform (Informant. 2, 193). Når man ikke oppfatter at sosiale medier er offentlige, så kan det være at denne oppfatningen farges av muligheten for at lukkede grupper finnes inne på sosiale medier. Når man har dette synet er det lett å tenke at private ytringer er normen på sosiale medier (Informant. 2, 195). Informanten tror også at begrepet privatarkiv blir litt fremmed i møte med en Instagramkonto. Men når man ser på det juridiske i forhold til sosiale medier så er det lovverket knyttet til privatarkiv som gjelder, og når vi bruker sosiale medier i arkivsammenheng er det dette lovverket man må forholde seg til og bruke. Informanten tenker også at metodikken, tilnærmingen og oppfatningen av Instagram som privatarkiv er fremmed for de aller fleste (Informant. 2, 197). Informanten mener videre at man må forstå at privatarkiver er bevaringsverdige. Her er det snakk om å bli bedre på å se relevansen til privatarkivene. Man må være bevisst på synliggjøring i arbeidet med bevaringsverdivurdering av privatarkivene (Informant. 2, 199).

En av de andre informantene observerer at ting er litt annerledes nå i disse digitale tider, privatarkivmaterialet som før ofte var samlet opp over mange år, ble donert hvis man hadde et privatarkiv. Mens med digitalarkiver, som blir skapt hele tiden, og alltid er i funksjon, blir denne måten å gjøre det på vanskelig. I dag er det ikke mulig å si ja til digitalt skapte arkiver som du har samlet opp over fem år for og deretter komme med dette arkivet. Digitalt arkiv må samles kontinuerlig i arkivdanningsprosessen, man kan ikke vente til slutten av livet. Da vil det gjerne gå tapt. Man ser at den måten å tenke arkiv på, er å tenke arkiv fra starten av arkivdanningsprosessen. Kommer man på slutten av arkivdanningsprosessen vil mye materiale ha gått tapt før det kommer til arkivet (Informant 1. 96).

Videre tenker en av informantene at i forhold til den tradisjonelle måten å tenke bevaring og innsamling på av privatarkivmaterialet er man i en brytningstid, man blir utfordret i møte med det digitale (Informant. 2, 46). Når informanten tenker på utvikling av privatarkivarbeidet over tid, mener informanten videre at man helt siden Arkivverket ble opprettet har vist interesse for privatarkiv. Man har sett på privatarkiv som et interessefelt, som det i ulike perioder har blitt jobbet mer eller mindre systematisk med. Informanten vil si at de siste 20 årene, muligens fra 1990- tallet og fremover så har man i Arkivverket jobbet mer eller mindre systematisk med privatarkivfeltet. Det er blitt mer systematikk i hvordan

man tilnærmer seg feltet privatarkiv. I utgangspunktet tenker informanten at dette har noe med fremveksten av regionale arkivinstitusjoner å gjøre. Der har arbeidet med privatarkiver stått sentralt, slik som i fylkesarkivet i Sogn og Fjordane når dette arkivet vokste frem. Statsarkivet i Stavanger har stått veldig sentralt i utviklingen av privatarkivarbeidet. Både regionale og statlige arkivinstitusjoner har her bidratt. Utvikling av privatarkivarbeidet er en veldig viktig del av det fylkeskommunene har vært opptatt av. I tillegg til å ta vare på offentlig materiale har man også hatt en satsning på privatarkivområdet. Inn i denne ideologien kom informanten til fylkesarkivet i Hordaland. Der hadde det vokst frem en interesse for privatarkiv organisk ut i fra det lokalhistoriske arbeidet. Ansvar og interessen for bevaring av privatarkiv kom altså fra det lokalhistoriske arbeidet (Informant. 2, 56).

Informanten kommer fra en tradisjon der det var mer kultur for å mobiliserer regionale krefter for bevaring av privatarkivene (Informant. 2, 58). Utover på 2000- tallet utviklet Lands Laget for Privatarkiver (Også kaldt LLP) og Arkivforbundet en kompetanse på området privatarkiv. Arkivverket hadde kurs på ordning av privatarkiv når man fikk dem inn, man gikk systematisk til verks for et kompetanseløft utover på 1900- tallet og 2000- tallet. Gjennom stortingsmeldingene ble det påpekt at Riksarkivet i veldig liten grad samhandlet med arkivsektoren ellers i landet (Informant. 2, 60). Dette førte til at Riksarkivaren som tilsvar på dette satte i gang med et stort samhandlingsprosjekt, som het SAMDOK (Informant. 2, 62).

Arkivpolitikk gjennom tidene og i dag

I denne delen vil jeg fokusere på arkivpolitikk på privatarkivområdet i Norge, og jeg vil sammenligne det med noe utenlandsk arkivpolitikk på området. Jeg starter med en redegjørelse for SAMDOK- prosjektet, og hvordan dette har påvirket arbeidet med privatarkivpolitikken i Norge. Deretter fortsetter oppgaven med den kanadiske totalarkivtankegangen. Denne tankegangen går ut på at skillet mellom offentlig og privatarkivmateriale ikke eksisterer. Videre fortsetter oppgaven med en sammenligning mellom oss og dem- tankegangen, altså en undersøkelse av splittelse og identitet i det kanadiske folket.

I slutten av denne delen tar jeg opp NOU 1987: 35 *Samtidens arkiver- fremtidens kildegrunnlag- Arkivverkets presserende oppgaver* og NOU 2019: 9 *Fra kalveskinn til datasjø- Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver*. Her drøfter jeg i hovedtrekk utviklingen av arkivpolitikk gjennom de siste 40 årene i lys av de to norske offentlige utredningene. I løpet av denne delen vil jeg også gjøre bruk av intervjumaterialet for å belyse den ulike tematikken jeg tar opp gjennom teksten.

SAMDOKs påvirkning på norsk arkivpolitikk

Jeg begynner dette avsnittet med å se på rapporten fra SAMDOK- prosjektet, som i 2013 ble etablert av Riksarkivaren. Dette var et tverrfaglig samarbeidsprosjekt innad i arkivsektoren. Arbeidet hadde tre fokusområder: den lave andelen av privatarkiver i arkivdepotenes samlede nasjonale hukommelse, det store avleveringsetterslepet i kommunal sektor og de arkivfaglige konsekvensene av et stadig mer digitalisert samfunn. Det ble hevdet at før SAMDOK- prosjektet var arkivsektoren ikke akkurat samarbeidsvillig. Grunntanken i prosjektet var deltakelse som en forpliktende dugnad mellom likeverdige parter hvor formålet var felles resultater gjennom mulighet til direkte påvirkning (Frodesen , 2018, s. 2). Prosjektet økte evnen til samarbeid og økte fokuset på privatarkiv. SAMDOK- prosjektet kommer også til å drøftes videre i delen om arkivpolitikken, siden SAMDOK-prosjektet vil sammenlignes med den kanadiske totalarkivtankegangen.

Formålet med SAMDOK var å få felles resultater gjennom mulighet til direkte påvirkning, og for å få til dette var den forutsetning at alle deltagerne skulle være likeverdige parter som forpliktet seg til en felles dugnad (Frodesen , 2018, s. 2). Dette utsagnet betyr at man innad i arkivverdenen måtte bygge respekt, at tiltakene som ble foreslått måtte bli anerkjent, og at man måtte lytte til hverandre. Resultatorientering,

praktisk tilnærming og tett oppfølging av resultater var nøkkelord i forbindelse med SAMDOK- prosjektet.

På spørsmål om hvilken betydning SAMDOK- prosjektet hadde i privatarkivsektoren, svarte en informant at SAMDOK var veldig viktig for å utvikle samhandlingen med de regionale eller andre arkivinstitusjoner og arkivverket. For intensjonen var at et samarbeid måtte utvikles om man skulle identifisere de ikke- faglige behovene der og da, og satsningsområdene var der (Informant. 2, 64). Det man tenkte seg var at SAMDOK skulle ha en struktur med fylkeskoordinerende institusjoner som hadde privatarkiv regionalt og «den type ting». Da fikk man revitalisert dette, man gjorde undersøkelser, og man utarbeidet en rapport. Gjennom dette fikk man et annet fokus. Det kom frem at man måtte ha en bedre struktur på det arbeidet som Arkivverket gjorde. Det løste man ved å opprette fylkeskoordinerende institusjoner, og man jobbet også med planer mot en mer systematisk innsamling. Dette skulle støtte opp under ansvaret for sikring av privatarkivarbeidet gjennom å ha fokus på elektronisk materiale (Informant. 2, 66).

SAMDOK karakteriseres som en av informantene som «veldig, veldig viktig» i Arkivverket. Man kunne dermed identifisere samarbeidsbehov som lå uløst. Ansvaret som Riksarkivet hadde hatt innebar å få fagfeltet til å samarbeide, men denne oppgaven mestret ikke Riksarkivet. Resten av sektoren oppfattet Riksarkivets tilnærming som en ovenifra og ned- tilnærming til resten av sektoren. SAMDOK- prosjektet var veldig vellykket med tanke på å etablere et samarbeid med de regionale institusjonene (Informant. 2, 68).

Poenget med SAMDOK var å fastsette hva man skulle jobbe sammen om, og nettsiden til prosjektet avspeilte dette tydelig. Som resultat av SAMDOK-prosjektet ble det produsert mange gode faglige rapporter, og disse står seg faktisk ennå, hevder en av informantene. I disse rapportene ble det satt fokus på hvordan man skulle løse disse problemene: Hvordan man skal løse samarbeidet, og hvordan man skal løse det mer planmessige arbeidet med privatarkiv. Dette skjedde ikke ut ifra at Riksarkivet tok regien. Det ble satt sammen arbeidsgrupper, som bestod av Riksarkivet og de regionale arkivinstitusjonene og sektoren ellers (Informant. 2, 70). Dette var et vitaliserende samarbeid og det var fokus på de oppgavene som skulle utføres. Det var også fokus på mikroteam, hvordan skulle man egentlig gjøre dette, med den kunnskapen man har i dag? (Informant. 2, 72). Dette samarbeidet gikk så bra at ledelsen i Riksarkivet så at man på privatarkivfeltet hadde en utviklingsoppgave, og dette fikk Arkivverket forankret veldig klart i departementet. En utfordring her var at man ikke hadde noe lovverk å forholde seg til på området (Informant. 2, 74).

Prosjektet hadde sin oppstart høsten 2013 og skulle være en strategisk satsning og et samarbeidsprosjekt på tvers av arkivsektoren (Frodesen , 2018, s. 2). Valget om å satse på samarbeid var bevist, fordi man ønsket seg holdbare resultater som stod seg over tid. De partene som var med i SAMDOK- prosjektet var Kommunenes Sentralforbund (KS), Landslaget for Lokal og Privatarkiv (LLP, i dag Arkivforbundet), Norsk arkivråd, Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (ArbArk), Kommunearkivinstitusjoner (KAI), Kulturrådet, og Statsarkivene (Frodesen , 2018, s. 3). Riksarkivaren stilte opp med budsjett og prosjektledelse. SAMDOK hadde tre satsingsområder: privatarkiver, kommunale arkiver og arkiv i e-forvaltningen (Frodesen , 2018, s. 4). Prosjektet ble delt opp i to perioder, en innledende periode som varte fra 2013-2015, og nye SAMDOK 2015-2017.

I den innledende perioden hadde arbeidet en flat struktur. Poenget med dette var å skape nærhet mellom de som utførte oppgavene, at man fikk og utførte en oppgave, samt fremdrift og forankring av resultatene i ledelsen. Videre valgte man å ha tre prosjektområder som hadde en strategigruppe hver. Poenget her var at i strategigruppen skulle deltagerne kunne ta opplyste og strategiske valg under ledelse av tre prosjektledere som Riksarkivaren valgte til jobben. De tre prosjektlederene skulle rapportere til avdelingsdirektøren i bevaring og tilsyn som stod som prosjekteier (Frodesen , 2018, s. 5). Avdelingslederen var igjen sikret forankring i arkivverkets ledergruppe. Dette var oppbyggingen og rapporteringslinjene i den første delen av SAMDOK.

I nye SAMDOK som trådte i kraft i 2015 kom Riksarkivaren inn som prosjekteier. Da endret man noe på oppdelingen av rapporteringslinjene. Man valgte å sette opp en hovedprosjektleder, og deretter gjorde man strategigruppene til delprosjektgrupper. Dette førte til at man fikk klargjort styrings- og rapporteringslinjene. Meningen med arbeidsgruppene var å retningsorientere arbeidet, og samtidig skulle man sørge for at alle gjorde det de hadde som oppgave. Ved å endre strukturen i prosjektet ønsket man å styrke helhetsperspektivet i arkivsektoren. For å sikre dette var de formelle prosessene med rapportering til Arkivverket spesielt viktige (Frodesen , 2018, s. 5).

Fokusområdet til SAMDOK var digitale arkiver, fordi det var dette Arkivverket så på som mest utfordrende å takle på dette tidspunktet. Et enkelt grep som styringsgruppen valgte å benytte seg av var å høre på delprosjektgruppene og sektoren når det ble bestemt hva som det skulle tas tak i. Da fikk man en «nedenfra og opp-struktur» (Frodesen , 2018, s. 7), dette førte

til at det ble enklere å forankre prosjektet fordi man følte at man fikk være med på å påvirke hva prosjektet skulle dreie seg om.

Ressursene i SAMDOK- prosjektet ble fordelt på arbeidsgrupper og delprosjektgrupper, og representanter fra disse gruppene var fordelt inn i styringsgruppen fra 2015. Om man ser på hvordan prosjektet var sammensatt viser det seg at Arkivverket stod for 30% av deltakerne, mens resten av arkivsektoren var representert med 70% (Frodesen , 2018, s. 6). Disse tallene er noe grovt beregnet, men det er nok til å vise at fokuset i prosjektet ligger ute i sektoren. En utfordring knyttet til ressursene som prosjektrapporten nevner er at mange av de samme personene ble involvert i de samme oppgavene. Dette forteller oss at det er få mennesker som har den kompetansen som skal til for å gjennomføre den type arbeid som arkivverdenen trenger.

De håndfaste bidragene som SAMDOK-prosjektet kan regnes å ha avstedkommet, var å utarbeide en norm for videre arbeid med arkiver. Det var tale om utredninger, kartlegginger av arkivbestanden ulike steder, tjenestegrensesnitt, veiledere, strategier for lagring av digitale filformater blant annet (Frodesen , 2018, s. 10). For ytterligere styrking av samarbeidet arrangerte man også SAMDOK- konferansen i årene 2013, 2014, 2015, og 2017. Temaene disse konferansene hadde, var arkiv i e-forvaltningen, samarbeid for samla samfunnsdokumentasjon, arkiv i endring og sømløs forvaltning- hvem eier arkivene. Temaene gikk med tiden fra å være knyttet til SAMDOK over til å bli mer overordnet og ikke så spesifikt som det tidligere hadde vært (Frodesen , 2018, s. 14)

I prosjektrapporten fra SAMDOK- prosjektet konkluderes det med at prosjektet medførte at arkivsektoren evnet å samarbeide på en helt annen måte enn før. Årsaken var at nå hadde alle de ulike partene i arkivsektoren muligheten til å være med og påvirke på en helt annen måte enn før. SAMDOK ble også oppfattet som et fellesprosjekt som ikke Arkivverket hadde styringen over på samme måte som før. Synet på Arkivverket ble endret til en motivator som koordinerer og leder fremfor en sjef. De tankene som stod sentralt i SAMDOK- prosjektet var likeverdighet mellom parter, tverrfaglighet på tvers av områder, informasjonsflyt, og sikre helheten i dokumentasjonsforvaltningen. Samtidig skulle SAMDOK prosjektet synliggjøre arkiv- og dokumentasjonsforvaltningen. Strategiene i arkivverden må møte behovene til samfunnet og sikring av leveranser på prioriterte områder (Frodesen , 2018, s. 15). Hovedpoenget med SAMDOK var samarbeid og dialog innad i arkivsektoren og andre sektorer i samfunnet vårt, kort forklart tverrfaglighet. Tverrfaglighet går ut på å styrke

kompetansen man har i samarbeid med andre mennesker fra andre type sektorer og områder. Lærdommen fra SAMDOK- prosjektet var kort forklart at hvis man ikke samarbeider innad i sektoren kommer man ingen vei.

Det ble også gjort en ekstern evaluering av SAMDOK. Denne vurderingen valgte man å gjøre ekstern for å få en uavhengig vurdering av prosjektet, og ble utført av Sopra Steria på våren i 2018. Det ble funnet noen tydelig svakheter med prosjektet, mangelen på en samlet og strategisk retning på arbeidet, men denne handlingen var bevisst for å sikre medbestemmelsesretten innad i prosjektet. Men like fullt hemmet dette prosjektets produktivitet. Det manglet også representasjon fra statlig sektor, og dette var et problem fordi da ble ikke staten involvert i like stor grad som man ønsket. Leveransene fra SAMDOK var fragmenterte, implementeringen av overleverte sluttrapporter og leveransene fra prosjektet ble i varierende grad fulgt opp av Arkivverket. Det finnes også positive effekter av SAMDOK. En av disse, som Sopra Steria peker på, er at det ble skap arena for dialog og samhandling, og det har ført til økt tillit og gjensidig respekt i arkivsektoren. Mye av årsaken her vil være at møte mellom mennesker skaper tillit mellom mennesker. Informasjonsflyten ble bedret, det ble også synliggjøring, deling og utvikling av kompetanse som konsekvens av SAMDOK. Konklusjonen til Sopra Steria ble at SAMDOK skapte et samhandlingsprosjekt som ble valgt i felleskap, og som dannet en sterk forankring av resultater og en forventning om et videre samarbeid (Frodesen , 2018, s. 17).

Hovedpoenget med SAMDOK kan man si var at mer samarbeid sektorer imellom er viktig, fordi dette styrker tverrfagligheten og samhandlingen innad i sektoren. For gjennomføring av disse punktene er bedring av kommunikasjonen også en positiv bieffekt av SAMDOK- prosjektet. Gjennomføringen av prosjektet skapte mer tillit ute i arkivsektoren, siden man nå fikk en mulighet til påvirkning gjennom SAMDOK. Privatarkivene trengte SAMDOK fordi det var en utvikling av privatarkivsektoren å spore gjennom SAMDOK. Informanten mente at SAMDOK bidro til en mer systematisk samhandling innad i sektoren. Man prøver å være åpen for de utfordringene som ligger i sektoren, og forsøker å finne konkrete løsninger på disse utfordringene (Informant. 2, 79). Informantens misjon ligger i et ønske om utvikling av fellesskapet i sektoren, og at man ikke har en ovenfra og ned-holdning, men at utviklingsprosessen er noe alle sammen ønsker å bidra til i samtiden (Informant. 2, 81).

Den canadiske totalarkivtankegangen

Videre i denne oppgaven ønsker jeg å undersøke om totalarkivtankegangen i Canada har hatt innvirkning på den norske arkivtankegangen. For å undersøke dette nærmere er det naturlig å starte med begynnelsen, altså hvor dette konseptet for første gang dukket opp. Totalarkivbegrepet dukket opp i Canada på 1970- tallet. Dette var en måte å danne arkiver på som ikke var innenfor det normative i arkivverdenen på det gitte tidspunktet. Konseptet totalarkiv var offentlig finansierte arkivinstitusjoner slik som nasjonalarkiver, provinsarkiver og byarkiver. Disse institusjonene ville skaffe seg, bevare og tilgjengeliggjøre arkiver. Formålet med dette var å ikke ha noe skille på om man tok vare på arkivmaterialet fra offentlig og privat sektor, man ønsket ikke å skille på sektor. I Canada så man på dokumentasjonen som samfunnsdokumentasjon. Det man tok vare på var ofte produkter fra blant annet alle medier, papirdokumenter, visuelle kartografiske bilder, lydopptak, magnetiske bilder og digitale medier. På 1990- tallet ble oppfatningen av totalarkivet endret nok en gang. Nå mente man at dette begrepet hadde utviklet seg til et nasjonalt «arkivsystem». Nå var oppfatningen at arkivmaterialet burde være så nære opprinnelsesstedet som mulig, istedenfor at offentlige arkivinstitusjoner slik som nasjonale eller provinsielle skulle bevare all dokumentasjon av betydning. Ansvar for dokumentasjonen skulle nå ligge på dem som skapte den i utgangspunktet, det var altså bedrifts-, kommune- og samfunnsarkiver som nå var ansvarlige for å bevare Canadas dokumentariske arv (Millar, 1998, s. 104). Dette var uavhengig av om dokumentasjonen var offentlig eller privat skapt, fordi skaper av dokumentasjonen var ansvarlig. Dette er en vesentlig forskjell i tenkemåten fra Norge fordi her skiller vi mellom offentlig og privat skapt dokumentasjon.

Arkivaren Wilfred Smith introduserte i 1972 et variert utvalg av ansvaret offentlige arkiver har i publikasjonen *Archives: Mirror of Canada Past*. Smith mente at kildegrunnlaget i arkivene burde være en representasjon av historisk materiale av alle slag, og ikke bare fra offentlige arkiver, fordi materialet skulle avdekke sannheten ved alle aspekter av det canadiske livet. Her ligger det et grunnleggende ønske om at alle skal bli representert i arkivmaterialet og at alle skal ha lik rett til representasjon og anerkjennelse. Det er nærliggende å tenke på begrepet «en helhetlig samfunnsdokumentasjon». Grunntanken her er at all dokumentasjon er like viktig, fordi ønsket er å få et helhetlig representativt bilde av sammensettingen av det canadiske samfunnet. Arkivene til en nasjon er en viktig bestanddel av identitetsdannelsesprosessen til folket. Arkivene bør kunne gi et bilde av hva et samfunn tenker om seg selv med bakgrunn i dokumentasjonen man velger å bevare.

Den canadiske måten å tenke arkiv på endret seg på 1900-tallet, og færre faktorer fikk innvirkning på begrepsforståelsen av totalarkiv. Den første var at myndighetens rolle ble anerkjent som sentral i arkivvirksomheten. Den andre faktoren var en forståelse av å fremme identiteten til engelsk- canadierne; en anerkjennelse av betydningen av dokumentasjonsforvaltning i offentlig sektor og anerkjennelse av viktigheten av å bevare dokumentasjon i ulike medier (Millar, 1998, s. 117).

Hovedprinsippet bak totalarkivkonseptet var at det var et offentlig finansiert arkiv. Offentlige myndigheter hadde et ansvar for å administrere samfunnsdokumentasjon for administrative- og forskningsformål, for å bevare arkiver med historisk verdi. Ønsket om å bevare samfunnets dokumentariske minne uavhengig av medium, støtter opp om det kulturelle forsvaret, styrker og verner om en identitet som fortsatt er skjør og øm, dette er manifestasjonen av den engelske canadiske identitetsforståelsen. Et av hovedpoengene med totalarkivkonseptet var at alle former for dokumentasjon, fra alle kilder, fra alle mennesker, hadde verdi for fellesskapet (Millar, 1998, s. 117).

Totalarkivtankegangen har gjennom tiden endret seg på forskjellige måter. Begrepet totalarkiv bunnet egentlig i et ønske hos den engelsk- canadiske befolkningen om å gjøre seg fri fra fordums kolonistempel og finne sin egen identitet og sin kultur som en multikulturell nasjon (Millar, 1998, s. 120). Den mest vesentlige endringen i begrepsforståelsen var at arkivutviklingen gikk bort i fra konseptet med totalarkiv over til et arkivsystem. I praksis ville dette si at staten ikke lenger tok direkte ansvar for samfunnets dokumentariske arv, totalarkivtankegangen var nå et uttrykk for utvidelse av arkivfeltet og spredning av arkivansvaret, fra nasjonalt til provinsielt, fra by til samfunn. Arkivsamfunnet ønsket seg nå økt deltagelse i lokal, regional og privat sektor, og til dette ble det brukt offentlige sektorfond som ble fordelt mellom mange ulike institusjoner. Offentlige institusjoner fikk et ansvar for journalføring for både administrative formål og for å sikre at offentlig dokumentasjon ble bevart for fremtidig bruk. Styrking av den engelsk-canadiske identiteten var fortsatt viktig, men den utviklet seg til å bli en mer regional følelse fra det som før hadde vært nasjonalt. Det som før hadde vært tett knyttet opp mot nasjonen var nå ute i regionene. Argumentet for spredning av ressurser og desentralisering av ansvar fikk nå medvind (Millar, 1998, s. 124).

Fellesskapsarkivets forhold til totalarkiv og identitet henger tett sammen; En av årsakene kan være at det i sin helhet bunner i et av de store spørsmålene hos oss mennesker, altså hvem vi er. På 1970- tallet vokste det frem et etisk og kulturelt mangfold på bakgrunn av det som

tidligere hadde vært en følelse av regionalisme. Det canadiske samfunnet ønsket som flere samfunn rundt om i verden å etablere sin egen identitet. Sentrale spørsmål man valgte å stille seg i identitetsdannelsesprosessen handlet om geografi, politikk, religion, kjønn, ideologi, og etnisitet (Millar, 1998, s. 132). Om vi hopper fremover i tiden og reiser tilbake til Norge ser vi at dette også er spørsmål som dagens arkivarer drøfter. Et eksempel som vi finner på dette finnes i informantenes opplysninger. En informant fortalte at på Skeivt arkiv behandler man tabubelagte temaer på daglig basis. Det andre arkivinstitusjoner tradisjonelt har sett på som tabubelagt, er arkivmateriale som Skeivt arkiv består av. De temaene som tradisjonelt blir sett på som tabubelagte er religion, det personlige, eller seksualitet, og dette blir sett på som sårbart, og som konsekvens av dette klausuleres gjerne hele arkivet. Man klausulerer rett og slett hele arkivet, så man må søke om innsyn. For de som arbeider på Skeivt arkiv ville ikke dette gitt noen mening fordi alle arkivene der handler om seksualitet, mens innstillingen er at dette ikke er et tabu i seg selv, og at dette ikke er sårbart i seg selv.

Informanten forteller videre at på Skeivt arkiv har de arkiver etter folk som har vært åpne aktivister, og i denne typen arkiver er det ikke snakk om noen hemmeligheter. Samtidig har man også mange ting som må vurderes hele veien i disse arkivene: hva skal klausuleres og ikke, hva er sensitivt og hva er det ikke? Som eksempel kan nevnes homofile som er medlemmer i kirkesamfunn: i noen kirkesamfunn er dette uproblematisk, mens i andre og mer ortodokse kirkesamfunn kan dette være sensitivt.

En ting er en privatperson som gir Skeivt arkiv sitt eget arkiv, da vet man at arkivet er blitt gitt videre med vilje og da kan man avtale hva som skal gjøres med det og kan finne ut av skjerming og den type problemstillinger. Men i en organisasjon har man andre problemstillinger: hva med de menneskene som var med aktivt i organisasjonen for en tid tilbake? Disse personene er nevnt i masse referater, med fullt navn, det er skrevet på korrespondanse, og det finnes mye materiale. Disse menneskene hadde jo aldri forestilt seg at det kommer en tid i etterkant hvor dette materialet blir levert inn til et arkiv og der materialet kan bli offentliggjort og formidlet på nett. Om det gjaldt en stor organisasjon så kunne man ha tenkt seg dette som et mulig utfall, men ikke i de mindre gruppene som kanskje var mer uformelle, og da blir det et etisk dilemma. En ting er jo det man legger ut på nett, det skal man være veldig forsiktig med. Men, bare det at noen kan komme og bruke arkivet på en lesesal, er det ok? Man står i jobbsammenheng i mange etiske dilemmaer og dette er noe arkivarene tar på største alvor og jobber grundig med (Informant. 1, 71).

Videre tenker informanten at privatarkivene har en enorm verdi og det man mottar på Skeivt arkiv er eksempler på arkivmateriale som ellers ville ha gått tapt. Disse arkivene har gjerne ikke verdi for andre museer eller arkiver, men for de som jobber på dette tematiske feltet, når man ser på historien så har de en enorm verdi. Dette gjelder også mange andre ting, kanskje har det ikke en økonomisk verdi, men for sektoren materialet omhandler er dette materialet kjempeverdifullt (Informant. 1, 31).

Situasjonen til Skeivt arkiv når det gjelder bevaringsverdivurdering er særegen, fordi man er så nye på arkivfeltet. Arkivene som ivaretar historien til minoriteter, som samisk arkiv og jødisk historie har eksistert i mange år. Arkivbestanden til Skeivt arkiv har bare eksistert siden 2014, så man har ikke kommet dit at det føles noe behov for en verdivurdering siden man ikke har nok materiale ennå. På Skeivt arkiv er alt bevaringsverdig, altså det å fortelle om skeiv historie, fordi det har eksistert så lite av det. Mye av arbeidet med å hente inn materiale til Skeivt arkiv handler om å være i kontakt med mennesker, og sikre at deres interesser blir ivare tatt på en god og riktig måte. Skeivt arkiv har ikke den utfordringen med at man må vurdere hva man skal ta inn eller ikke. Informanten forteller at på Skeivt arkiv er man meget takknemlige for det materialet som kommer. På feltet ivaretagelse av skeives rettigheter er det få store organisasjoner, og disse har man allerede mottatt arkiver fra på Skeivt arkiv. Så det meste Skeivt arkiv får tilbud om er mindre aksjoner og derfor har man ikke utfordringer med plass som andre kan ha (Informant. 1, 75).

Informanten forteller at når de på Skeivt arkiv innhenter arkivmateriale går man ofte aktivt ut for å samle inn arkivmateriale der man vet at slikt arkivmateriale eksisterer (Informant. 1, 77). Utfordringen her er å verifisere hva som er en realitet og hva som er vage rykter om en persons seksualitet. Dette må de som arbeider på Skeivt arkiv forsøke å finne ut av, om personen har levd eksempelvis. Det finnes for eksempel dokumentasjon på at noen har bodd på samme adresse i veldig mange år. Når de har flyttet så har de flyttet samtidig til samme adresse. Man kan ikke si at de har vært et par, men det er ting som tyder på at de i hvert fall har levd i et samboerskap. Mens andre ganger kan det være et rykte eller en antagelse om at en person var skeiv. Da må man være mer forsiktig med å kategorisere denne personen (Informant. 1, 79).

Skeivt arkiv i Norge er en bidragsyter til å opprettholde mangfoldet i verden i dag. Identitet er knyttet til hvem vi er. Dette er også en viktig bestanddel for å få frem minoritetsbefolkningen i samfunnet vårt. Identiteten styrkes gjennom opprettelse av

interessegrupper, foreninger, museer, biblioteker og arkiver (Millar, 1998, s. 132). I Canada henger identitetsforståelse og arkivdanning sammen fordi hvert lokalsamfunn/ fellesskap etablerer privatarkivinstitusjoner. Noen eksempler på dette er religiøse grupperinger, bedrifter, banker, medisinske foreninger, og etniske grupperinger (Millar, 1998, s. 131). Canada har et veldig stort mangfold i sine arkiver, det spenner vidt, og representasjonen av ulike folkegrupper og interesseorganisasjoner gjør at avspeilingen av befolkningen i landet vil komme tydelig frem. Årsaken til dette er at fokuset på representasjon er såpass sentralt tilstede i befolkningen.

Enkelte arkivteoretikere mente at det å ha samfunnsbaserte arkiver var det området som kom til å bli det nye store innenfor arkivverdenen. Blant disse teoretikerne var Gay Michell og Hugh Taylor. Taylor mente at muntlig historie, folklore, familiearkiver, virksomheter, og institusjoner ville være en naturlig del av Community arkiver (på norsk altså fellesskapsarkiver) (Millar, 1998, s. 132).

Poenget med fellesskapsarkiver er at alle de som har bidratt til arkivet kan føle og oppleve en dynamisk arv eller erfaring. Da kan man sitte igjen med en følelse av personlig involvering som vil gå i arv til deres etterkommere. Blikket Taylor bruker når han ser på familie- og lokalhistorie med, er «et søk etter personlig identitet i en æra med intensiv og rask endring» (Millar, 1998, s. 132).

Dette antyder at samfunnsarven vår er i bevegelse og vil fortsette og utvide seg, ettersom samfunn søker mening i lokalt genererte aktiviteter. Arkivene favner stadig mer av kulturen vår og samfunnet vårt. Dette skjer når man velger å inkludere flere i hva man velger å bevare av materiale fra ulike samfunnsgrupperinger. Speilingen av vårt samfunn skjer gjennom arkivene. Verdivurderingen og hvem vi ønsker å bevare materiale fra sender sterke signaler. I denne debatten har Taylor et viktig poeng: arkivarer og samfunnet må se forbi politiske og geografiske grenser, det man istedenfor må søke etter er fellesskapsfølelsen, basert på regionale, geografiske, og mellommenneskelige fellestrekk, uavhengig av politiske grenser (Millar, 1998, s. 132).

Oss og dem- tankegangen i Canada

Bakgrunnen til det canadiske samfunnet er splittet, det bestod hovedsakelig av splittelse i befolkningen grunnet ulike kulturer. Det canadiske samfunnet sliter med sin identitet, årsaken er fortiden fra kolonitiden. Å være en tidligere kolonistat har sine utfordringer fordi forskjellige kulturer, ulike folkegrupper, innvandring, kjønn, etnisitet er alle faktorer som gjør det

vanskelig å enes om en identitet og en nasjon. Resultatet blir et fragmentert bilde og oppfatningen om oss og dem har lett for å dukke opp uten noen grunnleggende enhetsfølelse. Dette gjør oppfatningen fragmentert som videre fører til at det er vanskelig å opprettholde pålitelighet og et demokratisk samfunn, årsaken er en ulik befolkning som ikke har det samme forholdet til myndigheter og demokratiske verdier (Millar, 1998, s. 138). Arkivene blir som samfunnet fragmentert fordi de speiler den institusjonelle og den kulturelle siden. De kanadiske arkivene skal gjenspeile mangfold og derfor ta et kollektivt ansvar for bevaring av dokumentasjon. I sentrum av totalarkivbegrepet ligger at et godt samfunn er i stand til å huske seg selv, med respekten i behold. Det overordnede målet med arkiver er å bevare et balansert dokumentminne fra det kanadiske samfunnet, man må så langt det går bevare et balansert minne, slik at fremtidige generasjoner husker fortiden. Målet med dette er å bevare for en fremtid, i kjernen av det å være arkivar er det å hjelpe samfunnet fremover ved hjelp av minne og vår dokumentariske arv (Millar, 1998, s. 139). Arkivaren er og forblir samfunnets hukommelse for alle former for minner.

Arkivpolitiske linjer gjennom tiden

Etter at jeg nå har sett på hvordan samfunnet preger det kollektive minne i Canada, vil jeg gå videre til å se på arkivpolitikken i Norge knyttet til privatarkivene. Oppgavens arkivpolitiske del vil fokusere på den Norske arkivpolitikken. Som startpunkt ønsker jeg å undersøke hva informantene mener om koblingen mellom arkiv, lovverk og politikk.

En av informantene fortalte at det som ble påpekt med det nye forslaget til arkivloven er at en del ansvar og beslutninger blir flyttet ut av arkivsektoren og over på andre sektorer. Sektorene skal nå ettergå og kontrollere seg selv, ved å sikre at dokumentasjonen er god nok på egenhånd. Istedenfor skal arkivsektoren som har fagkompetansen fungere som en overordnet myndighet for kontroll, mens de ulike sektorene selv må sikre dokumentasjonen og at denne er god nok. Dette er etter informantens syn en negativ utvikling, at man velger å frata arkivsektoren som har kompetanse og er en fagsektor, en stor del av deres ansvarsområde, myndighet og innflytelse som den har hatt (Informant. 1, 94).

En av de andre informantene tenker at det å regulere satsningen på privatarkiver med lovverk ikke er veien fremover. Dette fantes heller ikke i forslaget til ny arkivlov, dette var ikke noe som skulle bli lovpålagt. Informanten mener at de private aktørene som utfører oppgaver for det offentlige bør underlegges arkivloven. Generelt er det ikke informantens oppfatning at man burde være underlagt noe lovverk. Man bør lovregulere de ulike

forvaltningsnivåene, disse har et ansvar for å ta vare på offentlige arkiver, slik som man har et ansvar for å bevare ulike privatarkiver. Dette ligger i NOUen men det ser ikke ut til at dette blir videreført, så nå får ikke fylkeskommunen, en lovpålagt oppgave som går ut på bevaring av privatarkiv (Informant. 2, 109). Informanten reflektere rundt at arkivlovverket er veldig inspirert av kulturminnevernet slik som informanten ser på det. Informanten mener ikke at det skal være lovpålagt å avlevere kun privatarkiv, men kanskje dette er å regulere forholdet mellom forvaltningsnivåene. Arkivverket vurderer å se på om man har en vei å gå når det gjelder verneverdige privatarkiver, det å verne enkelte privatarkiver, man må altså jobbe med vernebegrepet og bevaringsbegrepet. Årsaken til at informanten tenker dette er at informanten kommer fra fylkeskommunen, og der kan man se på hvordan de systematisk har utviklet kulturminnefeltet (Informant. 2, 111).

Vider tenker informanten at det absolutt finnes teori på privatarkivfeltet, fra eksempelvis Gudmund Valderhaug, tidligere direktør i ABM- utvikling og så høyskolelektor og senere første lektor ved høyskolen i Oslo og Akershus/ Oslo Met Storbyuniversitet. Valderhaug har vært viktig for å utvikle teori på privatarkivfeltet, han har også tatt internasjonal teori inn i Norge. Informanten opplever seg selv som ikke veldig skolert på teorien innenfor arkivfeltet, men understreker at man har teori fra Canada, Frankrike, Australia og Sør- Afrika. Informanten ønsker å fremheve at Gudmund Valderhaug har vært en av de viktigste innenfor å formidle arkivfaglig teori gjennom sin blogg. Formidling av dette teorigrunnlaget hadde han som et politisk prosjekt, men dette har vært viktig for at Norge skulle få kjennskap til dette teorigrunnlaget. Gudmund Valderhaug er en enkeltperson som er viktig å fremheve i forhold til formidling av arkivfaglig teori. Han har vært lydhør og har alltid vært veldig opptatt av dokumentasjonspraksisen, og jobbet med denne i en Norsk kontekst (Informant. 2, 113).

I NOU 1987: 35 Samtidens arkiver- fremtidens kildegrunnlag- Arkivverkets presserende oppgaver var poenget å utrede tiltak for å forbedre arkivbevaringen i Norge. Mandatet til arbeidsgruppen i NOU 1987: 35 var å kartlegge de mest presserende behovene for offentlige arkiver, og drøfte alternative virkemidler for å løse de viktigste problemene og vurdere behovet for en Arkivlov, som klargjør forholdet til privatarkiv, forholdet til statistikkloven og personregisterloven (NOU 1987: 35, s. 5). Denne meldingen gir et blikk på hvilket standpunkt man hadde til arbeidet med privatarkivene i 1987 fra arbeidsgruppens ståsted. De to NOUene vil drøftes senere i delen om arkivpolitikken gjennom tidene og frem til i dag, for å finne trekk i utviklingen.

I arbeidet NOU 2019: 9 Fra kalveskinn til datasjø var formålet «å sikre dokumentasjon om samfunnet som skal kunne brukes til å forstå samtid og fortid, og til å bevare og videreutvikle Norge som rettsstat og demokrati» (NOU 2019: 9).

Arkivlovutvalget av 2019 vil altså bevare for at Norge skal kunne utvikle seg videre som rettsstat og demokrati. Arkivloven som NOU 2019: 9 sier noe om Arkivverkets rolle i forhold til offentlige organers arkivplikt, bevaring av privatarkivene er regulert med en veiledende rolle i utkastet til ny lov. Privatarkiver er ikke omfattet av gjeldende Arkivlov men bør allikevel bli tatt vare på som en del av vår samfunnsdokumentasjon.

Arkivlovutvalget av 2019 slår fast at det er behov for bevaring og tilgjengeliggjøring av både offentlig og privatarkiver (NOU 2019: 9).

Privatarkiver og lovverk er et område som ikke nødvendigvis passer som hånd i hanske. Årsaken til at dette ikke passer har rot i definisjonen av begrepet privatarkiv, fordi arkivet er skapt av privatpersoner, derfor er også eierskapet knyttet til den som først skapte arkivmaterialet. Når arkivskaper er privat kan dette gjøre eierskap utfordrende, dette må reguleres på en annen måte enn med et offentlig arkiv. Privatarkivskaper kunne tidligere i praksis gjøre som de ville, de eneste lovverkene de måtte forholde seg til var de som angikk regnskap og økonomisk dokumentasjon (NOU 1987: 35, s. 14).

Når man jobber med privatarkivet må man imidlertid ha det kulturhistoriske hensynet i bakhodet, fordi arkivene også forvalter denne arven. Lovverk knyttet til arkiv og dokumentasjon hadde man ikke på denne tiden, derfor satte man i gang prosessen med å se nærmere på dette. Som konsekvens av dette utformet arkivlovutvalget av 1987 et utkast til arkivlova som vi i dag kjenner. Hensikten med arkivloven var å gi en redegjørelse for økonomiske og administrative konsekvenser av de forslagene som ble fremmet (NOU 1987: 35, s. 5).

Den grunnleggende utfordringen med begrepet privatarkiv handler om at materialet er sett på som privat eiendom og vern av dette materialet må bygge på frivillige ordninger (NOU 1987: 35, s. 5). I praksis så vil dette si at det er på privatpersoners premisser at man får tilgang til privatarkivene, fordi dette er noe de har produsert. Arkivlovens §2. sier at alle dokumenter som blir til som ledd i virksomhet som ikke drives av kommune eller stat er å regne som privatarkiver (NOU 2019: 9, s. 243). Denne definisjonen ikke omtaler og dermed bidrar til å utelukke er, private individers rett til å skape sin egen historie; man tenker ikke på dette som arkivmaterialet. Det mener jeg er en for snever tilnærming. Arkivene bør speile hvordan livet er for alle mennesker i samfunnet, ikke bare det som er majoriteten. Privatarkivene bør speile virkeligheten til urfolk, nasjonale minoriteter, innvandrere, nettsamfunn, skeive, religiøse, og

sikkert også mange andre grupper som man ikke vet at eksisterer i dag. Hva Arkivverket som myndighet velger å utelukke fra arkivet forteller hva de ikke ønsker å huske for ettertiden eller hva de ikke visste kunne være verdifullt å vite noe om.

Arkivverket ønsker som fagetat å arbeide for å bevare den historiske dokumentasjonen for ettertiden. I dette arbeidet bør det etableres og utvikles en struktur som fremmer vernearbeid i forbindelse med privatarkivarbeidet (NOU 1987: 35, s. 5).

I 1987 forsøkte Arkivverket å bygge opp en struktur rundt privatarkivarbeidet. Om vi hopper frem til dagens tidsregning, kan det se ut som om dette er noe de, sammen med andre aktører i sektoren, delvis har klart, etter mitt syn. De har en delvis oversikt over privatarkivmaterialet, gjennom en statistikk. Ser man på arkivlovens §14. så gir denne Riksarkivaren myndighet til å gi retningslinjer for eget arbeid med privatarkiver, disse retningslinjene kan gjelde for både offentlige og private institusjoner som tar vare på privatarkiver (NOU 2019: 9, s. 244). Det har ført til at riksarkivaren har fått mere kontroll på hva som gjøres på privatarkivfeltet. Arkivverket har i dag et nasjonalt system i form av retningslinjene i arbeidet med privatarkivområdet. SAMDOK prosjektet har også vært viktig med tanke på å skaffe seg en oversikt over privatarkivmaterialet. Man kan aldri fullt og helt få en komplett oversikt over privatarkivmaterialet fordi det vil alltid finnes en arkivskaper som sitter på noe materialet de kanskje heller ikke ante selv at var verneverdig. Ansvar for privatarkivene ute i fylkene har Arkivverket gitt til fylkeskoordinerende institusjoner, hensikten med dette er ansvarsfordeling av bevaringspolitikk, samhandling og utvikling av en bevaringspolitikk (NOU 2019: 9, s. 245). Tanken bak dette er å gi distriktene mere påvirkning ovenfor arbeidet med privatarkiver. Arkivloven snakker om at Riksarkivaren er den som sitter med koordineringsansvar for privatarkivpolitikken her i landet. Det blir foreslått at den nye loven skal fastslå hvem som skal ha ansvaret for arbeidet med koordinering av privatarkivarbeidet på det regionale nivået (NOU 2019: 9, s. 252). Det er foreslått å gi denne rollen til fylkeskommunene, som fra før tar ansvar for museer, biblioteker og andre kulturverninstitusjoner, man ønsker å få på plass en tilskuddsforvaltning for å stimulere arbeidet med privatarkivene, når dette også blir tillagt deres ansvarsområdet (NOU 2019: 9, s. 253). Å formalisere det ansvaret fylkeskommunene i dag tar er en formalitet men det er like fullt viktig fordi dette fører til en standardisering av en mye brukt praksis i sektoren noe som er positivt. Dessuten er privatarkivmaterialet ofte nærmere de som faktisk skapte arkivmaterialet om det forblir ute i fylkeskommunene, kort fortalt tilgangen på arkivmaterialet blir forbedret. Politikken til Arkivverket er derimot klar de ha lik praksis over hele landet for

hvilken arkiver som skal tas imot, grunnen til dette er at etaten skal prioritere lagringsplass, kapasitet til ordning og registrering (NOU 2019: 9, s. 245).

Tilnærmingen til hva Arkivverket velger å ta inn i sin bestand kan fort bli litt ensidig, fordi hva gjør man da med det materialet som ikke nødvendigvis ses på som bevaringsverdig. Ville det ikke vært mer fornuftig å fokusere på ulikhet i bestanden fremfor likhet, satse på bredde istedenfor strømlinjeform, når man har et mål om å skape en helhetlig samfunnsdokumentasjon. Privatarkivsektoren er en blanding mellom museer, biblioteker, kommunal sektor, arkivverket, og andre institusjoner. I denne sektoren er det mange aktører involverte derfor blir samhandling og koordinering desto mere viktig, fordi det er mange mennesker som jobber med privatarkivene. Noen eksempler på aktører som står utenfor Arkivverket og jobber med ivaretagelse av privatarkiver er ARBARK og Skeivt arkiv. Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek forkortet til ARBARK bevarer og formidler arbeiderbevegelsens kulturarv, materialet etter venstresiden i politikken, samfunnsliv, kvinnebevegelsen, ungdomsbevegelsen og internasjonalt solidaritetsarbeide osv.. Skeivt arkiv arbeider med bevaring og tilgjengeliggjøring av skeiv eller LHBT- historie (NOU 2019: 9, s. 248). Arkivmaterialet etter forskjellige grupperinger er viktig for å gi et nyansert bilde av hvordan samfunnet var i det gitte tidsrommet.

En av informantene har noen synspunkter på hvordan myndighetspersoner opplever at privatarkivene er viktige for samfunnet vårt. Politikere er ofte oppmerksomme på privatarkiver, fordi i informantens tid fikk man ved Riksarkivet ofte spørsmål om man var interessert i å bevare politikerarkiver. Det var man selvfølgelig. Riksarkivet tok imot en god del personarkiver, blant annet fra politikere. Riksarkivet og Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek delte store deler av feltet mellom seg, delvis uformelt. Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek tok et hovedansvar for arkiver fra aktører på venstresiden i norsk politikk. Men samtidig har det også vært slik at sentrale politikere også lokalt har kunnet komme til Riksarkivet med privatarkivene sine (Informant. 3, 64). Noe av det samme samarbeidet eksisterte også mellom Arkivverket og Nasjonalbiblioteket. Det var visse typer arkivskapere man tenkte det var best at Nasjonalbiblioteket tok seg av. Nasjonalbiblioteket var kanskje mest interessert i slikt som forfatterarkiver og kunstnerarkiver. Men den grensen var ikke alltid klar, så man kunne ikke forhindre at institusjonene gikk i hverandres bed. Man hadde kanskje en oppfatning i Riksarkivet av at nå hadde de på Nasjonalbiblioteket overtrådt en grense og Nasjonalbiblioteket på sin side mente nok det samme om oss på Riksarkivet. Men

stort sett så gikk det greit fordi man rett og slett innså at, jobben var på sin måte den samme og at det var dumt å konkurrere seg imellom (Informant. 3, 66).

En annen informant mener at man fra bevaringsinstitusjonens side måtte arbeide mer politisk med plasseringen til privatarkivene i politikken. Målene burde være å få økt tildelingen av midler, men også å få økt legitimitet, politisk forståelse og gehør for arbeidet med privatarkivene. Det handler om kunnskap. Politikerne må forstå at privatarkivene også passer inn i Arkivlovas gamle formålsparagraf som sier at: det som blir til i samme lekke eller en verksemd, uavhengig av hvor det er skapt, i en offentlig eller privat sammenheng, så har rettighetsdokumentasjon en stor kulturhistorisk verdi og innvirkning på den type materialet. Siden privatarkivmaterialet nettopp er privat, så er det kanskje ikke formålstjenlig og lovregulere privat eiendomsrett, dette må man ha politisk gehør for, om man skal holde på med arbeid rettet inn mot privatarkiver. I Arkivverket har man møtt politisk gehør når man har holdt på med dette arbeidet (Informant. 2, 115). Arbeidet med privatarkiver er like viktig som det å ivareta og bevare de offentlige arkivene, dette handler om transparens, legitimitet, kritisk tenkning og evnen til å se alle sider av samfunnet vi lever i med et nyansert blikk. Et viktig poeng å trekke frem i arbeidet med privatarkiver er at man ikke kun dokumenterer ståstedet og synspunktene til det offentlig Norge. Om man kun dokumentere fra det offentlige Norges side hvordan kan man da skildre hvordan NAV- klientens møte med NAV er? Det er veldig viktig at man også har et perspektiv på hvordan dette oppleves. Hvis ikke dette blir dokumentert i arkivene så er det kun det offentlige Norges oppfatning av hvordan dette fungerer som blir bevart hvis man ikke jobber med dette. Nå har Arkivverket et prosjekt i Finnmark, der man jobber med bevaring av departementsarkivene, direktorats arkivene, og på den andre siden de som jobbet mot byggingen av vindkraft som Naturvernforbundet og Bellona. Fordi man er opptatt av bevaring men også å fremme mangfoldet av stemmer (Informant. 2, 117).

Saker slik som dette mener informanten det er viktig å få politisk gehør for, fordi i slike bevaringsspørsmål ligger mye av det vi som samfunn tufter vårt demokrati på. Informanten synes det å, arbeide med arkiver er morsomt fordi det man gjør er å ivareta det som vi tufter vårt demokrati på, at man skal ha tiltro til den informasjonen man har skapt. Informanten understreker videre at det også er viktig at man bevarer et mangfold, og med det, et mangfold av stemmer (Informant. 2, 119). Privatarkivene bidrar også som en motvekt til falske nyheter og falsk informasjon, fordi man sikrer bevaring av flere stemmer, og ikke minst tenk om man har et autoritært regime (Informant. 2, 121). Privatarkivmateriale kan virke som en motvekt til

autoritære tendenser i samfunnet, dette er et stort samfunnsansvar, derfor mener informanten at dette er morsomt å jobbe med (Informant. 2, 123). Politikkerne må forstå at privatarkivene gjenspeiler autenticitet, integritet, pålitelighet og anvendbarhet, når politikkerne snakker om at arkivene gjenspeiler legitimitet og transparens (Informant. 2, 125). Derfor er det viktig å jobbe med privatarkiv så politikkerne skjønner hva det betyr i praksis (Informant. 2, 127).

Når man ser på dokumentasjonens samfunnsmessige betydning i dag er denne stor. Årsaken til dette ligger i at privatarkivene dokumenterer rettighetene til enkeltpersoner og er viktige kilder til forskning og kunnskap om samfunnet vårt (NOU 2019: 9, s. 249). Privatarkivene forteller etter mitt syn historien om oss og hva vi velger å verdsette. I hovedsak er det snakk om vår dokumentariske arv som privatarkivene er en vesentlig del av. Vår dokumentariske arv består av vår materielle og immaterielle kulturarv. Om vi velger å se nærmere på vår materielle kulturarv består denne av dokumentasjon, dette kan være et fysisk eller digitalt dokument. Men hva ligger egentlig i begrepet dokument, dokumentbegrepet defineres som et medium som lagrer informasjon (NOU 1987: 35, s. 6). Definisjonen som NOU av 1987 gir på dokumentbegrepet er fortsatt gjellende for dokument i dag, denne definisjonen er ikke direkte feil. Definisjonen ligger tett opptil dokumentbegrepet definert i arkivlovas § 2. a. lovens definisjon er mer omfattende men går ut på det samme. Forskjellen ligger i at dokument er en logisk avgrenset informasjonsmengde slik som loven sier (Arkivlova, 2018).

Når tidsalderen til masse arkivene kom, fikk arkivene en stor tilvekst av tradisjonelt arkivmateriale. Dette førte til en stor utfordring man hadde ikke lengre plass til det tradisjonelle arkivmateriale på grunn av volumet. Dette førte til at bevaringsverdivurdering og ny teknologi ble stadig mer relevant. På samme tidspunkt valgte også Arkivverket og satse på arbeidet med verneplaner i arbeidet med privatarkivene (NOU 1987: 35, s. 8). Poenget med dette arbeidet var å forsøksvis skaffe seg kontroll over privatarkivarbeidet som ble utført i Norge, Arkivverket ønsket oversikt og retningslinjer. At man ønsket å satse mere på privatarkivarbeidet er et trekk vi kan spore frem til vår tid, dagens arbeidsoppgaver i arkivverden dreier seg også om å få kontroll og oversikt på arbeidet i privatarkivsektoren. Ambisjonen til arkivverket er å ha en helhetlig samfunnsdokumentasjon, skal Arkivverket bruke bevaringsplikt for å nå dette målet? En bevaringsplikt innebærer at visse dokumentasjonstyper skal avleveres, kort fortalt pisk eller gulrot når det er snakk om bevaring (NOU 2019: 9, s. 249). Skal det bli pålagt for om dette er tilfelle da må mange institusjoner forholde seg til bevaringsplikten. Da vil vi få en økning i mengden arkivmateriale som

bevares. I dagens lovverk er det slik at private virksomheter fører sitt arkiv uten å forholde seg til arkivloven, dette betyr at arkivet fra private som Arkivverket muligens vil motta en gang i fremtiden, må brukes slik som det er (NOU 2019: 9, s. 251). Prinsippet med å ikke pålegge private aktører arkivlovverket med mindre det finnes gode grunner står sterkt fordi ovenfor privatpersoner skal ikke det offentlige gripe inn med mindre de ikke trenger opplysninger av en bestemt karakter for å gjøre sine oppgaver ovenfor innbyggerne.

En utfordring fra 1987 som man også kan spore frem mot vår tid er det digitale arkivmaterialet i forbindelse med lagringsformater i konteksten med langtidslagring. Teknologiforgjengelighet er en utfordring fordi dagens teknologi går på ett eller annet tidspunkt ut av bruk og blir foreldet. Samfunnet og verden i dag er i stadig endring. Verden av informasjon som finnes ute på internett endrer kravene til arkivbehandling og arkivbevaring (NOU 1987: 35, s. 10). Dette utsagnet stemmer veldig bra for dagens samfunn, teknologiutviklingen går forttere enn noen gang før. Mengden av arkivverdiinformasjon økte raskt i takt med at informasjonssamfunnet tok over, dette førte til en tilgjengelighets utfordring. For forskere og arkivskaperer er tilgang til informasjonen vesentlig, uten en evne til å finne frem i arkivene ville informasjon gå tapt. Tilgjengelighet er viktig når man holder på med arkivenes samfunnsmessige betydning i en hvilken som helst kontekst. Den overnevnte utfordringen er like fullt tilstede i dagens arkivlandskap. Det institusjonelle ansvaret for privatarkivene tilfaller Riksarkivet, men gjennom tiden har dette vært en lite prioritert oppgave. Dette har ført til at andre institusjoner har måttet ta på seg ansvaret for privatarkivene. Noen eksempler på institusjoner som tok på seg ansvaret med privatarkivene var arbeiderbevegelsens bibliotek og arkiv og Norsk kulturråd. Museer, biblioteker og lokalhistoriske samlinger fikk ansvar for ivaretagelse av privatarkiver (NOU 1987: 35, s. 15).

Når vi skal forstå dagens arkivlandskap så er en innfallsvinkel å se på betydningen av ordet arkiv. Ordet arkiv har sin opprinnelse fra gresk og betyr embetsbolig eller rådhus, dette styrker koblingen mellom arkivene og forvaltningen (NOU 1987: 35, s. 10). Arkivene blir ofte sett på som samfunnets hukommelse, de inneholder minnene og historien som samfunnet har valgt å huske, derfor er det også viktig å bevare privatarkivene. Samfunnets arkiver må i et kulturperspektiv omfatte alle arkiver som gir informasjon om samfunnsutviklingen offentlig som private (NOU 1987: 35, s. 11). Arkivene er viktig kildemateriell som består av dokumentasjon av samtid og ettertid. Privatarkivene gir oss helhetsperspektivet i samfunnet, dette gir oss et mer nyansert bilde av hva som foregår i samfunnet. Informasjonshavet vi lever i gjør det vanskelig å velge ut deler av vår historie som vi velger å bevare inn i fremtiden

(NOU 1987: 35, s. 16). I 1985 var under 5% av bestanden til Arkivverket privatarkiver, i 1987 på landsbasis lå bestanden på rundt 500. 000- 750. 000 hyllemeter, det er også store mørketall på etterslep på området privatarkiv (NOU 1987: 35, s. 17). Mørke tall innenfor området privatarkiv eksisterer fortsatt i dag, men Arkivverket har i dag mer oversikt enn de hadde i 1987 på feltet privatarkiv.

Hovedpoenget med forslaget til arkivloven av 1987 var ifølge den norske offentlige utredningen, samtidens arkiver- fremtidens kildegrunnlag, var ivaretagelse av dokumentasjon og heving av arkivenes status. Privatarkiver er definert som alle arkiver som ikke er offentlige (NOU 1987: 35, s. 38). Om man tar et nærmere blick på formålsparagrafen til dagens lovverk og forslaget til lovverk i 1987 så finner man at det er temmelig likt. Området privatarkiv har man jobbet noe med gjennom tiden, man har utarbeidet retningslinjer for bevaring og satset noe mer på privatarkivene i form av bevilgninger. Noen spesifikk strategi i form av en egen strategi rettet mot området privatarkiver har vi ikke sett inntil videre det nærmeste må bli et utvalg som skulle drøfte bevaringsverdivurdering fra 2002, eller så hadde man også noen retningslinjer for privatarkivarbeidet fra det samme året. Denne rapporten og disse retningslinjene var det Riksarkivaren som stod bak (Arkivverket , 2019). I forhold til at mye av prosessen med bevaringsverdivurdering nå skjer digitalt står Riksarkivet i en prosess med å sette ned et nytt bevaringsutvalg som skal utrede dette spørsmålet nærmere.

En av informantene beskriver prosessen med hva vi ønsker å bevare i vår digitaliserte verden som viktig, en del av dette arbeidet er å sette ned et nytt bevaringsutvalg. En av årsakene til at informanten mener at et bevaringsutvalg er en god ide er at man trenger å bli litt mer bevisst på hva man velger å høste av informasjon automatisk. Nasjonalbiblioteket har et oppdrag med å høste alt som er publisert materialet. En av de utfordringene man står ovenfor med det digitale arkivmaterialet er at det finnes veldig mye materiale i lukkede grupper, liggende bak innloggingsmurer, enda en utfordring med dette materialet er at det faller ikke inn under pliktavleveringsloven. Derfor krever det mye arbeid å få tak i dette materialet (Informant. 2, 229).

Informanten forteller videre at dette materialet er privat, og det er ikke materialet som man kan høste ned uten videre. Skal man få tak i denne typen materialet krever dette at Arkivverket er i kontakt og i dialog med, de som skaper dette materialet. De som forvalter og de som har skapt materialet har, eiendomsretten til dette materialet. Arbeidet med avtaler, hvordan ting kan brukes? Hvem som har rettigheter til dette materialet? Hensynet til

personvernet? Hva som skal slettes, og hva som ikke skal slettes av dette materialet? Dette arbeidet blir ikke noe mindre i møte med det digitale (Informant. 2, 231).

Poenget er at når man driver med verdivurdering av digitalt materialet uavhengig om arkivmaterialet er offentlig eller privat så tenker informanten at man må være veldig bevisst på hva man velger å gjøre. Man må tenke på hva det er som ligger i digitaliseringen av materialet? Hva er det man velger å digitalisere? Hva er det som blir gjort tilgjengelig i privatarkivet, hvis man velger å digitalisere privatarkivet? Om man velger å bare tilgjengeliggjøre det som er digitalisert fra det offentlige så kan det lett bli en skeivfordeling, derfor mener informanten det er viktig at Arkivverket også jobber med digitalisering av privatarkivmaterialet. For om man ikke gjør dette så er det bare stemmen og synet til styresmaktene som synes i arkivene. Derfor er det viktig med privatarkiv for å få et jevnere bilde av virkeligheten. Når man samler inn privatarkiv, har alle i disse arkivene ulike stemmer. Man må ha en bevissthet i forhold til at dette, er et mangfold som også skal være digitalt tilgjengelig (Informant. 2, 239).

Om man ikke passer på, så får man en skeiv kunnskapsinnhenting, når man innhenter digitalt arkivmateriale fra ulike organer (Informant. 2, 241). Det hviler et stort ansvar på Arkivverket i forholdt til det, og dette kjemper informanten med innad i Arkivverket også. Et eksempel på dette er, i hverdagen hos oss kan noen si til informanten, «maser du på digitalisering av de små privatarkivene nå igjen». Så viser det seg at det er en etterspørsel etter dette også, det er en verdi i å få dette materialet digitalt tilgjengelig også (Informant. 2, 243). Privatarkivene er en skatt med informasjon som har stor verdi, det finnes informasjon om hele befolkningen i dem. Denne informasjonen har sin verdi, derfor er det viktig å holde så mange mulige aspekter i hodet samtidig når man tenker på digital tilgjengeliggjøring av privatarkivmaterialet (Informant. 2, 245).

Utfordringer fra fortiden som vi fremdeles har i dagens bevaringspolitikk er spørsmålet om hensynet til ulike private og offentlige interesser som tilsier at opplysninger skjermes. Spørsmålet om bevaringsverdivurdering engasjerer også pressen i Norge fordi dette handler om hvilken opplysninger de til slutt får tilgang til i kraft av prinsippet om offentlighet og ytringsfrihet. Taushetsplikten er regulert av forvaltningslovens §.13. denne snakker om vern av forretningshemmeligheter og personopplysninger (NOU 1987: 35, s. 55). Når det offentlige henter inn informasjon fra privatpersoner er det minimaliseringsprinsippet som gjelder (NOU 1987: 35, s. 57). Grunnen til dette er at man ikke skal be om mere informasjon

enn det man trenger. Når man henter inn informasjon som offentlig tjenesteperson baserer man seg på tilliten til innbyggerne, denne tilliten er viktig å opprettholde i et demokrati. Ivaretagelsen av demokratiet når det er snakk om innsynsretten i arkivene mener NOU-utvalget av 1987 at bør legges til statsarkivene rundt om i Norges land (NOU 1987: 35, 1987, s. 58). Når vi ser frem i tid så er dette vanlig praksis i dagens arkivverk. Dette var et smart strategisk grep fordi Riksarkivet da flyttet litt av arbeidsbyrden sin ut i distriktene, som fører til at statsarkivene opprettholder de demokratiske verdiene i samfunnet vårt.

Sensitive opplysninger finnes også i privatarkivet, taushetsplikten på disse skal falle bort etter 100 år (NOU 2019: 9, s. 59). Vernet av sensitive opplysninger er viktig med tanke på passe på at informasjon som er hemmelig forblir nettopp det inntil denne ikke kan skade noen. Utkaste til lov har også bestemmelser om graderte dokumenter, grunnen til gradering av dokumenter er beskyttelsesgrad, sikkerhetsmessige årsaker, eller andre grunner som sikkerhetsinstruksen nevner (NOU 1987: 35, s. 60). Graderte dokumenter kan endre seg med tiden samtidig må man forholde seg til denne uansett hva denne instruksen sier.

Som hovedregel har alle en rett til innsyn i arkivene, dette står i offentlighetsloven (NOU 1987: 35, s. 64). Offentlighetsloven opererer med en tredeling av innsynsretten. Det første er dokumenter som offentligheten har rett til innsyn i. Den andre bestemmelsen snakker om dokumenter som er undergitt taushetsplikten, her er det altså tale om at forvaltningen har plikt til å hindre innsyn i disse dokumentene. Det tredje og siste er dokumenter som er underlagt taushetsplikt, dette dreier seg om dokumenter som forvaltningen kan unnta eller gi innsyn i etter eget skjønn (NOU 1987: 35, s. 64). Innsyn kan også handle om å klausulere deler av dokumentet. Bestemmelsene om innsyn i privatarkivdepotene innad i arkivverket går ofte ut på å opprettholde de bestemmelsene som arkiveieren satte i utgangspunktet ved mottak av arkivet (NOU 1987: 35, s. 66).

Ut ifra denne sammenligningen jeg nå har foretatt i dette delkapitlet, kan jeg hevde at det ikke har skjedd så store forandringer med tanke på privatarkivpolitikken. Arkivverket har utarbeidet noen retningslinjer for arbeidet med privatarkivene. Utover dette står fortsatt råderetten over eget privatarkivmaterialet sterkt. Utvalget fra 1987 var redde for å utfordre sin samtid for sterkt spesielt med tanke på privatarkivene, dette slutter jeg ut ifra de få føringene som stilles til privatarkiveiere i den norske offentlige utredningen fra 1987. Det blir derfor som konsekvens av dette lagt for få krav til fremtidens privatarkiver om man skal tolke den norske offentlige utredningen fra 1987 riktig. Den nye norske offentlige utredningen fra 2019

har riktig nok gitt privatarkivene et eget kapittel men, dette er egentlig en modernisering av allerede etablert lovverk og en etablering av allerede etablerte praksiser som foregår, om man ser på det i grove trekk. Utviklingen på privatarkivfronten har etter mitt syn egentlig ikke bestått i så veldig radikale endringer, det som har skjedd er at man har lovfestet en del praksiser som ble utført.

Del 4: Konklusjon

Her vil jeg oppsummere masteroppgaven, og komme med en konklusjon på hva det er jeg har funnet ut av. Jeg vil presentere hovedpoengene i teksten her.

Privatarkivbegrepet er i endring i vårt samfunn. Tidligere forsto man privatarkiver som direkte forbundet med støv og ofte eldre dokumenter. Privatarkivene er mer enn dette, de er også i stadig økende grad digitale. Disse arkivene eksisterer også på våre smarttelefoner som er en del av vårt digitale univers. Vi går rundt med vårt eget privatarkiv i lomma, dette består av informasjon om oss og hva livene våre inneholder av hemmeligheter, interesser og søkelogg. All informasjon som vi produserer er ikke arkivverdig, men noe av informasjonen er nettopp det. I dagens samfunn kan alle være en arkivskaper, det vil si at alle som har tilgang til teknologi, papir eller andre måter å dokumentere på kan i teorien lage sitt eget privatarkivmateriale. Smarttelefonene våre inneholder store informasjonsmengder som en gang i fremtiden kan bli til arkivmateriale. Privatarkivmaterialet bør speile hele befolkningen, også de gruppene som ofte blir utelatt. Dette materialet bærer preg av å være både fysisk og digitalt skapt, og skal ideelt sett representere mangfoldet i samfunnet vi har rundt oss. Når jeg gransker definisjonene til informantene mine om hva privatarkiv er, så inneholder samtlige definisjoner en enighet om at privatarkivmaterialet inneholder et mangfold av stemmer, blant annet privatpersoner, bedrifter, organisasjoner og ulike grupperinger. Privatarkivene skal sammen med offentlige arkiver gi oss en helhetlig samfunnsdokumentasjon over hendelser som har foregått i samfunnet vårt.

Videre har jeg sett på hvordan min definisjon påvirker hvordan mennesker blir representert i arkivene. Jeg har sett på begrepet fellesskapsarkivet for å se på historien om hva samfunnet ønsker å representere i privatarkivene våre. Fellesskapsarkivet handler om å skape et kollektivt minne i vår dokumentariske arv, samtidig som vi bygger opp felles identitet, erfaringer og interesser. Hovedessensen i fellesskapsarkivene er at de skal speile nettopp det fellesskapet og mangfoldet samfunnet vårt består av. Å speile mangfoldet er en vesentlig og viktig bestanddel av samfunnet vårt som motvirker utenforskap. Som en av informantene sier: det er viktig at NAV- klientenes møte med myndighetene blir dokumentert, fordi det er viktig å ha en motvekt og gi et nyansert bilde av samfunnet vårt i arkivene. Utsagnet til informanten understreker hvor viktig inkludering av mennesker er i privatarkivene.

Danningen av privatarkivmaterialet skjer ut fra dokumentasjon. Når man snakker om dokumentasjon i dag er dette begrepet sterkt koblet sammen med data og informasjon. Roten

til dokumentasjonsbegrepet finnes i starten av vår tidsregning som mennesker, vi har alltid ønsket å dokumentere det vi foretar oss i form av tegn. Dokumentasjon handler om en måte å uttrykke oss på, ved hjelp av tekst, lyd, bilder eller andre medium. Årsaken til at man ønsket å skape dokumentasjon er behovet for å uttrykke seg, bevise noe eller som et uttrykk for rettigheter, samt ta vare på opplysninger for ettertiden. Dokumentasjonen kommer i mange uttrykk og former, dette er grunnen til at det som regnes som dokumentasjon er såpass komplekst. Dokumentasjon er som oftest et uttrykk for at en hendelse har funnet sted. Bruken og dannelsen av dokumentasjon finner sted i mange forskjellige kontekster. Det finnes en tanke bak all dokumentasjonen som er dannet fordi som oftest er dokumentasjonen skapt i en eller annen kontekst.

Informasjon og dokumentasjon henger sammen. Et begrep som viser dette er et digitalt objekt. Dette er ofte sammensatt av små «biter» eller fragmenter. Årsaken til at jeg velger å trekke frem dette begrepet er at ofte kan informasjon være representert på denne måten. Digitale objekter er informasjonsmengder som ligger inne på datamaskinene våre. Disse informasjonsmengdene er ofte det dokumentasjon i dagens samfunn består av.

Dokumentasjonen er et uttrykk for språk og handlinger som vi velger å dokumentere. Navnet på språk og handlinger som blir til dokumentasjon er forklart som talehandlingsteori av filosofene John Langshaw Austin og John Searle. Disse filosofene pekte på talehandlingsteori som skaper dokumentasjon inn i ulike kontekster. Forskjellige handlinger, sosiokulturelle referanser, legninger, religiøsitet, situasjoner og etnisitet er eksempler på forskjellige sammenhenger som kan føre til at dokumentasjon blir skapt. Hovedpoenget med talehandlingsteori i denne oppgavens sammenheng er å peke på at det er mange faktorer som påvirker danningen av dokumentasjon. Små handlinger som vi velger å fylle vårt hverdagsliv med kan føre til danning av dokumentasjon. Ikke alle handlinger vi foretar oss er arkivverdige, men handlinger er vitnesbyrd om hendelser som har funnet sted.

Privatarkivene i dagens samfunn er å finne på smarttelefonen din. Med mobilen dokumenterer du livet fra ditt eget ståsted, man kan også kalle mobilen for et kartotek over livet ditt med all informasjonen om deg innlagt på ett sted. Privatarkivet er små historier om livet vårt og forteller oss hva vi foretar oss i hverdagslivet vårt, alt fra hvilken karakter du fikk til hvem du snakker med på dagligbasis inne på sosiale medier. Poenget med bevaring av privatarkivene er å ivareta autentisitet, integritet, pålitelighet, og anvendbarhet til samfunnet vårt gjennom bevaring av et kollektivt minne. Når vi ser på tilstanden rundt om i Norge innad i privatarkivene får man en tilstandsrapport som ikke er særlig god. Privatarkivene står i fare

for å gå tapt mange steder. Årsaken til dette er at i praksis så gjør privatarkivskaper som man vil med dette materialet.

Om vi tar et historisk tilbakeblikk på privatarkivbegrepet, finner vi at holdningen til folk flest var at privatarkivene ikke var det offentliges ansvar. Denne holdningen kan man spore tilbake til Sir Hillary Jenkinson, som så på privatarkivmaterialet som tillegg til den historiske dokumentasjonen. Dette er en holdning som er meget foreldet og en misoppfatning etter mitt syn, fordi privatarkivene er det befolkningen mener upåvirket av hva myndighetene måtte mene. Retten til å utrykke seg for alle lag av samfunnet er et av de tungtveiende argumentene for hvorfor privatarkiver er viktige. Derfor vil jeg argumentere for at privatarkivmaterialet også befinner seg på sosiale medier, fordi her kan mennesker være sin egen redaktør skrive og slette slik de finner det for godt. Uten privatarkivene ville vi ikke hatt muligheten til å fange opp en liten del av ytringene i sosiale medier.

Når vi ser videre på hvilken av disse ytringene vi ønsker å bevare, gjør vi bevaringsverdivurdering av privatarkivmaterialet. Dette var først og fremst arkivteoretikeren Schellenberg sitt konsept. Han hadde primær- og sekundærverdi på arkivmaterialet. Dette førte i privatarkivene til et skille mellom myndighets- og bedriftsarkiver og privatarkivene. Skillet førte til at den kulturelle siden av arkivaryrket ble mindre. En som var enig i dette var Cunningham. Han mente at man som bedriftseier måtte se det helhetlige bilde og at privatarkivmaterialet var en viktig del av dette. Verdivurdering i privatarkivene er en utfordring. Det er to metoder å bruke når man skal gjøre dette: det ene er at man bevarer ut ifra forskningsinteresse, mens det andre er at man bevarer ut ifra hva man samler på. Når man undersøker faglitteraturen er det store mangler og kunnskapsløshet på akkurat dette område innenfor privatarkivene.

Tenkningen rundt hvordan vi velger å forvalte vårt privatarkivmateriale i et samfunn preget av digitalisering er en del av hvordan vi forvalter vår dokumentariske arv. Forvaltningen av denne arven finner i dag sted digitalt. Globalisering som årsak av internett og sosiale medier har rot i digitalisering som samfunnsfenomen. Disse mediene gjør at vi kan kommunisere og ha kontakt med alle typer mennesker fra ulike nasjonaliteter, etnisiteter og ulike legninger fra alle verdensdeler. Samfunnet vårt i dag er gjennomdigitalisert, vi bruker Altinn for å levere inn skattemeldingen eksempelvis. Internett i kombinasjon med digitaliseringen fører til at tilgjengeligheten til teknologien blir bedre. Smarttelefonen til de fleste av oss gjør at internett gir oss muligheten til å delta i samfunnet og danne privatarkiv.

Mobilene våre er fulle av informasjon om oss og våre aktiviteter, derfor har jeg valgt å definere dem som privatarkiv. Digitaliseringen av privatarkivene fører til at alle i teorien har en mulighet til å bli representert i privatarkivet. Digitaliseringen er en kontinuerlig endringsprosess som årsak av den kontinuerlige informasjonsstrømmen på internett. Disse forandringene som hele tiden foregår gjør at vi må tenke nytt rundt begrepsoppfatningen av hva som kalles privatarkivmateriale. Fordi om man utelukker det materialet som finnes på internett vil man miste en vesentlig del av samfunnets kollektive privatarkivmateriale.

Digitaliseringen fører til at vi som mennesker får en forandring i hverdagen vår. I praksis er digitalisering en teknologisk endringsprosess, dette bringer med seg både positive og negative forandringer. Det sosiotekniske perspektivet til Ask og Søråa velger jeg å benytte meg av i denne teksten fordi dette gransker påvirkningen på teknologi og samfunn. Dette undersøker det gjensidige forholdet mellom digitalisering, teknologi og samfunn på den ene siden og mennesker på den andre. Enkelt forklart er dette hvordan vi som enkeltindivid bruker mobiltelefonen vår med utgangspunkt i samfunnet vi lever i. En utslagsgivende faktor som har hatt mye å si for vår bruk av teknologi de siste årene er Covid 19- pandemien. Dette førte til en ganske radikal holdningsendring til å ta i bruk teknologi hos de aller fleste av oss. Teknologi gikk fra å være noe som ble oppfattet som vanskelig til å bli noe de fleste måtte benytte seg av i arbeidslivet og hverdagslivet. Pandemien førte til at teknologien ble en integrert del av hverdagen vår.

Digitaliseringsprosessen preger hvordan vi velger å danne privatarkivmateriale vårt. Ulike aktører virker inn på måten vi velger å danne privatarkivmateriale på, ved å farge materialet med sine ulike perspektiver. Forskjellige aktørnettverk bestående av unike aktører kan danne sitt eget privatarkivmateriale. Aktørnettverket kan utforme sin egen informasjon som kan være uekte, de kan med andre ord spre falske nyheter ved å danne sine egne privatarkiv.

Videre ser jeg på hvordan domestiseringsteori har innvirkning på bruken av teknologien. Domestiseringsteori ser på samspillet mellom brukere av teknologien. Mennesker må like å bruke teknologien for å få maksimalt utbytte av bruken. Teknologien skal oppfylle et behov, det samme gjelder bruken av privatarkivene: de skal også gi oss informasjon som vi ønsker oss. Smarttelefonene våre er i tråd med domestiseringsteorien, fordi de påvirkes av bruken vår. Mobilen viser oss det vi foretrekker å se på, dette gjør algoritmene inne på ulike apper og søkemotorer på internett. Vårt privatarkivmateriale ligger

inne på de ulike appene på mobilen i de historiske dataene som applikasjonen på telefonen har. Teknologien og digitaliseringen er ikke utlukkende positiv, dette gjorde en av informantene meg oppmerksom på. Informanten pekte på at det er ikke sikkert at vårt digitaliserte materiale er der om noen år, om man har den kontinuerlige langtidsbevaringsprosessen i tankene. Om all denne digitaliseringen av samfunnet vårt er helt bra, er et spørsmål å ha i tankene, for å stille seg utelukkende positiv til digitaliseringen vil trolig være naivt.

I fortsettelsen av å undersøke hvordan teknologien påvirker samfunnet vårt kommer scriptteori. Dette handler om å undersøke hvordan teknologien designes, brukes eller ikke brukes i verden av i dag. Hovedpoenget med dette avsnittet er at mennesker bruker eller lar være å bruke teknologi alt etter hvilken måte de finner tjenlig til sitt behov og sin holdning til teknologi. Hvordan man benytter seg av dette kommer helt an på grunnholdningen man har i utgangspunktet. Videre i avsnittet diskuterer jeg om måten man velger å bruke eller ikke bruke teknologi på fører til et utenforskap. Når dette utenforskapet oppstår, kan det føre til at det dannes lukkede grupper der de som ikke føler seg inkludert i måten teknologi blir brukt på kommer sammen og skaper et eget felleskap. Om vi tar noen eksempler på miljøer der slike utenforskap kan oppstå, er dette skeive, religiøse, gamere og andre minoritetsgrupperinger. I verste fall kan det at programmereren ikke tar hensyn til inkludering i skriptteorien føre til systematisk diskriminering og rasisme, om man ikke tar hensyn når man skal designe teknologi. Da kan vi miste mangfoldet og inkluderingen av en stor gruppe mennesker i samfunnet og i privatarkivmaterialet fordi man ikke tenkte på inkludering på et tidligere tidspunkt.

Når vi ser på digitaliseringen i arbeidslivet har dette ført til en annen måte å jobbe på, vi bruker rett og slett tiden på andre oppgaver. Om vi ser på de direkte effektene av digitaliseringsprosessen i arbeidslivet kan vi si at appene vi omgir oss med kan føre til en enkel vei inn til å overvåke oss på daglig basis. I praksis er det dette som skjer: tilsynelatende uskyldige data kan brukes til overvåking. Dette kan være etisk problematisk. Digitaliseringen fører til endring i arbeidsoppgavene våre og problemstillingene vi står overfor blir stadig mer komplekse på grunn av digitaliseringen som samfunnsfenomen.

Digitaliseringsprosessen gjør overvåking mer tilgjengelig: Vi går villig med på å la oss overvåke mot å få tilbud direkte skreddersydd etter våre vaner og uvaner. Overvåking i seg selv er ikke så ille, det er måten denne brukes på som er ille. Når vi bruker den digitale

teknologien etterlater vi oss digitale spor. På internett er vi vår egen redaktør, i sosiale medier bestemmer vi selv hvilken side det er vi ønsker å vise frem til omverdenen. Om vi bruker sosiale medier utfører vi på daglig basis en bevaringsverdivurdering ved å ta beslutninger om hva du vil slette og hva du vil beholde av ditt innhold. Om man ser på den informasjonsinnsamlingen vi forbrukere ubevisst blir utsatt for, er dette et problem. Mange aktører bruker disse dataene til formål som vi ikke aner noen ting om. Dataene våre kan være spredt for alle vinder og brukes til formål vi ikke kan tenke oss. Disse store informasjonsmengdene kan bli til store datasett som også kalles stordata. Om man analyserer disse store datasettene kan man finne mønster som kan spå utfallet av det ene eller det andre. Disse datasettene kan brukes til analyse og i forbindelse med opplæring av andre programmer. Det som ofte er synd med slike datasett er at de påvirkes av holdninger som vi mennesker har og derfor er de ikke frie for diskriminerende og rasistiske holdninger. Algoritmene lærer fort fra datasett, derfor er det viktig å tenke over hvilke holdninger vi tillærer dem. Overvåkingen gjennom smarttelefonen vår er en mulighet i dagens samfunn, derfor er det viktig å være klar over hvordan vi velger å bruke denne teknologien i det 21- århundre.

Kulturuttrykket i vår digitale verden er blitt digitalt. Dette gjør det letter å dele og få respons på det man produserer. Smarttelefonen gjør det enkelt for oss, og i dag kan vi produsere kulturuttrykk på en helt annen måte enn før. Vår kultur av i dag er en delingskultur som gjør at vi kan dele det vi ønsker med hvem som helst, hvordan vi velger å gjøre dette er opp til oss. Digitaliseringsprosessen har ført til at vi nå har to versjoner av virkeligheten: den fysiske og det digitale, også kalt i det virkelige livet og digitalt. Det vi i praksis gjør er at vi velger hvilken virkelighet vi foretrekker og hva vi ønsker å fremheve i den digitale virkeligheten vi lever i.

Anonymitet på internett oppleves som viktig fordi det å slippe å stå for alt man sier og identifisere seg med oppleves som viktig. Retten til å være anonym kan for noen være synonymet med muligheten til å ha en egen identitet på sine egne vilkår. Når sosiale medier kom ble det endring i ønske om anonymitet på nett, nå skulle man plutselig vise sin egen identitet. Dette gjorde at man enklere kunne skaffe nettverk og linke virkeligheten opp mot sosiale medier. Retten til anonymitet fører også til en hardere tone på enkelte nettforum. Egentlig handler anonymitet på internett om retten til å være den man ønsker på internett. Om noen mennesker skal få lov å være seg selv er det å være anonym den eneste muligheten mange har mange steder, siden homofili er ulovlig i mange land. Deling av mennesker inn i ulike grupperinger fører til minoritet og majoritet. Bevist utelukking av ulike grupperinger

kan føre til cancel culture som igjen fører til en ekskludering av enkelte folkegrupper eller mennesker fra fellesskapet. Holdningen til homofile har heldigvis endret seg, men holdningene til andre ekskluderte grupper gjør at samfunnet vårt oppleves å ha mindre toleranse for å være annerledes. Det å samle inn arkivmateriale kan by på utfordringer, fordi man ofte kan møte lite annerkjennelse og respekt for det arbeidet man gjør.

Plasseringen av oss selv i vår digitale virkelighet er viktig fordi dette sier noe om hvilken oppfatning vi har av oss selv. Selfien vi tar av oss selv sier mer om oss enn det du tror, dette bilde av deg selv sier noe om hva du ønsker å fremstille deg selv som, hva du ønsker å legge vekt på og hva du vil fremheve med ditt liv. Dette er ofte de samme faktorene som du legger vekt på når du fremstiller deg selv i sosiale medier. Der inne er du ofte din egen redaktør og bestemmer selv hva du ønsker å vise frem og skjule for verden. I praksis gjennomfører vi altså en bevaringsverdivurdering når vi deler livet vårt på sosiale medier. En yrkesgruppe som i praksis markedsfører og redigerer sitt liv gjennom skjermen er influensere. De lever sitt liv på display for alle som er interesserte. «En influencer lever av å gjøre livet sitt spende og engasjerende for andre, man er i praksis en kommersiell annonse samtidig som man er en privatperson» (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2018). Arbeidsplassen deres er på mobilen, og der ligger også privatarkivet deres. En annen yrkesgruppe som også har en utfordring mellom privatperson og myndighetsperson er politikere. De står også i grensegangene mellom offentlig- og privatperson hele tiden.

I vårt strev etter å bli den beste versjonen av oss selv som Dag Otto Lauritzen sier i tv-programmet kompani Lauritsen, dukker det kvantifiserte selvet opp (Sand, 2020- 2022). Dette vil si at vi bruker ulike målinger som vi tar ved hjelp av teknologi for eksempelvis å bli i bedre form. Vi samarbeider med teknologien for å oppnå resultater på ulike områder i livet. Smarttelefonen vår kan fungere som et kartotek over livet vårt, som er full av informasjon om hva vi velger å foreta oss i livet vårt. Blant all denne informasjonen finnes privatarkivmaterialet vårt.

Etter at jeg nå har oppsummert delen om digitalisering som samfunnsfenomen vil jeg nå gå videre til en oppsummering av arkivpolitikk gjennom tidene. SAMDOK- prosjektet var et initiativ fra Riksarkivaren i 2013 for å styrke samhandlingen innad i arkivsektoren. Prosjektet hadde tre fokusområder, den lave andelen privatarkiver i de kommunale arkivdepotene, det store avleveringssetterslepet i kommunal sektor og de arkivfaglige konsekvensene av et stadig mer digitalisert samfunn. SAMDOK-prosjektet var viktig for

organiseringen av privatarkivarbeidet og for å samle arkivverdenen i Norge rundt en ledelse. Prosjektet førte til at man fikk bedre evne til å samarbeide innad i arkivsektoren fordi dette var et prosjekt der partens likeverdighet stod i fokus. Et grep man gjorde for å sikre medbestemmelsesrett var en nedenfra og opp-struktur, da fikk sektoren satt søkelys på sine utfordringer som ledelsen i neste rekke jobbet med, kort forklart. Utarbeidelsen av normer og retning for arbeidet med privatarkiv var en vesentlig del av arbeidet med SAMDOK, fordi da fikk man standardisert arbeidet så langt som det er mulig når det er snakk om arbeid med privatarkiv. Arrangeringen av SAMDOK- konferansen var et grep man tok for å gjøre samarbeidet i arkivsektoren bedre, men også for å styrke den faglige kompetansen ute i sektoren. SAMDOK ble oppfattet som et fellesprosjekt av arkivsektoren, synet på arkivverket endret seg fra å være en sjef til å bli en motivator og koordinerer. Årsaken til dette var at arkivsektoren nå ble invitert inn i motsetning til å stå utenfor og se inn. Den viktigste kjerneverdien til SAMDOK var tverrfagligheten, fordi uten samarbeid med andre sektorer og innad i arkivsektoren kommer man ingen vei.

Etter å ha redegjort for forandringen SAMDOK brakte med seg i arkivsektoren, vil jeg nå se på om den canadiske arkivtankegangen har hatt innvirkning på den norske arkivtankegangen. Totalarkivtankegangen dukket opp i Canada på 1970-tallet og var en måte å danne arkiver på. Synet på arkiv i Canada var preget av tankene om en helhetlig samfunnsdokumentasjon. Denne tankegangen går ut på at alle aspekter av samfunnet burde bli speilet i samfunnets arkiver. Konseptet med totalarkiver gikk ut på at man ikke hadde noe skille mellom offentlig og privat arkivmateriale, arkiv var arkiv og man skulle bevare med helhetsperspektivet i tankene. Grunntanken i dette perspektivet er at all form for dokumentasjon er like viktig, alle skal ha lik rettighet til å bli representert i privatarkivmaterialet. I dagens samfunn bunner totalarkivbegrepet i representasjon av multikulturalisme og identitetsdannelse. Dette har røtter i at engelsk- canadierne slet med sin egen identitet. For å oppsummere kan man si at totalarkivtankegangen bunner i hvem vi egentlig er som mennesker, altså spørsmålet knyttet til vår egen identitet. Ut ifra totalarkivtankegangen vokste tanken om samfunnsarkivene frem, også kjent som felleskapsarkivene.

Videre redegjør jeg for oss og dem- tankegangen i Canada, altså årsaken til splittelsen og hvordan dette har påvirket identitetsdannelsesprosessen deres. Ulempen med å være en tidligere kolonistat gjør det vanskelig å enes om identiteten til en nasjon hva angår faktorer som kultur, ulike folkegrupper, etnisitet og innvandring. Resultatet blir en meget fragmentert

enhetsfølelse og vanskeligheter med å opprettholde de demokratiske verdiene. Dette gjør at arkivene også blir preget av å være fragmentariske, og den dokumentariske arven tar skade av dette. Evnen til å huske seg selv med respekten i behold ligger i sentrum av totalarkivbegrepet. Når man har et godt og balansert dokumentminne er målet med å være arkivar oppnådd. Hovedpoenget med å med å holde arkiver må være å bevare for en fremtid og være samfunnets hukommelse.

Etter at jeg har sagt noe om oss og dem- tankegangen i Canada vil jeg til slutt gi en oppsummering av arkivpolitikken på feltet privatarkiver i Norge. For å gjennomføre denne oppsummeringen bruker jeg to norske offentlige utredninger på arkivfeltet: den ene fra 1987 og den andre fra 2019. Utfordringen med privatarkiv er at det ikke omfattes av noe norsk lovverk, med unntak av §13 og noen andre paragrafer i Arkivlova som regulerer verneverdig privatarkivmateriale. I praksis kan man gjøre som man vil med et privatarkiv fordi lovgiver mener at retten til å gjøre som man vil med privatarkivmaterialet man selv har skapt er viktig. Eierne av privatarkivmaterialet er de som skapte arkivmaterialet. Definisjonen av privatarkivmateriale bør innbefatte alle grupperinger og omfatte alle mennesker i samfunnet slik at privatarkivene representere alle. Materialet vårt fra privatarkivene speiler virkeligheten slik som mennesker har oppfattet virkeligheten på det gitte tidspunktet.

Når vi ser på utviklingen av privatarkivpolitikken over tid ser man at Arkivverket har klart blant annet ved hjelp av SAMDOK bygget opp en struktur på arbeidet med privatarkiv. Så mye kontroll som det er mulig å ha på en såpass uensartet gruppe som privatarkivene, selv om Arkivverket alltid kan bli bedre fordi utviklingen stopper ikke. Privatarkivpolitikken bærer preg av liten vilje til å satse godt og grundig på området. Man har med den nye Norske offentlige utredningen fra 2019 modernisert allerede eksisterende politikk og formalisert allerede gjeldende praksiser.

Avslutningsvis vil jeg konkluderer med at den digitale samtiden som er i stadig utvikling krever en tilsvarende utvikling og nytekning innen arkivfaget. Jeg har hatt særlig fokus på privat- og personarkiver, og har funnet at digitaliseringen og samfunnsutviklingen siden 1980-årene og fremover har virket i retning av at det er oppstått nye arkivtyper og arkivformer ulikt arkivene til offentlig forvaltning. I tillegg fremkommer det klart at ny teknologi på 2000-tallet har skapt nye mobiltelefoner/ smarttelefoner som igjen har ført til en ytterligere privatisering av privat- eller personarkivene.

Del 5: Referanseliste

Referanser

- Arbeiderpartiet. (2021). *Historiske slagord og plakater slagord gjennom tidene* . Hentet fra <https://www.arbeiderpartiet.no/om/historien-om-arbeiderpartiet/slagord/>
- Arkivlova. (2018). *Lov om arkiv (arkivlova) Lov-2018-06-15-38*.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-126#KAPITTEL_1.
- Arkivverket . (2019, Mars 04). *Arkivverket.no*. Hentet fra Om oss våre publikasjoner- Riksarkivarens rapporter og retningslinjer: <https://www.arkivverket.no/om-oss/vare-publikasjoner/riksarkivarens-rapporter-og-retningslinjer>
- Arkivverket . (2022, april 22). *arkivverket.no*. Hentet fra nyheter- vi-deler-skeive-arkiver : <https://www.arkivverket.no/nyheter/vi-deler-skeive-arkiver>
- Ask, K., & Sjøraa, R. A. (2021). *Digitalisering- samfunnsendring, brukerperspektiv og kritisk tenkning (1. utgave)*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Black Lives Matters. (2022). *Black Lives Matters. com*. Hentet fra Om Black Lives Matters: <https://blacklivesmatter.com/about/>
- Cappelen Damm. (2022). *Cappelen Damm. no*. Hentet fra Håndbok for unge antirasister : https://www.cappelendam.no/_handbok-for-unge-antirasister-tinashe-williamson-9788202702076
- Cook , T. (2012). Evidence, memory, identity, and community: four shifting archival paradigms. *Archival Science 13 (2-3)*, ss. 95- 120.
- Cox , R. J. (2011). *Archival anxiety and the vocational calling*. Litwin books and library juice press.
- Cox, R. J. (2009, October 20). Personal Archives and a New Archival Calling: Readings, Reflections and Ruminations. *Archivaria 70*, ss. 197-199.
- Craven, L. (2019). The search for Ithaca? The value of personal memory in the archive of the digital age. I M. Moss, & D. Thomas, *Do archives have value?* (ss. 117- 140). London: Facet publishing.

DOK 3901: Masteroppgave i arkiv og dokumentasjonsforvaltning
Kandidatnummer: 10001

Datatilsynet . (2019, Oktober 10). *Datatilsynet.no*. Hentet fra Cookies og informasjonskapsler : <https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/internett-og-apper/cookies/>

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. (2018, Mars 05). *Yrkesbeskrivelse Influencer*. Hentet fra Utdanning.no: <https://utdanning.no/yrker/beskrivelse/influencer>

Eriksen , T. H. (2021). *Appenes planet: Hvordan smattelefonen forandret verden* . Oslo: Aschehoug & Co.

Flinn, A. (2010). The impact of independent and community archives on professional archival thinking and practice. I J. Hill, *Future of Archives and Recordkeeping: A Reader* (ss. 145-170). London : Facet publishing.

Fonnes, I. (2017). *Arkivhåndboken for offentlig forvaltning (2. utgave)*. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Foscarini, F. (2017). Archival appraisal in four paradigms. I H. Macneil , & T. Eastwood, *Currents of archival thinking (Second edition)* (ss. 107-134). Santa Barbara- California, Denver- Colorado: Libraries unlimited TM.

Frodesen , K. (2018). *SLUTTRAPPORT prosjekt SAMDOK (2013-2017)*. Oslo : Arikvverket Riksarkivaren .

Giaretta, D. (2011). *Advanced Digital Preservation*. Berlin : Springer .

Giæver, P. B. (2021). Gutter mot verden . *Tv- serie laget av NRK*.
<https://tv.nrk.no/serie/gutter-mot-verden>.

Jessen, R. S. (2021, Desember 07). *Kim Friele*. Hentet fra Store norske leksikon:
https://snl.no/Kim_Friele

Lange , V., Mangset , D., & Ødegaard , Ø. (2001). *Privatarkiver Bevaring og tilgjengeliggjøring*. Oslo: Kommuneforlaget.

Lee, C. A. (2011). *I, Digital: Personal Collections in the digital era*. Society of American Archivists.

Marthinsen , J. H. (2012). *Arkivteori- en innføring* . Oslo: Riksarkivaren skriftserie 36.

Meld. St. 17. (2006- 2007). (u.d.). *Eit informasjonssamfunn for alle*.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-17-2006-2007-/id441497/?ch=1>.

DOK 3901: Masteroppgave i arkiv og dokumentasjonsforvaltning
Kandidatnummer: 10001

Meld. St. 23 (2012-2013). (u.d.). *Digital agenda for Norge- IKT for vekst og verdiskaping* .
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-23-20122013/id718084/?ch=1>.

Meld. St. 24 (2008-2009) . (u.d.). *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-24-2008-2009-/id555254/?ch=1>.

Meld. St. 27 (2015-2016). (u.d.). *Digital agenda for Norge- IKT for en enklere hverdag og økt produktivitet* . <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-27-20152016/id2483795/?ch=1>.

Millar, L. (1998, Januar 01). Discharging our debt: the evolution of the total archives concept in english Canada . *Archivaria, the journal of the Association of Canadian Archivists (ACA)*, ss. 103-146.

NDLA. (2019, Januar 04). *Språkhandlingssekvenser*. Hentet fra ndla. no:
<https://ndla.no/nb/subject:1:b9e86c43-93b8-49e9-81af-09dbc7d79401/topic:2:193544/topic:2:82776/resource:1:82809>

NOU 1987: 35. (1987). *NOU 1987: 35 Samtidens arkiver- fremtidens kildegrunnlag- Arkivverkets presserende oppgaver* . Oslo : Kultur- og vitenskapsdepartementet .

NOU 2019: 9. (2019). *NOU 2019: 9 Fra kalveskinn til datasjø- Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver*. Oslo: Kulturdepartementet.

Orgeret , K. S. (2020, November 10). *Me Too*. Hentet fra Store Norske Leksikon:
<https://snl.no/metoo>

Pollard , R. A. (2001, Februar 21). The Appraisal of Personal Papers: A Critical Literature Review. *Archivaria The Journal of the association of Canadian Archivists* , ss. 136-150.

Sand, N. P. (2020- 2022). Kompani Lauritzen. *Tv-serie fra TV2*.
<https://play.tv2.no/programmer/underholdning/kompani-lauritzen/sesong-1/kompani-lauritzen-1-episode-1-1542909.html?play=true>.

Sheffield, R. (2017). Community archives. I H. Macneil, & T. Eastwood, *Currents of archival thinking* (ss. 351-376). Santa Barbara- California, Denver- Colorado: Libraries unlimited TM.

DOK 3901: Masteroppgave i arkiv og dokumentasjonsforvaltning
Kandidatnummer: 10001

Shepherd, E., & Yeo, G. (2003). *Managing Records A Handbook of Principles and Practice*.
London : Facet Publishing.

SKEIVT ARKIV. (2021, November 22). *Kim Friele 1935-2021*. Hentet fra Skeivt arkiv.no:
<https://skeivtarkiv.no/kim-friele-1935-2021>

Theimer, K. (2010). Interactivity, flexibility and transparency: social media and Archives 2.0.
I J. Hill, *Future of Archives and Recordkeeping: A Reader* (ss. 123-144). London:
Facet Publishing.

Tjora, A. (2018). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis (3. utgave)* . Oslo: Gyldendal
Norske Forlag AS.

Tjønneland, E. (2019, Oktober 30). *Fenomen*. Hentet fra Store Norske Leksikon:
<https://snl.no/fenomen>

Universitetsbiblioteket i Bergen, Skeivt Arkiv. (2021, mai 09). *Skeivt kulturår*. Hentet fra
skeivtarkiv.no: <https://skeivtarkiv.no/skeivt-kulturar-2022>

Upward, F. (2005). The Records Continuum. I S. McKemmish, M. Piggott, B. Reed, & F.
Upward, *Archives : recordkeeping in society*. Wagga Wagga, New South Wales:
Centre for Information Studies, Charles Sturt University.

Wikipedia. (2021, Desember 7). *Wikipedia.no*. Hentet fra Cancel culture:
https://no.wikipedia.org/wiki/Cancel_culture

Yale University. (2021). *What does "born digital" mean?* Hentet fra Primary Sources at Yale:
<https://primarysources.yale.edu/what-does-born-digital-mean>

Yeo, G. (2018). *Records, information and data - exploring the role of record- keeping in an
information culture*. Croydon: Facet publishing.

Vedlegg 1: Intervjuguide

Jeg brukte Microsoft teams til gjennomføringen av intervjuene med mine informanten, siden det var denne plattformen de var komfortable med å bruke. Deretter bruker jeg en lydopptager og Universitets i Oslos diktafonapp til å ta opptak av intervjuene med mine informanter.

Informanter:

- Fungerende faglig leder Heidi Rohde Rafto for Skeivt arkiv ved universitetsbiblioteket i Bergen.
- Fagdirektør bevaringsverdivurdering og privatarkiver Anne Aune i Arkivverket.
- Pensjonist og tidligere leder av Privatarkivavdelingen i Riksarkivet Vilhelm Lange.

Personalia:

- Navn:
- Alder:
- Kjønn:
- Yrkesbakgrunn:
- Antall år i arbeid med privat arkiver:

Spørsmål til intervjuobjektene (Her har jeg delt opp spørsmålene i kategorier):

- Generelle spørsmål:
 - Hvorfor begynte du å arbeide med privat arkiver?
 - Hva er din oppfatning av utviklingen av privat arkivene over tid? Hva var vanlig praksis i arbeidet med privat arkiver på din tid?
 - I hvilken grad vil du si at det har vært en utvikling?
 - Hva er privat arkivene for deg?
 - Hvilken verdi vil du si at privat arkivene har?
 - Hvorfor?
 - Hvordan?
 - I hvilken grad vil du si at det finnes teori på privat arkivfeltet?
 - Og hva av teori finnes?
- Arkivpolitikk
 - Plassen til privat arkivene i politikken?
 - Hvordan er forholdet mellom privat og person arkiver knyttet til politikken?

- Har det etter ditt syn oppstått en endring i måten å tenke på når man utfører en bevaringsverdivurdering?
- I hvilken grad representerer SAMDOK 2019, NOU 2019 og det nye høringsutkastet til arkivlov eventuelle nye trekk i forbindelse med arkivvitenskapen?
- Digitalisering som samfunnsfenomen
 - Har oppfatningen av hva som er personarkiver endret seg som følge av digitaliseringen?
 - Gjør digitaliseringen oss mere klar over eksistensen av privatarkivet?
 - Påvirker digitaliseringen bruken vår av privatarkivet?
 - Hvordan har året som her gått påvirket synet på digitalisering som samfunnsfenomen?
- Verdivurdering
 - Hva vil vi ta vare på i vår digitaliserte verden?
 - Hvordan påvirkes verdivurderingen av digitaliseringen som samfunnsfenomen?

